

20366

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO-TV BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE DÜNDEN BUGÜNE
RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI
1939-1991
(Yüksek Lisans Tezi)

90/6541 Semra GÜZEL
Danışman: Doç. Dr. Durali YILMAZ

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

İstanbul, 1992

TÜRKİYE'DE DÜNDEN BUGÜNE RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI 1939 - 1991

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	.....	4
I. BÖLÜM	: DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE RADYONUN GELİŞİMİ	5
	1 – RADYONUN BULUNUŞU VE GELİŞİMİ	5
	2 – RADYONUN TÜRKİYE'DE KURULUŞU VE GELİŞİMİ	6
II. BÖLÜM	: GÜNÜMÜZDE RADYO ÇOCUK PROGRAMCILIĞI	7
	1 – MEDYANIN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	7
	2 – RADYONUN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	9
	3 – RADYO ÇOCUK PROGRAMI NEDİR?	9
	4 – RADYO ÇOCUK PROGRAM TÜRLERİ	10
	A) Söz Programları	10
	B) Müzik Programları	10
	C) Drama Programları	10
	D) Kuşak Programları	10
	E) Okul Radyosu	10
	5 – RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ HEDEFLERİ	10
	6 – RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ İLKELERİ	11
	7 – RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ KONULARI	12
	8 – RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ YAPIM ÖZELLİKLERİ	14
	9 – RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ HAZIRLANIŞI	15
	A) Araştırma ve Konu Tespiti	15
	B) Gerekli Materyallerin Toplanması ve Değerlendirilmesi	15
	C) Metin Yazma	15
	D) Seslendirme ve Kayıt	15
	E) Montaj	16
	F) Denetim	16
	G) Yayın	16

10 – RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ SUNULUŞU	16
11 – RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ PERİYOD VE YAYIN SAATLERİ	16
12 – RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ YAPIMCI ÜNİTELERİ	16
III. BÖLÜM : TÜRKİYE'DE RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ TARİHÇESİ	17
1 – 1939 – 1950 AYŞE ABLA DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI	17
2 – 1950 – 1960 DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI	20
3 – 1960 – 1970 DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI	24
A) TRT Öncesi 1960 – 1965 Dönemi	24
B) TRT Sonrası 1965 – 1970 Dönemi	24
4 – 1965- 1991 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE RADYOLARI' NDA YAYINLANMIŞ ÇOCUK PROGRAMLARI	27
5 – 1965 -1970 DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI	38
6 – 1970 -1980 DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI	57
7 – 1980 -1991 DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI	85
IV. BÖLÜM : SONUÇ VE ÖNERİLER	96
EK : RÖPORTAJLAR	98
EK 1 : AZER ATBAŞ İLE RÖPORTAJ 8 KASIM 1991	98
EK 2 : NURSEL BAŞAR İLE RÖPORTAJ 10 OCAK 1992	100
EK 3 : PROF. DR. KEMAL ÇAKMAKLI İLE RÖPORTAJ 5 ARALIK 1991	102
EK 4 : ŞEFİKA ÇORUH İLE RÖPORTAJ 9 OCAK 1992	104
EK 5 : VEDAT DEMİRCİ İLE RÖPORTAJ 2 AĞUSTOS 1991	106
EK 6 : TURHAN DİLLİGİL'İN MEKTUBU 11 HAZİRAN 1992	109
EK 7 : OYA FİŞEK İLE RÖPORTAJ 1 ARALIK 1991	111
EK 8 : EKREM OYMAK İLE RÖPORTAJ 1 AĞUSTOS 1991	113
EK 9 : MUKERREM KÂMİL SU İLE RÖPORTAJ 29 KASIM 1991	115
EK 10 : MUSTAFA RUHİ ŞİRİN İLE RÖPORTAJ 1 OCAK 1992	118
EK 11 : SUMRU YAVRUCUK İLE RÖPORTAJ 9 OCAK 1992	121
EK 12 : PROF. DR. HALUK YAVUZER İLE RÖPORTAJ 24 ARALIK 1991	123
KAYNAKÇA	125

ÖNSÖZ

Her şeyin son derece hızla değiştiği bir çağda yaşıyoruz. Değer yargılarımızı, tutum ve davranışlarımızı büyük ölçüde etkileyen bu değişimde en büyük rolü medya almaktadır. Yaşadığımız çağa "iletişim çağı" denmesinin sebebi, belki de budur. Yerküreyi küçük bir köye dönüştüren medya, biz büyüklerin olduğu kadar, çocukların da yaşantısının hemen her safhasına girmiş, onların dünyasındaki yerini de almıştır.

Hergün milyonlarca çocuk, eğitim, haber alma, eğlence ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gazete, dergi, kitap okumakta, televizyon izlemekte, radyo dinlemekte ve çeşitli reklamlar tarafından uyarılmaktadır. Bu açıdan kitle iletişimi alanında ve araçlarında çalışanlara büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir.

Radyonun sihirli kutu olma özelliğini televizyona kaptırdığı tartışmaları süredursun, hergün milyonlarca insanın ve gene milyonlarca çocuğun radyo dinlediği bir gerçektir. Ülkemizde gazete, dergi gibi basılı yayınların az sayıda okuyucu bulması ve ülkenin her köşesine ulaşamaması da gözönüne alınırsa, radyonun önemi daha da artmaktadır. Zira, ülkemizde 65 yıllık bir geçmişi olan radyo yayınları, ülke sınırlarını aşmıştır.

Radyonun sözünü ettiğimiz bu gerçeği ve öneminden hareket ederek, bu araştırmada, Türkiye'de radyo çocuk programcılığını başlangıcından bugüne (1939-1991), bazı detayları ile birlikte ortaya koymaya çalıştık.

Birinci bölümde, dünyada ve Türkiye'de radyonun kuruluşu ve gelişimine kısaca değinilmiştir.

İkinci bölümde, medyanın ve onun paralelinde radyonun çocuklar üzerindeki etkileri ele alınmış, "Radyo çocuk programı nedir?" sorusuna cevap aranmıştır. Türkiye radyolarındaki çocuk programcılığı anlayışını tespit için, programların hedef ilke ve konularının altı çizilerek yapım ve yayın özellikleri üzerinde durulmuştur. Böylece "amaç" ve "uygulama" arasında çelişki bulunup, bulunmadığına dair verilecek kararlar için bir başvurma noktası elde edilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde, Türkiye'de radyo çocuk programlarının yarım asırlık panoraması gerçekleştirilmiştir. Programların yapım ve yayın özellikleri dönemler halinde incelenmiş, programları hazırlayanların görüşlerinden yararlanılmıştır. Radyonun gündemde olduğu televizyon öncesi dönemdeki fonksiyonu ile televizyon yayınlarının başladığı 1968 yılından itibaren tedricen radyo yayınlarının etkilendiği gerçeği vurgulanmıştır.

Dördüncü bölüm ise, toplu sonuçlarla birlikte önerileri içermektedir.

Bu çalışma, alanında ilk defa yapıldığından bazı hataları ve eksikleri olacaktır. Bunda ülkemizde arşiv çalışmalarının henüz yeterli düzeyde olmamasının payı vardır.

Bütün bu bilgilerin, bu hızlı değişim içinde, bir süre sonra eskiyeceği, tarihin sayfaları arasına karışacağı açıktır. Ancak, eskise de belli bir zaman dilimi içersindeki bir durumu yansıtmalarının önemi gene de saklı kalacaktır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde emeği geçen herkese, Aileme, Danışman Hocam Sayın Doç. Dr. Durali YILMAZ'a, İstanbul Radyosu Eğitim-Kültür Yayınları Müdür Yardımcısı, Sayın Hocam Mustafa Ruhi ŞİRİN'e, İstanbul Radyosu Kütüphanesi Şefi Sayın Okşan SALMAN'a, Ankara Radyosu Çocuk Yayınları Şef Prodüktörü Sayın Ender SALİHOĞLU'na, Atlas&Nehir-İletişim A.Ş. Genel Müdürü Sayın Mustafa ÇELİK'e ve sorularıma yanıt vererek tezime ışık tutan bütün imzalara teşekkürü bir borç bilirim.

Semra GÜZEL
Haziran 1992, İstanbul

I. BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE RADYONUN GELİŞİMİ

1- RADYONUN BULUNUŞU VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Kelime anlamı ışıma olan radyo'nun, elektromanyetik dalgalar aracılığı ile ses unsurunu insanlık hizmetine sunuşu, birçok bilim adamının uzun ve ayrı ayrı süren çalışmaları sonucunda gerçekleşmiştir.

Radyo dalgaları üzerindeki çalışmalar 19. yy. başlarında, tanınmış İngiliz Fizikçi Michael Faraday ve ondan sonra öğrencisi James Clark Maxwell tarafından başlatılmıştır (1).

Maxwell, 1860 yılında radyo dalgalarının varlığını bulmuş, 1865'de de bu dalgaların yalıtkan bir ortamda ısı ve ışık dalgaları gibi yayılabileceğini önesürmüştür. Ancak, daha çok teorik çalıştığından bu buluşlarını kanıtlayamamıştır.

Bununla birlikte, Alman fizikçi Heinrich Rodolphe Hertz, 1885-89 yılları arasında radyo dalgalarının varlığını ve ses titreşimlerinin elektromanyetik alanda ışık hızı ile yayıldığını kanıtlamıştır. Hertz, Maxwell'in teorisini kanıtladıktan sonra, elektromanyetik dalgaların uygun metal yüzeylerde yönlendirilmiş radyo dalgalarına dönüşebileceğini de ortaya koymuştur.

Aynı yıllarda Rusya'da Kronstadt Üniversitesi'nde S.A. Popoff, İngiltere'de Liverpool Üniversitesi'nde Oliver Lodge, elektromanyetik dalgaların kullanımını ilerleten çalışmalar yaparak radyonun gelişmesine katkıda bulunmuşlardır.

Bu teknik buluşların ses aktarılmasında kullanımı 1895 yılında Guglielmo Marconi tarafından gerçekleştirilmiş, Marconi yaptığı çalışmalarda radyo işaretlerini 2 km. uzaklığa göndermiştir. Bu deneyi başarılı olunca mesafeleri arttırarak, 1897 yılında İngiltere'de 55 km. kadar uzaklığa sesi ulaştırmayı başarmıştır. Marconi 1901 ve 1902 yıllarında deniz aşırı ses ulaşımı denemelerine girişmiş, İngiltere ile ABD arasında telsiz yolu ile ses aktarımını başarmıştır. 1906 yılında ise, telsiz aracılığı ile, bu kez de, müzik ve sözün ses dalgaları ile aktarılmasını gerçekleştirmiştir.

1907 yılında Lee De Forest "boşluk tüpü" (vacuum tube) bularak, radyonun teknik buluşlar zincirine yeni bir halka eklemiştir. "Radyonun Babası" diye adlandırılan Fransız teknisyeni, buluşunu önce 1909'da Eyfel Kulesi'ne taktığı bir anten ile denemiş ve başarılı olmuştur. Daha sonra Birleşik Amerika'ya çağırılarak çalışmalarına orada devam etmiştir. Bu ülkede radyoculuğun gelişmesine de öncülük eden Forest, burada pek çok kısa süreli yayınlar da yapmıştır. Bunlardan en önemlisi 1910 yılında tenor Caruzo'nun New York Metropolitan Operası'nda verdiği konserin naklen yayınlanmasıdır.

Radyonun kitle iletişim aracı olarak sürekli kullanılması, geniş kitlelere seslenen söz ve müzik yayınları yapması ise, 1920'lerden sonra gerçekleşmiştir.

Sürekli ilk radyo vericisi, 2 Kasım 1920'de ABD'de Pittsburgta KDKA adlı bir istasyonda başlamıştır. Seçim haberleri ile başlayan bu yayını 500-2000 arasında değişen bir dinleyici grubu dinlemiştir. Akşam saatlerinde yayın yapan bu ilk radyo istasyonu haber, müzik ve spora yer veren programlar yayınlamıştır. Diğer ülkelerde de düzenli yayınlar bunu takip etmiş, 1922 yılında İngiltere'de, Fransa'da, Sovyetler Birliği'nde, 1923 yılında ise Almanya'da radyo yayınları başlamış, sonra sırasıyla 1927 yılına kadar Arjantin, Avusturalya, İtalya, Japonya, Norveç, yeni Zelanda, Hollanda, İsveç, İsviçre, Çekoslovakya, Güney Afrika Birliği gibi ülkelerde radyo yayınları başlamıştır.

1930'larda Asya ve Afrika'nın bazı ülkeleri dışında hemen her kıtada radyo istasyonları kurulmuş, gelişmiş ülkelerde ise radyo şebekeleri kurularak, bağlantı (radyolink) istasyonla belli bir yerden yapılan yayınlar, ülkenin her tarafına götürülmeye çalışılmıştır. Bu tür yayının ilki 1922'de New York ile Chicago arasında bir futbol karşılaşmasının verilmesi ile yapılmıştır. İngiltere'de BBC, Fransa'da ORTF, Amerika Berleşik Devletleri'nde ABC, NBC, CBS, Japonya'da NHK, Kanada'da

1) Henry Stark ve Franz B. Tuteur, Modern Elektrical Communications Theory and Systems, PHI. London, 1979. s. 9 - 12
Ünal UYFGUÇ, Radyo - Televizyon Haberciliği, s. 22.

CBS, Avusturalya'da ABC gibi şebeke radyo yayınları başlamıştır.

1935'de FM bandının bulunuşu, 1955'lerde stereo yayınların özellikle müzik yayınlarında kullanılışı, radyonun gelişmesinde başlıca rol oynamıştır (2).

Bütün bu teknik gelişmelerin yanı sıra, radyo yayınlarının dünyada gelişimi yıllara göre dört devrede incelenebilir:

a) Başlangıç Devresi (1922-1927): Bu devrede radyo ilk denemelerini tamamlamış, 1927 yılında Asya ve Afrika'daki birkaç ülke dışında bütün dünyada radyo yayınları başlamıştır.

b) 1927'den II. Dünya Savaşı Sonuna Kadar Geçen Devre: "Olgunluk Çağı" olarak adlandırılan bu devrede, savaşın etkisi ile radyo yayınlarından propaganda amacıyla yararlanılmıştır. Radyonun "haber" işlevinin önemi bu dönemde daha iyi anlaşılmıştır.

c) 1945'den 1960 Yılına Kadar Geçen Devre: Bu devrede radyo yeni yayılmaya başlayan televizyon karşısında kendini yenilemeye çalışmıştır.

d) 1960'dan Zamanımıza Kadar Geçen Devre: Bu devrede radyo, istasyon gücü, alıcı sayısının fazlalığı, stereo yayınlar, yayın konularının fazlalığı, alıcıların taşıma kolaylığı ve ucuzluğu ile "ailenin" değil, "bireyin" dostu, arkadaşı durumuna gelmiş, bireyselleşmiştir.

"Canlı yayın" anlayışı ile televizyonun veremediklerini vererek izleyici yeniden kazanılmaya çalışılmış; radyo kanalları çoğaltılarak "uzmanlaşmış radyo" türüne dönüşümüştür (3).

2- RADYONUN TÜRKİYE'DE KURULUŞU VE GELİŞİMİ

Türkiye'de radyonun kuruluşu ile ilgili ilk ciddi atılımlar 1925 yılında başlamıştır. Aynı yıl "Telsiz Tesisi Hakkında Kanun" adıyla çıkarılan yasa uyarınca 1 Mart 1926'da Fransız Radyo Elektrik Şirketi, İstanbul'daki vericilerin çelik anten direklerinin temellerini atmıştır. Yerleri, İstanbul'da Osmaniyeye, bugünkü adıyla Hasdal, Ankara'da ise Babaharman, bugünkü adıyla Telsizler.

8 Eylül 1926'da çıkarılan bir kanunla, bu istasyonları işletme hakkı, İş Bankası ve Anadolu Ajansı ile bazı müteşebbislerden kurulu Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi'ne verilmiştir. Böylece radyoların işletme yetkisi bir özel şirkete verilerek, Türk radyoculuğu tarihinde şirket dönemi diye anılan 10 yıllık bir dönem başlamıştır (4).

İlk yayınlar, 1927 yılında İstanbul'da 1200 m.den Büyük Postane'nin üst katından, Ankara'da 1554 m. üzerinden Cebeci semtindeki bir binadan yayın yapan 5'er kw.lık iki istasyonun işletmeye açılmasıyla başlamıştır.

1923 yılında İstanbul'da orta dalgadan, Ankara'da uzun ve kısa dalgadan yayın yapacak 3 istasyon kurulması karara bağlanmıştır.

1936'da çıkarılan bir kararnameyle radyo yönetimi Türk Telsiz Anonim Şirketi'nden alınarak devlete devredilmiş, böylece devlet radyoculuğu dönemi başlamıştır.

1937'de çıkarılan 3222 sayılı kanun uyarınca radyo istasyonlarını işletme yetkisi PTT'ye devredilmiştir.

28 Ekim 1938'de 120 kw gücündeki Ankara uzun dalga, 20 kw gücündeki Ankara kısa dalga istasyonları resmen işletilmeye açılmış; böylece Ankara Radyosu bugün hâlâ yayınlarını sürdürmekte olduğu yeni binasına kavuşmuştur. Ankara Radyosu'nda bu gelişmeler olurken İstanbul Radyosu kısa bir süre için susmuştur.

Radyoları işletme yetkisi 1940 yılında Matbuat Umum Müdürlüğü'ne, Matbuat Umum Müdürlüğü'nün 1943 yılında Basın-Yayın Genel Müdürlüğü adıyla yeniden örgütlenmesinden sonra da, bu yeni örgüt bünyesinde kurulan Radyo Dairesi ile Radyo Fen Heyeti'ne verilmiştir.

2) George A. Cadding, La Radio diffusion dans la Monde, UNESCO, 1969, s. 12-18. Aysel AZİZ, Elektronik Yayıncılık Temel Bilgiler, s. 8-10.

3) a.g.e, s. 29.

4) Sezi ERGUN - Zehra KURTTekin, Türkiye Radyoları'nın 60. Yıl Özel Programı (metin), s. 1-5.

19 Kasım 1949'da 150 kw'lık İstanbul Rasyosu orta dalga üzerinden yayın yapmaya başlamış, aynı yıl İzmir Belediyesi'nce kurulan İzmir Radyosu, 1953 yılında devlet radyosu kimliğini kazanmıştır.

1958 yılında radyo kuruluşları Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı'na bağlanmış; 1959 yılında 27 ilde 2 kw gücünde kurulması planlanan radyo istasyonları, 1961'de yapılan yeni bir planlamayla 27 il yerine 7 ilde kurulmuştur.

7 ilde kurulan il radyoları şunlardır: 1961 yılının eylül ayında İstanbul, aralık ayında İzmir, 1962 yılının mart ayında Ankara, nisan ayında Adana, haziran ayında Antalya, ağustos ayında Gaziantep, 1963 şubat ayında Kars ve 1964 yılında Van Radyosu (5).

1961 Anayasası'nın 121. maddesine dayanarak, 159 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kurumu kuruluş kanunu çıkarılmış ve 1 Mayıs 1964 tarihinde, radyo-televizyon yayıncılığı görevi TRT Kurumu'na verilmiştir. Böylece, özerk TRT ile radyo yayıncılığı yeni bir döneme girmiştir.

O güne kadar spiker ve teknisyen işbirliği ile yürütülen yayınlar, TRT ile birlikte, sınavla alınan prodüktörlerin de katılmasıyla, prodüktör-spiker-teknisyen üçlüsü ile sürdürülmüştür.

Türkiye Radyoları, zaman zaman yapılan organizasyonlarla düzenlenmiş, bölge radyoları kurulmuş, program türleri, yayın süreleri ve dinleyici sayıları artmıştır.

9 Eylül 1974'te ortak yayına geçilmesiyle, Türkiye Radyoları TRT-1, TRT-2, TRT-3 adlarını almıştır.

14 Kasım 1983'te yürürlüğe giren 2954 sayılı kanunla, TRT Kurumu'nun tarafsız bir kamu tüzel kişiliğine sahip olduğu bir kez daha belirlenmiştir. Özel hükümler dışında kalan konularda, kurumda kamu iktisadi kuruluşlarına uygulanan genel hükümlerin uygulanacağı ve kurumun hükümetle ilişkilerinin Başbakan aracılığı ile yürütüleceği hükme bağlanmıştır.

Türkiye'de 1 Ekim 1983'te ilk stereo yayını başlamıştır. 18 Ekim 1987'de ise Türkiye Radyoları dördüncü yayınına başlamış, bu yayına başlanmasıyla birlikte, radyo yayınları da isim değiştirerek, Radyo - 1, Radyo - 2, Radyo - 3, Radyo - 4 adlarını almıştır (6).

II. BÖLÜM

GÜNÜMÜZDE RADYO ÇOCUK PROGRAMCILIĞI

1- MEDYANIN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Bilgi, tutum ve davranışların aktarılmasında önemli bir rol oynayan medya, artık, yaşantımızın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Medyanın insanlara taşıdığı değerler, yaptığı etkiler, sunduğu hizmetler, ölçsüz ve sınırsızdır. Günümüzde, özellikle indirekt bir Halk Sağlığı Eğitim aracı olarak da; bir toplumun sağlığında, eğitiminde ve gelişmesindeki rolü, son derece büyük ve önemlidir (7).

Çocukların medya ile olan etkileşimleri çok küçük yaşlarda başlar. Çocuk, büyük insanların küçülmüş modeli değildir. Çocukların fizyolojik ve psikolojik yapıları çok farklıdır. Çocuklar büyükler gibi düşünemez, konuşamaz ve çalışamazlar. Olgunluk çağına kadar hemen her yaşın değişik fiziksel ve ruhsal özellikleri vardır. İnsan yavrusu, hayvan yavrusu ile de kıyaslanamaz. Hayvan yavrusu doğuştan birçok yeteneğe sahiptir. Hayvan yavrusunun gelecek için belli başlı hazırlığı ve öğreneceği şey pek azdır. Buna karşılık insan yavrusunun tarihle gelen bir medeniyeti taşıması, iletmesi, hayatını sürdürebilmesi için, bir çok şeyi öğrenmesi zorunludur (8).

5) Turgut ÖZAKMAN, Radyo Notları, s. 9-10.

6) Serpil AKILLIOĞLU - Aysel AZİZ - Nuri ÇOLAKOĞLU - Nevzat DAĞLI - Nurten GÖRÜN - Hüda BAYIK - Hilka SAYDAMER - Mihriban TANIK, TRT, Dünden Bugüne Radyo-Televizyon 1927-1990, s. 22-69.

7) Prof. Dr. Kemal ÇAKMAKLI ile röportaj, bkz. ek. 3.

8) Selâh ÇORUH, "Çocuklar İçin Yapılan Yayınlar ve Ehemmiyeti", Radyo Dergisi, c. 3, sayı: 28, s. 7.

Çocuk, işte bu öğrenme sürecinde pek çok bilgiyi, beceriyi, tutum ve davranışı medya aracılığı ile öğrenir. "Çocuk, yaşamının ilk yıllarında evrim modeli olarak anne ve babayı örnek alır. Kişiliğinin oluşumunda anne-baba modelinin önemi büyüktür. Anne-babadan sonra, çocuğun yaşamına oyun arkadaşları, TV'deki çizgi film kahramanları, radyo oyunu kahramanları, sinema kahramanları, reklam filmi kahramanları, kitap-dergi kahramanları vesaire girer. Tüm bu kahramanları evrim modeli olarak alan çocuk, şüphesiz ki bunlardan olumlu ve olumsuz yönde etkilenir. Ve, bu kahramanların özelliklerini günlük yaşamına, oyunlarına yansıtmaya başlar. Küçük yaşlardan itibaren başlayan bu etkileşim, modelin niteliğine bağlı olarak gelişimi sürdürür" (9).

Bununla birlikte bütün çocukların benzer etkileşimler göstereceğini varsaymak yanlıştır. İzleyiş tutumu yönünden yaş önemli bir ayırıcı etken olmakla birlikte; zekâ, toplumsal sınıf, eğitim, çevresel etki, arkadaşlık örnekleri bu konuda belirginleşmiş öteki etkenlerdir. Değişik geçmişleri, çevreleri, durumları olan çocukların medyayı kullanımı ve gösterdikleri tepkiler farklı farklıdır. Örneğin; arkadaşsız ya da rahatsız bir çocuk, bir durumda, belirli ilgileri, ilişkileriyle doyum için televizyona, radyoya, kitaba veya dergiye dönerken aynı ölçüde rahatsız, arkadaşsız başka bir çocuk ise değişik bir durumda, değişik ilgileriyle tümüyle değişik bir yöne döner ve medyayı ya hiç kullanmaz, veya pek az kullanır.

Bu ayrımı belirttikten sonra, medyanın genel olarak çocuklar üzerindeki etkilerinden söz edebiliriz. Medyayı takip etmenin, izlemenin "iyi" ya da "kötü" sonuçları ancak ayrıntılı incelemelerle belirlenebilir. Medya birini beslerken, ötekini zehirleyebilir (10). Bu konuda olumlu veya olumsuz pek çok görüş önesürülmüştür. Ancak, bu görüşlerin araştırmalarla yoklanması nisbeten yakın bir geçmişe dayanır. Televizyonun etkileri konusunda İngiltere'de 1980 yılına kadar 2886 yayın bulunduğu ve bunların yüzde 60'ının 1975 yılından sonra yayınlandığı, belirtilmektedir. Bu etkilerin kontrolü laboratuvar koşullarında incelenmesi ise daha çok 1980 sonrasında görülmektedir (11).

Televizyon göze ve kulağa hitap etmesi ve hemen her evde bulunması itibariyle çocuklar üzerinde en çok etkili olan araçtır. Ülkemizde istenilen programı izleme ya da gerektiğinde televizyonu kapatma alışkanlığı henüz yerleşmediğinden, çocuk tüm programları izlemek durumundadır. Bu konuda ailelere düşen görev büyüktür. Anne-babalar zaman zaman televizyonu kapatabilmeli, kitap okumak, müzik dinlemek, tiyatro-sinemaya gitmek gibi farklı uğraşlarda bulunarak çocuklara örnek olabilmelidirler (12).

Bu yazının kapsamı genel olarak medyanın çocuklar üzerindeki etkileri olmakla birlikte, etkileşim açısından üzerinde en çok tartışılan ve araştırılan medya olması bakımından televizyonun olumsuz ve olumlu etkilerine başlıklar halinde değinmek gerekirse: Televizyonun saldırganlık ve şiddete neden olduğu, bireyi bir fantazi dünyasına çekerek gerçeklerden uzaklaştırdığı, tüketim beklentilerini değiştirdiği, aile ve arkadaşlık ilişkilerini zayıflattığı, göz sağlığını bozduğu, hareket-sizliğe neden olduğu için fiziki gelişimi olumsuz yönde etkilediği, kitap okuma zevkini azalttığı söylenmektedir. Olumlu etkileri arasında da, bilgilendirme ve sosyalleştirme işlevleri bulunduğu, dil ve zihin gelişimini teşvik edici olduğu kişinin günlük çevresinde ulaşamayacağı görüntüleri getirerek onun çevresini zenginleştirdiği, eğlendirici olduğu belirtilmektedir (13).

Yine aynı şekilde gazete, dergi ve kitaplar çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması bakımından oldukça önemlidir. Gazete ve dergi tirajlarının düşük olduğu toplumumuzda, bu konunun önemi bir kat daha artmaktadır. Bununla birlikte çocuğa bu alışkanlığı kazandırırken, bu medya araçlarının çocuğa zarar vermeden, en iyi şekilde nasıl kullanılması gerektiği de üzerinde hassasiyetle durulması gereken önemli bir konudur.

Medya tek başına ne zararlı, ne de yararlıdır. Medyayı "iyi" ya da "kötü" diye nitelendirmemize yol açan içeriğidir, verdiği mesajdır.

"Çocuk bir takım gelişim evrelerinden geçerek kendi kimliğini bulur. Çocuğun gelişim evrelerinde özellikle kendi benliğini, sosyal benliğini ve cinsel benliğini keşfettiği dönemlerde; medya aracılığı ile yanlış bir mesajla atipik bir sosyal olayı aktardığımızda, çocuk, henüz psiko-sosyo-seksüel

9) Prof. Dr. Haluk YAVUZER ile röportaj, bkz. ek, 12.

10) James D. HALLORAN, "Televizyonun Toplum Üzerindeki Etkileri", Televizyonun Etkileri, s. 11-12.

11) Nail ŞAHİN, "Televizyondan Öğrenme", Türkiye'de Çocuğun Durumu, s. 217.

12) YAVUZER, Çocuk Psikolojisi, s. 235

13) ŞAHİN, s. 217.

kimliğini bulamadığı için, gönderilen mesajlara vereceği tepki normal yetişkin bir insanınkinden farklı olacaktır. Sonuç iyi mi olur, kötü mü olur? Bu yayının durumuna bağlıdır. Yayının durumuyla ilgili yorumlar çelişkili ise sonuç tesadüflere kalmıştır ki, çocuğun eğitimini tesadüflere bırakmak son derece yanlıştır. Zira henüz psiko-sosyal gelişimini tamamlamamış olan çocuk, bu tip yayınları akıl süzgecinden geçiremez" (14).

Tüm medya araçlarında çocuğa verilen mesaj, çocuğun somut düşünmesi nedeniyle, somut örneklerle, çocuklara yaşatılarak aktarılmalıdır. Çocuğun örnek aldığı kahraman (TV, radyo, kitap, dergi kahkamanı...) şiddet öğesine ağırlık vermeyen, yanlışı çocuğun karşısında sergileyen, seçimi çocuğa bırakan bir kişilik olmalıdır (15).

Medya çocuğun psiko-sosyo-seksüel kimliğinin oluşmasında çok önemli bir araçtır. İyi kullanıldığı takdirde olumlu, kötü kullanıldığı takdirde olumsuzdur (16). Bu bağlamda medyayı elinde bulduran kurum ve kuruluşların tutumu önem kazanmaktadır ve kendilerine büyük sorumluluk düşmektedir.

Medya yayınları hazırlanırken yönlendirme teknikleri gözönünde bulundurulmalıdır. Yönlendirme teknikleri ile bireylere olumlu ve etkili mesajlar daha çabuk sunulabilmektedir. Her türlü çocuk yayını yapılırken psiko-sosyal uzmanların onayı alınmalıdır (17).

2- RADYONUN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Radyo, çocukların tutum ve davranışlarını, içeriğine bağlı olarak olumlu veya olumsuz etkiler. Radyonun eğitici, genel kültürü artırıcı etkisi televizyona oranla çok daha olumlu yöndedir. Örneğin; radyoda herhangi bir oyunu dinleyen çocuk, aynı oyunu tiyatrodan izlemeyi isteyebilmekte ve tiyatroya gitmek için motive olabilmektedir. Yine drama programlarında yer alan bir öyküyü dinleyen çocuk, daha sonra bu öykünün kitabını okumak isteyebilmektedir. Radyonun yalnızca ses unsuruna dayanması çocukta bu unsura dayanan bir hayal gücünün oluşmasına neden olur. Çocuk, verilen mesajı kendi algılamasına göre biçimlendirir ve yorumlar. Özellikle dramatik programlarda hayal gücünü çalıştırma daha yoğundur. Bu da, çocuktaki düşünce gücünün artması ve zihinsel gelişimin ilerlemesi açısından oldukça olumludur. Radyo okuma-yazma gerektirmediği için özellikle okul öncesi çocukların çok rahat kullanabilecekleri bir araçtır.

Radyonun çocuğun dil gelişimine olumlu yönde etkisi büyüktür. Çocuğun ana dilini öğrenmesi için, dili duyması, dille deneyimleri olması gereklidir (18). Çocuğa dili öğretmek için özel bir gayret gösterilmediği halde çocuk dilin yapısını çözer ve öğrenir. Bu öğrenim de doğru duymak, doğru yazılmış olanı okumak önemlidir (19). Bu bağlamda radyo iyi bir dil öğreticisi durumundadır. Yalnızca ses unsuruna dayandığı için, bütün dikkat seste odaklaşır. Çocuk bir takım yeni kelimeleri ve doğru telaffuzlarını radyodan öğrenebilir. Burada önemli olan, doğru Türkçe'nin kullanılması, çocuğun örnek aldığı modelin sağlıklı olmasıdır. Zira çocuk, doğru duyduğu takdirde doğru, yanlış duyduğu takdirde yanlış öğrenir.

Çocuk radyoda sesini duyduğu ve kendisine evrim modeli olarak seçtiği kişileri mükemmel olarak düşünür. Bu aşamada bir drama ve içtenlik yanılması söz konusudur. Çocuk, mükemmel olarak düşündüğü bu kahramanlarla kendini özleştirir. Bu açıdan bu modelleri sağlıklı tutmak gerekir (20).

3 – RADYO ÇOCUK PROGRAMI NEDİR?

Radyo çocuk programı, en basit ve en genel anlamda; "hedef kitlesi çocuk olan, çocuğa yönelik programdır" diye tanımlanabilir. Ancak, bir programın hedef kitlesinin çocuk olması, çocuğu konu edinmesi, o yapıma çocuk programı kimliğini kavuşturur mu? Çocuklar için hazırlanan söz, müzik ve efekt unsurları taşıyan her program, radyo çocuk programı mıdır?

14) ÇAKMAKLI, röportaj.

15) YAVUZER, röportaj.

16) age.

17) ÇAKMAKLI, röportaj.

18) YAVUZER, röportaj.

19) Gülçin ALPÖGE, Çocuk ve Dil, s. 64.

20) YAVUZER, röportaj.

TRT 1991 Genel Yayın Planı'nda çocuk programları şöyle tanımlanmaktadır: "Okul çağına girmemiş çocuklarla, ilköğretim ve ortaöğretimin birinci kademesinde bulunan çocuk kesiminin ilgi, ihtiyaç ve zevklerine yönelik, belirlenen hedef ve ilkelere uygun olarak hazırlanan programlardır."

Bu konudaki farklı tanımlamalar ise şöyle:

"Çocukluk ve ilk gençlik dönemlerini yaşayan (5-16 yaş) dinleyici kitlesini ilgilendiren, onların gelişim ve eğitimlerine yardımcı olabilecek çeşitli konuları içeren programlardır" (21).

"Çocuğun dünyasının duyarlıklarına göre hazırlanmış, çocuksuluğu ile anlatımını gerçekleştirmiş, çocukların, işte bu benim programım dediği, yayın bittikten sonra da etkisi devam eden radyo program türüdür" (22).

Kanımızca da bir radyo programına, çocuk programı diyebilmemiz için, herşeyden önce çocuğun dünyasına hitap etmesi, onların istek ve beklentilerine cevap vermesi gerekir.

4- RADYO ÇOCUK PROGRAM TÜRLERİ

Radyo çocuk programları arasında kesin bir tür ayrımı yapmak oldukça güçtür. "Çocukların dünyasına yönelik programları birkaç türle açıklamak eksik olur. Dahası yanlış. Oysa ne kadar konu varsa, o kadar da tür vardır çocuk programcılığında" (23).

Bununla birlikte bizde yapılan uygulamalara göre radyo çocuk program türleri, genel radyo program türlerinden farklı değildir. Söz, müzik, drama ve kuşak programları ayrımına bir de okul radyosunu eklediğimiz de, çocuk programlarını da bu genel ayırım esaslarına göre sınıflandırmış oluruz.

A) Söz Programları: Müzik unsuruna yardımcı unsur olarak yer verilen, anlatıma dayalı programlardır. İyi Uykular Çocuklar, Çocuk ve Kitap gibi...

B) Müzik Programları: Hâkim unsuru müzik olan, söze yardımcı unsur olarak yer veren programlardır (24).

C) Drama Programları: Karşılıklı konuşmalara dayalı, radyo diline uygun bir düzende, orijinal bir metne veya edebî esere dayalı olarak gerçekleştirilmiş; seri, dizi, tek oyun, skeç biçimleriyle oluşturulmuş programlar ve bu programların oluşturduğu türdür (25). Çocuk Bahçesi gibi...

D) Kuşak Programları: Toplumun değişik kesimlerinde yaşayan dinleyicilere yönelik bilgi ve açıklamalar ve ilgi çekici müzik parçalarıyla oluşturulan; kısa, uygulanabilir bilgilerin yer aldığı dinleyici ve seyircileri ilgilendiren şahsî ve sosyal konularla toplumun günlük yaşayışından alınmış çeşitli unsurların işlendiği radyo programlarıdır (26). Çocuk Saati, Çocuğun Dünyası gibi...

E) Okul Radyosu: İlk ve orta dereceli okulların çeşitli sınıflarına hitaben, haftanın belirli günlerinde, ders programlarına dahil belli konuları genişletmek, öğrencilere daha derin bilgi vermek amacıyla, okul öğretimine yardımcı nitelikte yapılan programlardır (27).

5- RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ HEDEFLERİ

TRT 1991 Genel Yayın Planı'nda çocuklara yönelik programların hedefleri şöyle sıralanmıştır:

- a) Çocuğun, Atatürk ilke ve inkilâplarının temel unsurlarını kavramasına,
- b) Çocuğun, dil yeteneğinin gelişmesine, Türkçe'yi doğru ve güzel kullanmasına,
- c) Çocuğun, yurdunu, milletini ve tarihini tanımaya; yurt, millet ve bayrak sevgisi ile vatandaşlık şuuru kazanmasına; millî kültür değerlerimizi benimsemesine,

21) Azer ATBAŞ ile röportaj, bkz. ek, 1.

22) M. Ruhi ŞİRİN ile röportaj, bkz. ek, 10.

23) ŞİRİN, röportaj.

24) AZİZ, Radyoda Program Yapımı, s. 31.

25) TRT 1991 Genel Yayın Planı, s. 121.

26) age, s. 123.

27) Hasan Refik ERTUĞ, Radyo İşletmeciliği, s. 96.

ç) Çocuğa aile ve toplum içinde yeri ve değeri olduğu Őuurunun verilmesine, kendisine ve çevresine olan güvenin pekiştirilmesine, sağlıklı ana, baba, kardeş, yakın akraba ve çevre ilişkilerinin kavratılmasına,

d) Çocuğun, yanlış beslenme alışkanlıklarından kurtulması, sağlığını koruması, temizliğe dikkat etmesi, kaza ve tehlikelerden korunabilmesi yolunda bilgiler kazanmasına,

e) Çocuğun, kişilik ve ahlâk gelişimi konusunda eğitilmesine,

f) Çocuğa tasarruf alışkanlığının kazandırılmasına,

g) Çocuğun zihinsel, duygusal, bedensel yönden yeni kavramlar ve davranışlar kazanmasına, bilgi edinme kaynakları ve yolları konusunda aydınlatılmasına ve çağdaş dünyaya uyum sağlamasına,

h) Çocukta, iyilik, doğruluk, güzelliğ, sorumluluk ve cesaret gibi duyguların geliştirilmesine,

ı) Sporun, çocuk gelişimindeki yerinin ve öneminin belirtilmesine,

i) Çocuğun, boş zamanlarını faydalı ve verimli bir biçimde değerdendirilmesine,

j) Çocuğun, tarihî ve tabii çevre ile kültür varlıklarını sevmesine ve çocuğa koruma duygusu aşılanmasına,

k) Çocukta okul, kütüphane ve kitap sevgisinin geliştirilmesine,

l) Çocuğun güzel sanatlara yönlendirilmesine ve müzik zevkinin geliştirilmesine,

m) Yurt dışından kesin dönüş yapan işçi çocuklarının ölkemiz şartlarına uyumlarının kolaylaştırılmasına,

n) Çocukta bilimsel düşünme yeteneğinin geliştirilmesine yardımcı olunacaktır.

6- RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ İLKELEĞİ

Radyo Televizyon Yüksek Kurulu'nun belirlediği yayın ilkelerinden 12.si çocuk programları ile ilgilidir. Bu ilkeye göre:

İLKE: 12

"Çocuk yayınlarında, yaş gruplarına göre, pedagojik esaslar çerçevesinde çocuğun zihni ve bedeni gelişmesine yardımcı olunacaktır. Çocuğun Türk kültürünün iyi bir iştirakçisi olarak sosyalleşmesi ve bunun gerektirdiği, tutumları ve davranış biçimlerini kazanabilmesi için uygun olan teknik yollar seçilecektir" (28).

TRT 1991 Genel Yayın Planı'nda ise çocuklara yönelik programların ilkeleri şöyle sıralanmıştır:

a) Programlarda, konu, zamanlama sunuş ve biçim bakımından çocuğun yaşı, dikkat süresi, öğrenme düzeyi, diğer gelişim özellikleri gözönünde bulundurulacak, dramatize bölümlere ağırlık verilecektir.

b) Çocuğun ruh sağlığını bozacak ve kişilik gelişimi üzerinde olumsuz etkiler bırakabilecek, sebebsiz korkular ve çelişkili duygular yaratabilecek anlatımlara, çocuğu şiddete özendiren, şiddeti temsil eden kişileri kahraman gibi gösteren yapımlara yer verilmeyecektir.

c) Çocuğu karamsarlığa, pasifliğe, bencilliğe ve çıkarıcılığa yöneltecek her türlü imajdan kaçınılacaktır.

ç) Çizgi filmlerin seçiminde çocukların terbiyesi ve zihinsel gelişmesindeki olumlu rolü dikkate alınacaktır.

d) Oyunun ve oyuncağın, çocuğun kişilik ve beceri yeteneklerinin gelişmesinde önemli rolü olduğu gözönünde tutulacak, programlarda bu unsurlardan faydalanılacaktır.

e) Çocuk programlarında, toplumumuzun ortak özellikleri, davranış biçimleri, dini inançları, gelenekleri ve değerdargıları gözönünde bulundurulacak, aynı ilke çocuklar için alınacak yabancı dizilerin seçiminde de gözötilenecektir.

f) Programda kullanılan kliplerin seçiminde ayrı bir özen gösterilecek şiddet, müstehcen, uyuşturucu, saldırganlık, vahşet, dehşet ve fetişizm vb. unsurlara yer verilmeyecektir.

7- RADYO ÇOCUK PRGRAMLARININ KONULARI

TRT Genel Müdürlüğü'nce her yıl yayımlanan Türkiye Radyoları Söz ve Müzik Programları Yapım ve Uygulama Talimatı'nda, o yıl içinde yayınlanacak programların konu dökümü yapılmaktadır. 1991 Talimatı'nda yer alan çocuk programlarının(*) konuları ise genel hatları ile şöyle:

1) Çocuk ve Atatürk:

Atatürk devrim ve ilkeleri, örnek kişiliği, hayatı, anılarından seçmeler, Kurtuluş Savaşımız, Atatürk'ün çocuklara verdiği önem, yerli ve yabancı devlet adamlarının Atatürk hakkındaki düşünce ve hatıralarının çeşitli örneklerle verilmesi. Atatürk ve Atatürkçü düşünce ile ilgili konuların özellikle:

- 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı,
- 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı,
- Gençlik Haftası,
- 30 Ağustos Zafer Bayramı,
- 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı,
- 10 Kasım Atatürk'ün ölüm yıldönümü,
- Atatürk Haftası,
- Çeşitli inkılâpların yıldönümleri (harf inkılâbı, şapka inkılâbı, saltanatın kaldırılması, uluslararası saat ve takvimin kabulü vb.) gibi günlerde işlenmesi.

2) Çocuk ve Aile:

Ailenin toplumdaki yeri ve önemi. Aile içinde çocuğun yeri ve önemi. Anne, baba ve kardeşler arasındaki ilişkiler. Aile ve okul çevresi. Çocuğun karşılaştığı güçlükler. Bunlara karşılık aileye ve devlete düşen görevler. Çocukların güven ortamı içinde yetişmesi.

3) Çocuk ve Çevre İlişkisi:

Toplumumuzdaki ortak yaşamda uyulması gereken her türlü kural, ilke ve değerlerin çocuklara aktarılması. Trafik, sağlık, tasarruf, çevre temizliği, arkadaşlık, komşuluk, öğretmen-öğrenci ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler, sorumluluk yüklenme, yardımlaşma, görgü kuralları vb. konuların ele alınması. Günlük hayatta karşılaşılabilecek olaylar karşısında çocukların takınacağı tavırların doğru ve yanlış yanlarının sergilenip, değerlendirilmesi. Güncel olayların çocukların gözüyle yorumlanması, onların düşüncelerine yer verilmesi.

4) Çocuk ve Sağlık:

Çocukların beden ve ruh sağlığı bilgilerinin geliştirilmesi, onlarda sağlıklı yaşam bilincinin artırılması.

- Çocuğun temizliğe özendirilmesi,
- Genel sağlık eğitimi,
- Çocuğun spora özendirilmesi,
- Beslenme eğitimi,
- Çevre temizliği ve sağlığı,
- Boş zamanları sağlıklı değerlendirme vb. gibi.

5) Çocuk ve İletişim:

Günlük, haftalık ve aylık gazete ve dergilerde yer alan ve çocukları ilgilendiren olaylardan ve

(*) 1991 Yılı Çocuk Programları için bkz. s. 83.

sanat haberlerinden seçmeler. Dinleyicilerin mektupla programa katılmasının sağlanması, dinleyici mektuplarının değerlendirilmesi.

6) Çocuk ve Yarışma-Eğlence:

Eğlence, eğitim unsurlarının birlikte düşünülerek gerçekleştirileceği bilgi, kültür, eğlence yarışmaları. Şiir okuma, şarkı söyleme, taklit vb. gibi çeşitli alanlardaki yeteneklerin ortaya konulması. İmkânlar ölçüsünde dinleyici çocukların da bu yarışmalara katılmalarının sağlanması.

7) Çocuk ve Spor:

Çocukların spor yapmasını özendiren; sporun faydalarını anlatan uyarı ve konuşmalar. Ata sporlarımız. Başarılı çocuk sporcularla röportajlar. Çeşitli spor dalları ve kuralları.

8) Çocuk ve Trafik:

Çocuklara yönelik olarak trafik kurallarının açıklanması. Dikkat edilmesi gereken hususlar.

9) Çocuk ve Kültür-Sanat:

Çocuklarda sanata karşı ilgi ve sevginin uyandırılması. Kültür-sanat alanında ün yapmış ya da uzmanlaşmış kişilerle yapılan röportajlar. Çocuk sanatçıların tanıtılması, çocuk tiyatroları ve çocuklara yönelik sanat faaliyetleri. Çocuklara yönelik konularda hazırlanmış dramatize oyunlar.

10) Çocuk ve Edebiyat:

Türk ve dünya klasiklerinden, çocuklar için yazılmış roman, hikâye, şiir, mizah ve masallardan örnekler. Şair ve yazarların tanıtılması. Kitap sevgisini geliştirici, okuma alışkanlığını artırıcı bilgiler. Atasözü ve deyimlerin anlamları, çıkış hikâyeleri.

Çocukların konuşurken ve yazarken yaptığı yanlışlar, uymaları gereken kurallar. Bir düşünceyi en iyi biçimde aktarma, düzgün okumayı sağlama konusunda açıklamalar. Düzgün okuma ve yazma ile ilgili kurallar.

11) Çocuk ve Tarih:

Türk tarihinin dönüm noktaları, tarihimize ilgili günler ve zaferler. Fıkralar, anılar. Türk büyükleri. Kültürümüzün çocukları ilgilendiren unsurları.

12) Çocuk ve Coğrafya:

Ülkemiz ve dünyadaki tarihi ve kültürel zenginliklerin, turistik değerlerin tanıtılması. Özellikle Anadolu uygarlıklarının ve ören yerlerinin ülkemiz açısından değeri ve önemi. Ülkemizin coğrafik önemi. Çeşitli ülkelerin folklor değerleri ve değişik özellikleri. Turist ve turizmle ilgili bilgiler.

13) Çocuk ve Doğa:

Doğanın insanlar açısından taşıdığı önem. Doğa-insan ilişkileri. Hayvanların dünyası. Çocukların doğa ile yakından ilgilenmeleri, doğayı tanımaları, sevmeleri, korumaları. Çevre sevgisi ve korunması.

14) Çocuk ve Bilim-Teknik:

Bilim-tekniğe yeni yenilikler, buluşlar, gelişmeler. Bilim teknik alanında ün yapmış ya da uzmanlaşmış kişilerle yapılan röportajlar.

15) Çocuk ve Müzik:

Çocuklar için yazılmış müzik eserlerinin tanıtılması, çok sesli müziğin çocuklara sevdirmesi. Özellikle çocukların ilgisini çekebilecek çeşitli müzik parçalarının dinletilmesi. Arp, müzikli kutu, glockenspiel, ksilofoncam armanika gibi çalgılar ve orkestra çalgılarının tanıtılması. Müzik alanında ün yapmış ya da uzmanlaşmış sanatçılarla yapılan röportajlar.

16) Çocuk ve Oyun:

Evde, okulda oynanan çocuk oyunları. Tekerleme ve bilmeceler.

17) Diğer Konular:

- İtfaiye, PTT gibi çocukların ilgi duydukları kurum ve kuruluşlara yapılan geziler, röportajlar.
- Çocukların günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri kaza ve tehlikeler. Nasıl davranmaları gerektiği konusunda uyarıcı bilgiler ve açıklamalar.
- Mesleklerinde başarılı olmuş kişilerin ve mesleklerin tanıtılması. Düzenli yaşama ve çalışma. Başarıya ulaşmanın yolları.
- Çocukta olumlu merakları geliştirici, onun merak ettiği konularda araştırma yapma ve soru sorma alışkanlığını kazandırıcı bilgi ve açıklamalar.
- Özel gün ve haftalarla ilgili konu ve faaliyetler... (29).

8-RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ YAPIM ÖZELLİKLERİ

1991 Türkiye Radyoları Söz ve Müzik Programları Yapım ve Uygulama Talimatı'nda çocuk programlarının yapım özellikleri şöyle belirtilmiştir:

- 1- Programlarda yer alacak söz bölümlerinin;
  - a) Genel bilgiler verici, eğlendirirken eğitici,
  - b) Sanata karşı ilgiyi arttırıcı,
  - c) Çocuğa ailenin bir bireyi olduğu bilincini kazandırıcı, onun sağlıklı ana-baba-kardeş ilişkisini ve sevgisini güçlendirip, yönlendirici,
  - d) Çocuğun yakın çevresine ve topluma uyumunu sağlayıcı,
  - e) Çocuktaki kendini denetleyebilme, kendine güven, insanları sevme, insanlara saygı duyma, iyilik yapma, doğru davranışlara girme eğilimlerini arttırıcı, çocuğun doğruluk, güzellik, sorumluluk, cesaret duygularını geliştirici, çocuklarda karşılıklı yardım ve işbirliği anlayışının doğmasını sağlayıcı,
  - f) Çocukların hayal gücünü ve düşünme yeteneğini geliştirici,
  - g) Çocukları denemeye, araştırmaya, öğrenmeye yöneltici, onların yaşayarak öğrenmelerini sağlayıcı,
  - h) Çocuklara çevreyi ve insanları tanıtıcı,
  - i) Çocukların yapıcı ve yaratıcı yeteneklerini, iyi ve düzenli beslenme, temizlik ve sağlık anlayışını geliştirici,
  - j) Çocukların kendi eşyasını doğru, düzenli ve verimli biçimde kullanmasına, tutumluluk alışkanlığı kazanmasına, vatan ve millet sevgisi ve yurttaşlık bilinci kazanmasına yardımcı,
  - k) Çocuklara okul ve öğretmen kavramı ile ilgili bilgiler verici, okul ve öğretmen sevgisini yaratıcı, geliştirici ve geniş bir dünya görüşü kazandırıcı, onların sosyal ve kültürel konulara ilgisini arttırıcı, zamanı yararlı biçimde değerlendirmelerine ve okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı, onları yazı alıştırmaya, sayı kavramı, parçalama, ayırma bütünlüme gibi konularda temel bilgi öğrenimine hazırlayıcı,
  - l) Çocuklara doğru ve düzgün konuşma yeteneği kazandırıcı olmasına çalışılacaktır.
- 2- Çocukların Atatürk ilke ve inkılâplarını kavramasına, ülkelerini tanımalarına, vatan ve milleti sevmelerine yardımcı bilgi ve açıklamalarla hazırlanacak olan programlarda ayrıca, Türkçe'nin doğru ve güzel konuşulup yazılması ile ilgili kurallar işlenecektir. Yapımlarda Türk dilinin doğru ve güzel örneklerinden seçmeler yapılacak, programlara mektup yazarak katılan dinleyicilerin yazma yeteneklerini geliştirici uyarı ve açıklamalara yer verilecektir.
- 3- Programlarda yer alacak çeşitli bölüm ve başlıkların röportajlar ve drama türü anlatımlarla işlenmesine söz ve müzik bölümlerinin bir bütünlük içinde olmasına çalışılacaktır. Bölümlerde gerektiğinde, konuyla ilgili uzman, yetkili veya sanatçılara yer verilecektir.

4- Radyo çocuk seslendirme kadrosundaki elemanlardan (TRT Çocuk ve Gençlik Kulübü) ve Devlet Tiyatrosu sanatçılarından yararlanılarak hazırlanacak olan yapımlarla dışardan katılacak uzman ve yetkililerin inandırıcı anlatımına sahip çocuklarla diyalog kurabilir kişiler olmasına özen gösterilecektir.

5- Bütün oyunların çocuk dinleyici kesiminin ilgisini çekecek, kolay izlenebilecek anlatım ve anlayışla oluşturulması sağlanacak, çeşitli eserlerden yapılan uyarlamaların eserin orijinal biçimine uygun olmasına çalışılacaktır.

6- Roman ve hikâyelerden yapılan eser seçiminde, günün özellikleri ve çeşitli yıl dönümleri öncelikle değerlendirilecek, yapımcı üniteler Atatürkçü düşünce ve millî hedeflere yönelik yayın ilkeleleriyle uyumlu eserlerin seçimi ve yapımı için önlem alacaklardır.

7- Yayına girecek eserlerin adları, yayın tarihleri, yazarları, uygulayıcıları ve yapımlara ilişkin öteki bilgiler radyolara talimatlarla bildirilecektir.

8- Oyunlar en az 5, en fazla 15 bölüm halinde hazırlanabilecektir.

9- Programlar hazırlanırken Ankara, İstanbul, İzmir yapımcıları işbirliği halinde olacaktır.

10- Dinleyicilerin programlara katılması (mektup, telefon aracılığıyla ya da radyoya çağrılarak) sağlanacak, bu katılımın mümkün olduğu ölçüde artması ve çeşitlenmesi için çalışılacaktır. Bu amaçla çeşitli yöntemler (yarışmalar, kitap kampanyaları vb.) denenecektir (30).

9- RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ HAZIRLANIŞI

Hiç şüphesiz ki, radyo çocuk programı hazırlamanın pek çok avantaj ve dezavantajı var (*). Ancak, genel anlamda radyo çocuk programlarının hazırlanışı, özellikle yayıncılık açısından, diğer radyo programlarının hazırlanışından pek farklı değildir.

Radyo çocuk programlarının hazırlanmasındaki en önemli ve birinci ilke, diğer bütün programlarda olduğu gibi, TRT Genel Yayın Planı'nda gösterilen esaslara ve yıllık talimatlarda belirtilen yapıp özelliklerine uygun program hazırlamaktır.

Programlar birbirini takibeden pek çok aşamadan geçtikten sonra hedef kitleye ulaşır.

A) Araştırma ve Konu Tespiti: Önce bir araştırma yapılarak konu seçilir. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi programlarda işlenecek konular ana çizgileriyle, her yıl hazırlanan "Türkiye Radyoları Yapım ve Uygulama Talimatı" adlı kitapta belirtilmektedir. Bunun dışında işlenecek konuların tespiti yapımcının kendi inisiyatifine kalmıştır. Çocukların ilgisini çekebilecek, o günün aktüalitesine de uygun bir şekilde konu seçilir. Seçilen konunun önce genel, sonra özel bir araştırması yapılır. Genel araştırmada programın çerçevesi çizilir, konu hakkında genel bilgiler edinilir. Özel araştırmada ise konunun materyalleri toplanır.

B) Gerekli Materyallerin Toplanması ve Değerlendirilmesi: Programın özüne göre materyaller toplanır. Konu gerektiriyorsa uzman veya uzmanlarla görüşülür. Gerekli efekt ve müzikler belirlenir. Toplanan materyaller değerlendirilerek eksikler tamamlanır, fazlalar atılır. Böylece programın süresine yetecek malzeme ayrılır. Hangi efektin, hangi müziğin nerede kullanılacağına karar verilir. Gerekli düzenlemeler yapılarak materyaller sıraya konur.

C) Metin Yazma: Materyallerin değerlendirilmesi tamamlandıktan sonra metin yazılır. Hiç şüphesiz ki çocuk programlarının metni yazılırken kullanılan dilin niteliği çok önemlidir. Hitap edilen kitlenin dil düzeyi düşünülürse bu önem bir kat daha artar. Zira radyo, aynı zamanda, bir dil eğitimi işlevi de gören araçtır.

D) Seslendirme ve Kayıt: Özellikle drama programlarında rolün en iyi biçimde yapılması için, önceden bu rolleri seslendireceklerle, seslendirmeden önce bir prova (soğuk prova) yapılır. Genelde yapımcı, spiker veya seslendirme sanatçısına program metnini önceden verir. Zamanı geldiğinde ise spiker, teknisyen ve prodüktör stüdyoda ekip çalışması içinde program metnini seslendirecek kaydını yaparlar. Eğer program drama tarzındaysa yönetmen seslendirme sanatçıları ile çalışır.

30) age, s. 100-101, 389-390, 413.

(*) bkz. EK: Raporajlar

E) Montaj: İnsan sesi, efekt, müzik, ton, montaj incelikleri gibi öğelerle program istenilen şekliyle ortaya çıkar. Montajda müzik ve efekt unsurları eklenir, gereksiz görülen yerler varsa çıkarılır veya yeniden eklemeler yapılır.

F) Denetim: Denetleme, programın yayın ilkelerine ve yayıncılık ilkelerine uygun olup olmadığının denetlenmesidir. Türkiye radyolarında programlar dört aşamalı olarak denetlenir. Aslında programın ilk denetleyicisi yapımcının kendisidir. Program yapımcısı, programın oto denetimini yapar.

Program metni önce yapımcı ünitenin servis müdürü tarafından denetlenir. Bu aşamada çocuk programlarının ilk denetimi Eğitim Kültür Yayınları Müdürlüğü'nde gerçekleşir. Buradan geçen metin ya da band, Radyo Müdürlüğü'ne bağlı Denetim Redaksiyon Müdürlüğü'nün denetimine gönderilir. Böylece programın yapılmış olduğu radyo ünitesinde iç denetim tamamlanmış olur.

Program metnine ya da bandına yapılan eklemeler ve çıkarmalar bir raporla birlikte Radyo Dairesi Başkanlığı Denetim Redaksiyon Müdürlüğü'ne gönderilir. Burada yapılan denetimden sonra program, son denetim yeri olan TRT Yayın Denetleme Kurulu'nda denetlenir. Böylece programın merkez denetimi de tamamlanmış olur.

Dört aşamalı bu denetim sürecinde, programlar, başta Anayasa olmak üzere TRT yasasındaki maddelere, yayın ilkelerine, kurumun kamu kuruluşu olmasından doğan sorumluluğa, toplumsal gelenek ve göreneklere uygun olup olmadığı yanında yayın dili, program estetiği, yapım özellikleri ve konu dökümü bakımından denetlenir.

E) Yayın: Yayınlanabilir imzası taşıyan bant artık yayına girer (31).

10- RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ SUNULUŞU

Radyo Çocuk Programları genellikle TRT Radyo Televizyon Çocuk Kulüpleri'nin kadrosundaki elemanlar tarafından seslendirilmekte ve sunulmaktadır. Bunun yanı sıra, program yapımcısı, -eğer program sunabilir oluru almışsa- Devlet Tiyatrosu Sanatçıları ve spikerler de radyo çocuk programlarını sunmaktadır.

11- RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ PERİYOD VE YAYIN SAATLERİ

Programların türüne ve içeriğine göre periyod ve yayın saatleri değişmektedir. Bunun dışında programların yayın saatleri ve periyotları okul saatleri, ders çalışma ve uyku saatleri düşünülerek günlük prototipe alınmaktadır.

Bazı programlar çocukların okul durumları gözönüne alınarak, hafta içi hergün sabah ve öğleden sonra olmak üzere iki kere tekrarlanmaktadır. Okul Radyosu, Çocuk Bahçesi gibi... Özellikle kuşak programları haftada bir olmak üzere, cuma günleri ve hafta sonları yayınlanmaktadır. Yayın saatleri ise genellikle 09.00-10.00 arası olmaktadır.

12 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ YAPIMCI ÜNİTELERİ

Türkiye radyolarında çocuk programları Ankara, İstanbul ve İzmir Radyoları tarafından hazırlanmaktadır.

III. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ TARİHÇESİ

1- 1939-1950 AYŞE ABLA DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Ülkemizde basılan ilk çocuk gazetesi Mümeyyiz, Sıtkı Bey tarafından 3 Ekim 1869 Cuma günü yayımlanmıştır. Bundan 72 yıl sonra ise, ülkemizde ilk radyo çocuk yayınları başlamıştır (32).

Ankara Radyosu Çocuk Saati 1939'da servise açılmış ve ilk defa 15 dakika süren programlar ile faaliyete geçmiştir (33). Bu ilk yayınlar hakkında Turhan Dilligil şunları anlatıyor: "Ankara Radyosu'nda ilk çocuk oyunu 1939 yılında yayınlanmıştır. Başlangıçta yayın "Çocuklara Masallar" şeklinde uygulanıyor, dünya klasikleri arasına girmiş seçme masallar çoğunlukla Yayın Müdürü Fuat Münir Bener tarafından okunuyor, bazen fon müziği eşliğinde, değişik seslerle çocukların ilgilerinin sürdürülmesine çalışılıyordu.

O yılın 30 Ağustos günü başlayan "Havacılık Haftası"nda, Radyo Temsil Kolu sanatçılarından Kemal Tözem'in yazdığı "Türk Kuşuna" adlı çocuklara yönelik radyofonik oyunun başrolü için uygun bir genç aranmış ve abim Avni Dilligil aracılığı ile rolün bana verilmesi kararlaştırılmıştı. O tarihte lise bitirme sınavlarına giriyor ve Türk Kuşu'nda uçuş eğitimi görüyordum. 5 Ağustos 1939 günü 18.30'da yayına başlanmıştı. Oyundan önce benim yazdığım 10 dakikalık konuşmayı ben okudum. Konuşma da, oyun da çok beğenilmiş. 10 Eylül 1939 günü Çocuk Saati'nde aynı program tekrarlanmıştı. Ben ikinci oyun için "Türk Çocukları" başlıklı yeni bir konuşma yazıp okumuştum.

O tarihten sonra bir süre, Fuat Münir Bener'in düzenlediği programlarda irili ufaklı çocukların da rol almaları ve yayına dramatik bir çeşni verilmesi yöntemi sürdürüldü. Bu arada klasik masalların radyofonik oyunlar halinde yayınlanması giderek radyofonik çocuk oyunları yazılması yolunu açtı. Benim yazdığım ilk oyun "Yalancı" idi ve 14 Ocak 1940 günü Çocuk Saati'nde yayınlandı.

Şubat 1941'e kadar "Radyo Çocuk Saati" yayınlarını; Yayın Müdürü Münir Bener'in veya Müzik Şefi Mesut Cemil Bey'in sorumluluğunda, ama benim yönetimimde sürdürdük.

12 Şubat 1941'de Radyo Çocuk Kulübü kuruldu. Kulübü organize eden; Neriman Hızır'dı ve radyo yayınlarında "Ayşe Abla" adıyla tanınmayı tercih etmişti. O tarihten sonra yazdığım çocuk oyunları Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü'nden sonra, Ayşe Abla'nın da onayı ile yayınlanabiliyordu. Bununla beraber sayın Hızır, benim oyunlarımın kadrolarının oluşturulmasını ve mikrofona uyarlanması çalışmalarını bana bırakmıştı. Benim oyunlarım genellikle müzikliydi ve bestelerini önceleri Devlet Konservatuari'ndan mezun olan Taruk Bulut, o Amerika'ya gittikten sonra da Nedim Otyam ile Cellal İnce yapmışlardı" (34).

Turhan Dilligil'in verdiği bu bilgilerle birlikte, 1939-1941 yılları arasını, Türkiye'de radyo çocuk programcılığının hazırlık dönemi olarak nitelendirebiliriz. Asıl düzenli çocuk yayınları, Neriman Hızır tarafından kurulan Radyo Çocuk Kulübü'nün, 12 Şubat 1941 Çarşamba günü, ilk programını yayınlamasıyla başlamıştır (35).

Türkiye'de radyoculuğun başlangıç yılının 1927 olduğunu hatırlayacak olursak; 1939, çocuk programcılığının başlangıcı için, kanımızca geç bir tarihtir. 1927'den, 1939'a kadar 12 yıl gibi bir süre geçmiştir. Henüz yeni kurulmuş genç Türkiye Cumhuriyeti'nin şartları ve ihtiyaçları düşünülecek olursa, radyo çocuk programlarının zarureti bir kat daha artar. O dönemde, böylesine güçlü ve yaygın bir araçtan çocuklar adına faydanılması için bu kadar geç kalınması, sebepleri ne olursa olsun düşündürücüdür. Oysa İngiltere'de radyoculuğun başlangıç yılı 1922, BBC'de okul radyosu yayınlarının başlangıcı ise 1925'tir (36). 3 yıl gibi kısa bir süre sonra sihirli kutudan çocukların eğitimi ve öğretimi için yararlınaşına başlamıştır. Gerçi bizdeki başlangıç okul radyosu niteliğinde değildir. İlk yayınlar uzunca bir süre (24 yıla yakın) bugünkü kuşak programı anlayışını taşır ve aynı zamanda 1965'e kadar okul radyosu işlevini de üstlenir (*). Zira okul radyosu işlevini de üstlenmesi

32) İsmet KÜR, Türkiye'de Süreli Çocuk Yayınları, s. 7.

33) Ankara Radyosu Çocuk Saati Çalışmaları, s. 2.

34) Turhan DİLLİGİL, mektup, bkz, ek, 6.

35) Neriman HIZIR, "Radyomuzda Çocuk Saati", Radyo Dergisi, c. 1, sayı: 1, s. 18.

36) ERTUĞ, s. 97.

(*) Bu konuya 1965 - 1970 Dönemi Radyo Çocuk Programları bölümünde yer verilecektir.

itibariyle böyle bir kıyaslamaya gidilmiştir. Bununla birlikte radyo çocuk programlarının başlangıç yılları (1939-1941) İkinci Dünya Savaşı dönemine rastlar. Bu dönem, ihtiyaç ve şartlar düşünüldüğünde, oldukça kritik bir dönemdir. Çocuk programlarının önemi ve zarureti oldukça fazladır.

Radyo Çocuk Kulübü'nü kuran ve Çocuk Saati'ni hazırlayıp sunan, dinleyicilerin "Ayşe Abla" olarak tanıdığı Neriman Hızır, aslında bir İngilizce öğretmeni ve pedagoğdur. Orta öğrenimini Erenköy Kız Lisesi'nde tamamlayan Neriman Hızır, oradan mezun olduktan sonra Arnavutköy Kız Koleji'nde okumuş ve Amerika'ya gitmiştir. Orada dört sene çeşitli üniversitelerde çalıştıktan sonra, en son Kolombiya Üniversitesi'nden diplomasını almıştır. İhtisas alanı ise; "Çocuk Gelişimi ve Aile Eğitimi"dir. Amerika'dan döndükten sonra İstanbul Üniversitesi'nde Pedagoji asistanlığında bulunan Neriman Hızır, eşinin görevi nedeniyle Ankara'ya gelerek Ankara Dördüncü Orta Okulu'nda İngilizce öğretmenliği yapmıştır. Radyo Çocuk Kulübü'nün yönetimiyle birlikte öğretmenlik görevini de sürdürmüştür (37).

İlk bir yıl çarşamba günleri yayınlanan program, 15 Mart 1942'den sonra cumartesi günleri yayınlanmaya başlanmıştır (38). 18.45'te Ankara Radyosu'ndan yayına giren ve 45 dakika süren program "Koşun koşun radyo başına her cumartesi günü geçiyor iş başına Radyo Çocuk Kulübü. Hepimizin neşesi çocukların güftesi her cumartesi günü Çocuk Kulübü. Koşun koşun radyo başına her cumartesi geçiyor iş başına Radyo Çocuk Kulübü" sözlerinden oluşan sinyali ile başlamaktaydı (39). Müziğini Tarık Bulut'un yaptığı bu sinyal, bugün hâlâ, o günün çocuklarının belliklerinden silinmemiştir (40).

Radyo Çocuk Kulübü'ne beş çocukla başlayan Neriman Hızır, 1949'da radyodan ayrıldığında 150 kişilik bir kadro bırakmıştır (41). Radyo Çocuk Kulübü'nün ilk üyeleri Sedat Tanaydı, Feyzinnisa.....(*), Ömer Yörükoğlu, Teoman Ersun ve Semiramis Çaptır (42). Neriman Hızır, Radyo Çocuk Kulübü üyelerini seçerken şu noktaları gözönünde bulundurmuştur. "Sesi radyoya elverişli ve neşeli olmak, işittiği bir havayı doğru ve çabuk öğrenebilmek, düzgün ve kolay okuyabilmek, en önemlisi intikal sahibi olmak" (43). O tarihlerde, bugünkü anlamda sınav sistemi olmadığından, Çocuk Saati'nde görev alan çocuklar, genellikle yapımcının ve radyo personelinin tanıdıklarının çocukları olmuştur.

Radyo Çocuk Kulübü'nün kuruluşunu takip eden altı ay içinde, koro grubu ile aktörler grubu ayrılmıştır. İlk zamanlar programın tüm bölümleriyle ilgilenen Neriman Hızır, bu ayrımın yapılmasından sonra koronun yönetimini konservatuar mezunu olan ve Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası'nda görev alan Nedim Otyam'a bırakmıştır.

Bu dönemdeki Radyo Çocuk Kulübü Korusu'na, Ankara Okulları Korusu da denebilirdi. Öyle ki, içinde, ilk orta ve lise dahil hemen her okuldan en az bir çocuk bulunmaktaydı. Her cumartesi ve pazar radyoevinde toplanan Radyo Çocuk Kulübü Korusu Çocuklarına, haftanın şarkıları öğretilmiş ve nota dersleri verilmiştir (44).

Bu dönemde yayınlanan tek çocuk programı olan Radyo Çocuk Kulübü'nün içeriğini şu başlıklar altında toplamak mümkün:

1- Konserler, 2- Şarkılar, 3- Masallar, 4- Temsiller, 5- Faydalı konuşmalar, 6- Bunların dışında türlü yayınlar.

1- Konserler: Çocuk Saati'nde dinletilen enstrümanlar arasında, yalnız veya bir kaç bir arada olmak üzere piyana, keman, viyolonsel, harpa, ağız armonikası, havayen gitar ve bağlama gibi aletler yer almıştır. Bunlar çoğu zaman büyükler, kimi zaman da kulübün küçük müzisyenleri tarafından verilen konserler de dinletilmiştir. Gerek plaklardan, gerek stüdyodan verilen konserlerde, çocukların ilgisini arttırmak ve dinlemelerini kolaylaştırmak için empresyonist denilebilecek bir şekilde açıklamalar yapılmıştır.

37) Radyo Dergisi, c. 1, sayı: 6, s. 11.

38) a.g.e, c. 1 s. 4, s. 32.

39) Oya ÇONGUR, Çocuk Saati'nde Dün Bugün adlı özel program (band).

40) Nersel BAŞAR ile röportaj, bkz. ek, 2.

41) ÇONGUR

(*) Alıntı yapılan kaynakta soyadı belirtilmemiştir.

42) HIZIR- "Çocuk Saati", Radyo Dergisi, c. 1, sayı: 2, s. 30.

43) HIZIR, "Radyo Çocuk Kulübü'nün Sanakârları" Radyo Dergisi, c. 1, sayı: 6, s. 14.

44) HIZIR- "Radyo Çocuk Kulübü Korusu", Radyo Dergisi, c. 1, sayı: 14, s. 12.

Radyo Çocuk Kulübü Saatlerinde konser veren çocukların yaşları beş ile on üç arasında olmuştur. Çocuk Saatlerinde, müziğe ciddi şekilde çalışan ve konser vermek için öğretmenin iznini alan her çocuğun yer almasına çalışılmıştır.

2- Şarkılar: Kulüp programlarının en esaslı bölümlerinden birini oluşturmuştur. Radyo Çocuk Kulübü Korosu her programda, en az bir yeni şarkısıyla yer almıştır. Ayrıca programlarda dinleyicilere de şarkılar öğretilmiştir.

3- Masallar: Programlarda çeşitli masallar anlatılmıştır. Bu masallar arasında; hayvan masalları, peri masalları, ahlâki masallar, millî kahramanlık masalları, halk masalları, çeşitli efsaneler ve klâsik mitoloji gibi her tip çocuk masalları yer almıştır.

4- Temsiller: Konu ve tip bakımından çeşitli temsilciler oynanmıştır:

Millî konuları anlatan temsillerde, imkân dahilinde gerçekten olmuş olaylar ele alınmıştır.

Türk ve dünya büyüklerinin hayatlarını konu alan biyografik temsiller oynanmış ve seri temsiller verilmiştir.

Şarkılı, masallı, müzikli temsillere de zaman zaman yer verilmiştir. Bunlardan başka düpe düz temsil adı verilen radyo oyunları oynanmıştır.

Bütün bu temsillerin bir bölümü büyük veya küçük dinleyicilerden gelmiştir. Bunlar, oynanmadan önce, mümkün olduğunca konudan ayrılmamaya çalışılarak yeniden yazılmıştır.

5- Faydalı konuşmalar: Dinleyicilere çeşitli konularda bilgi ve öğüt verici, öğretici konuşmalar yapılmıştır.

6- Karışık yayın: Bu bölümlerde ise altı yaşından küçüklerin yarım yamalak dilleriyle okudukları şiirler, birkaç monolog, millî günlerde söz korosu şeklinde okunan şiirler, ödüllü bilmece yarışmaları, ağaç dikme yarışı, para ödüllü yazı yarışması, karagöz ve programlarda konuları birbirine bağlama görevini gören ahlâkî konuşmalar yer almıştır (45).

Haftada bir, 45 dakika dinleyicilerini radyo başına toplayan Çocuk Saati'nin hazırlanması, özellikle teknik açıdan çeşitli zorluklar altında gerçekleşmiştir. Bir program metninin yazımı, provaları, müzik bölümünün hazırlanması yaklaşık 16 saat sürmekteydi (46). Teknik imkânlar bugünkü düzeyde olmadığından, tüm efektler oyuncular tarafından yapılmış veya stüdyoda kurulan düzeneklerle sağlanmıştır (47). Programların sunuluşu ise Radyo Çocuk Kulübü elemanları ve bizzat Ayşe Ablâ'nın kendisi tarafından yapılmıştır.

Bu dönemde Radyo Çocuk Kulübü elemanlarının çoğu konservatuara girmiştir. Bu anlamda Radyo Çocuk Kulübü konservatuara fidan yetiştiren limonluk vazifesi görmüştür. Bu dönemin Radyo Çocuk Kulübü'nden yetişen bugün ünlü olmuş pek çok sanatçı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları:

Yıldız Kenter: Sinema ve tiyatro sanatçısı.

Azra Gün: Opera sanatçısı.

Selçuk Gündemir: Tiyatro sanatçısı.

Atilla Eldem: Tiyatro sanatçısı.

Meral Gözendor: Tiyatro sanatçısı.

Serap Sezer: Opera sanatçısı.

Ferhan Onat: Sanatçı.

Suna Kan: Sanatçı.

Rebap Tanal: Sanatçı.

Altan Karındaş: Tiyatro sanatçısı.

45) HIZIR- "Radyo Çocuk Kulübü Üç Yaşında", Radyo Dergisi, c. 3, sayı. 27, s. 11.

46) Radyo Dergisi, c. 1, sayı. 6, s. 1.

47) ÇONGUR

Kamuran Kıratlı: Spiker, anestesisi mütehassısı.

Gülay Uğurata: Piyanist.

Yaşar Güvener: Ses sanatçısı.

Handan Oran: Tiyatro sanatçısı.

Fikret Otyam: Gazeteci.

Teoman Ersin: Kütüphaneci.

Emel Çeviren: Tiyatrocu.

Prof. Filiz Ali: Cemal Reşit Rey Konser Salonu Gn. Sanat Yönetmeni (48).

"Ayşe Abla Dönemi" diye de adlandırabileceğimiz bu dönemde, yalnızca küçük dinleyiciler değil, büyükler de program saatinde radyo başına toplanmıştır. Büyük küçük herkes programları ilgi ve beğeni ile dinlemiştir. Zira radyo bu dönemde tek ve en güçlü yayın organı olması itibarıyla oldukça önemli ve yaygındır. Öyle ki, İran, Irak, Suriye, Bulgaristan ve Romanya'daki Türk çocuklarından dahi programa mektuplar gelmiştir (49).

1949 yılına kadar Radyo Çocuk Kulübü'nün yönetimini yürüten ve Çocuk Saati'ni hazırlayan Neriman Hızır bugün hayatta değildir. Ancak, öncüsü olduğu Çocuk Saati programının adını bugün hâlâ İzmir Radyosu sürdürmektedir. O dönemin Radyo Çocuk Kulübü üyeleri ve dinleyicileri Ayşe Ablalarını saygı ve sevgi ile anımsamaktadır. Ayrıca bugün Ankara'da Neriman Hızır'ın sağlığında yaptırdığı bir ilkokul ve lise bulunmaktadır. Hiç şüphesiz ki Neriman Hızır'ın bu başarılarında pedagoğyanının büyük payı bulunmaktadır.

2- 1950-1960 DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

1949 yılında Neriman Hızır'ın Ankara Radyosu Çocuk Saati'nden ayrılmasından sonra, bir süre (yaklaşık bir yıl) Çocuk Saati muhtelif kimseler tarafından idare edilmiştir.

1950 yılında toplanan Radyolar Yüksek Danışma Kurulu'nda Çocuk Saati'nin idaresi için Millî Eğitim Bakanlığı'ndan yardım istenmesi uygun görülmüş; programların Millî Eğitim Bakanlığı temsilcileriyle, bir radyo temsilcisi tarafından pedagojik esaslara göre, eğlenceli ile faydalıyı birleştirerek, hazırlanması ve yayınlanması kararlaştırılmıştır. O tarihten itibaren Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapmaya başlamıştır (50).

Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara ilk ve ortaokullarından seçilen bir grup öğretmene Çocuk Saati'nin hazırlanmasında görev vermiştir. Programların yönetimi ise Mükerrrem Kâmil Su'ya verilmiştir. M. Kâmil Su, bu göreve getirilişini şöyle anlatıyor: "Ankara Kız Lisesi'nde Türkçe ve Edebiyat öğretmeni idim. Bakanlığa çağırıldılar. O tarihlerde rahmetli Tevfik İleri Millî Eğitim Bakanı idi. Bakan'ın odasında Basın-Yayın Genel Müdürlüğü Talim ve Terbiye Dairesi üyeleri toplantı halindeydiler. Neriman Hızır'dan sonra 10 ay içinde birçok kişi gelmiş gitmiş Çocuk Saati'ni yürütmek için. Ancak, değişik ellerde iş yürümemiş ve yönetimi Millî Eğitim Bakanlığı üstlenmezse Çocuk Kulübü'nü kapamayla kararlaştırmışlar. Bakanlık da beni seçmiş. O gün her iki kuruluş yetkililerinin de söylediklerini anlatmak bana zor geliyor. Baştan başa övgü ve güven dolu konuşmalar. Öyle bir olup bittiydi ki reddedemedim. Yayına bir saat kala Radyoevine gittim, küçük bir stüdyoda birkaç çocuk vardı. Onlara; "bugün yayın sizin, şiir, şarkı, bilmece, masal ne isterseniz birşeyler yapın. Çarşamba günü gelin, çalışmalarla başlarız" dedim. Böylece hem öğrenerek, hem öğreterek birşeyler yaptık" (51).

1950 yılında M. Kâmil Su'nun Radyo Çocuk Kulübü'nün yönetimine getirilmesiyle Çocuk Saati'nde yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemde M. Kâmil Su yönetimiyle, geniş bir yazar ve yapımcı kadrosu yer almıştır.

48) age.

49) HIZIR, "Radyomuzda Çocuk Saati", Radyo Dergisi, c. 1, sayı. 1, s. 18.

50) Ankara Radyosu Çocuk Saati Çalışmaları, s. 2.

51) M. Kâmil SU ile röportaj, bkz. ek, 9

Mahir Canova: Rejissör

Valiha Bayülken: Ankara Kız Lisesi İngilizce öğretmeni.

Şefika Çoruh: İlkokul öğretmeni.

Zeynep Tanaydı: Piyes yazarlarından.

Tahsin Temren: Efektör.

Kemal Sönmez: Piyes yazarlarından, radyoda görevli.

Ümit Halid Demiriz: Piyes yazarlarından, radyoda görevli.

Gündüz Canova: Piyes yazarlarından.

Erdoğan Çaplı: Müzisyen.

Perihan Bakanoğlu: İlkokul öğretmeni, spiker (52).

Programlar her cumartesi 17.00–18.00 arasında bir denetime tabi tutulmadan canlı olarak yayınlanmıştır. Denetimle ilgili olarak M. Kâmil Su şunları söylüyor: "Baştan başa övgü ve güven dolu konuşmalarla görev bana verilmişti. Lisedeki ders saatlerini azalttılar. Bakan; "siz başarılı öğretmen, beğenilen romancı, hazırladığınız ders kitaplarıyla yurt çapında isim yapmış bir değersiniz, beni temsil edeceksiniz" diyerek yetkilerimi sınırlamaya lüzum görmediğini belirtti. Semra Güzel bunları söylerken sıkılıyorum. Ama, hiçbir suretle denetim görmediğimizi anlatmamın gerekçesi sanarım budur. Bugünkü denetim sistemi olsaydı, sanarım o günkü kafamla ben Çocuk Saati'nin sorumluluğunu üstlenmezdim. Belki çocukça bir düşünce bu, ama ne çare ki bu bir yaratalış meselesi" (53).

Programlar Ayşe Abla döneminde olduğu gibi bugünkü kuşak programı anlayışı içinde hazırlanmıştır. Yayınlar Türkiye Çocukları Marşı ile başlanmış, haftanın aktüalitesi içinde çocukların ilgisini çekebilecek konulara yer verilmiştir. Her hafta konusunu tarihten, hayattan, hayalden alan bir piyes temsil edilmiş, piyesin uzunluk ve kısalığına göre söz yayınlarında değişiklik yapılmıştır. Bununla birlikte masal, hikâye, şiir ve bilmecelere zaman ölçüsünde yer ayrılmıştır. Saatin 15 dakikasını oluşturan müzik bölümünün süresi, programlara okul koroları alındığına uzatılmıştır (54). Müzik bölümlerinin yönetimini bugün hayatta olmayan Erdoğan Çaplı yürütmüştür (55).

Zaman zaman 3-6 yaş arası misafir küçüklere kulaktan öğrendikleri şiirler okutulmuş, yetenekleri tanıtip teşvik etmek amacıyla küçük müzikseverlere programlarda yer verilmiştir (56).

Her cumartesi günü saat 17.00-18.00 arasında yayına giren Radyo Çocuk Saati programlarından iki örnek:

10 Kasım 1952

- 1- Açılış.
- 2- Atatürk'ün hayatı.
- 3- Atatürk'ün en büyük eseri.
- 4- Atatürk'e ait hatıralar.
- 5- 10 Kasım 1938'in hazin hikâyesi.
- 6- Ölümünden sonra yazılan yazılardan seçmeler.
- 7- Atatürk için yazılmış şiirler.

52) Ankara Radyosu Çocuk Saati Çalışmaları, s. 9.

53) M.Kâmil SU, röportaj.

54) Ankara Radyosu Çocuk Saati Çalışmaları, s. 3.

55) M. Kâmil SU, röportaj.

56) Ankara Radyosu Çocuk Saati Çalışmaları

24 Ocak 1953

1- Açılış

2- Dünya gezisi: 15, Yunanistan.

– Eski Yunanistan hakkında genel bilgi.

– Atatürk'ün doğduğu evle Gümülcine'de Celal Bayar Lisesi'ni ziyaret.

3- Milli Şiirler.

4- Atatürk Kız Enstitüsü Korosu.

5- Radyo Çocuk Birliği Korosu'ndan sevilmiş şarkılar (57).

İlk defa davetliler önünde canlı yayın bu dönemde başlamıştır. Millî bayramları, özel günleri kutlamak için hazırlanan programlar, davetlilerin huzurunda yayınlanmıştır (58). M. Kâmil Su bugünlerle ilgili anılarını şöyle dile getiriyor: "İlk defa halk önünde canlı yayını biz başlattık. Stüdyo büyüktü, dolar taşardı. Özel günlerde özel programlar yapardık. 10 Kasımların birinde rahmetli Adnan Menderes'den izinli olarak bir program yaptık. Memleket çapında yankı uyandırdı. Telefonlar, telgraflar yağdı. Bir de Anneler Günü özel programı, bizim Çocuk Saati'nden duyuldu. Stüdyoda kimler yoktu. Jülide Gülizar elinde mikrofon, tanınmış kişileri, anneleri üzerine konuşturdu. Sözün kısası, zaman olur ki, hayali cihana değer" (59).

11 Ekim 1952 yılında bir ay süreli bir anket yapılarak dinleyicilerin dilek ve beklentileri öğrenilmeye çalışılmış ve bu sonuçların ışığı altında yeni düzenlemelere gidilmiştir.

Açılan ankette sorulan sorular:

1- 15 günde bir "Dünya Büyükleri Serisi"ne tekrar başlayalım mı?

2- Her hafta bir masal dinlemek istiyor musunuz?

3- Her hafta şiir okunsun mu?

4- Her hafta bilmeceler istiyor musunuz?

5- Birkaç hafta süren uzun temsiller istiyor musunuz?

6- "Bilginizi yoklayalım" adı altında her hafta 3 soru sorup, bir hafta sonra cevaplandıralım mı?

7- Renkli resim müsabakası açalım mı?

8- En çok beğenilen temsiller arasında müsabaka yapalım mı?

9- Her hafta bir misafir okul korosu dinlemek ister misiniz?

10- Her hafta Radyo Çocuk Birliği Korosu'ndan şarkılar istiyor musunuz?

11- Misafir küçüklerden şiir dinlemek istiyor musunuz? (60).

7 Kasım 1953'de ise aşağıdaki sorulara göre bir anket açılmış, en çok beğenilen temsil, şiir, şarkı ve marşlar tespit edilerek 3 program hazırlanmıştır.

Anket Soruları:

Yayınlarımız arasında:

1- En çok beğendiğiniz temsil?

2- En çok beğendiğiniz şiir?

57) age, s. 8.

58) age.

59) M. Kâmil SU, röportaj.

60) Ankara Radyosu Çocuk Saati Çalışmaları, s. 7.

3- En çok beğendiğiniz şarkı?

4- En çok beğendiğiniz marş?

Anket Sonucu:

1- En çok beğenilen temsiller: Dünya Gezisi, Deniz Sevgisi, Küçük Kemancı.

2- En çok beğenilen şiirler: Sessiz Gemi, Deniz Sevgisi, Çanakkale Şehitlerine.

3- En çok beğenilen şarkılar: Kestane, Küçük Asker, Küçük Ayşe, Ali Babanın Çiftliği.

4- En çok beğenilen marşlar: Türkiye, Ankara, Yavrukurtlar (61).

Yayınlanan program metinleri o zamanlar arşiv edilmiş ancak günümüze ulaşmamıştır. M. Kâmil Su bu konuda şu bilgileri veriyor: "Büyük bir dolapta arşivimiz vardı. Öğretmenlikten gelen alışkanlıkla haftalık programlarımızı tüm detaylarıyla büyük sarı zarflarda toplardım. Bir süre kullanılmış, sonra kaybolmuş. Neden korumadıklarını aklım almıyor" (62).

Radyo Çocuk Saati'nde çalışan çocuklar, Ayşe Abla döneminde olduğu gibi, okullardan güzel söz söyleme, şiir okuma ve temsil etme yeteneği olan çocuklar arasından seçilmiş, mikrofon önünde denemeleri yapılarak Birliğe alınmışlardır. Çocuklar hafta sonları çalıştırılarak yayına hazırlanmıştır (63).

Bu dönemde Çocuk Saati'nde yetişen isimlerden bazıları:

Kartal Tibet: Sinema sanatçısı, yönetmen.

Alev Sezer: Tiyatro sanatçısı.

Köksal Engür: Sinema sanatçısı.

Ülkü Giray: Spiker.

Can Akbel: Spiker.

Erhan İsmet: TRT yöneticisi.

Bengü Baydur: Ankara Radyosu Eğitim-Kültür Yayınları Müdürü.

Bu dönem çocuklarından pek çoğu devlet katında, özel sektörde ve sanat dünyasında önemli görevler almışlardır (64).

Radyo bu dönemde de en güçlü yayın organı durumundadır. Bunun da etkisiyle programlar büyük-küçük herkes tarafından ilgi ile dinlenmiştir. Ayrıca, Çocuk Saati zamanın devlet ve hükümet yetkilileri tarafından da ilgi ile izlenmiştir. M. Kâmil Su bu konudaki anılarını ise şöyle anlatıyor: "Rahmetli Celal Bayar zaman zaman yalnız, zaman zaman da torunlarıyla birlikte Çocuk Saati'ni ziyarete gelirdi. Çocuklar etrafını sarar, kendisiyle konuşurdu. Rahmetli, müdür odasında çok güzel sözler söylerdi çocuklar için. Bu stüdyonun çok yararlı bir okul görevini yaptığını, kendi zamanı ile bugünü kıyaslar, büyükler önünde konuşup, gülmenin ayıp sayıldığı bir zamanda yetiştikleri için topluluk karşısında rahat konuşamadıklarını ileri sürer, "Sizin bu çocuklarınız bir Devlet Başkanı karşısında bile rahat konuşuyor, ona sorular sorabiliyor" derdi. O dönemde TBMM Başkanı, bazı bakanlar, vali, belediye başkanı ve daha niceleri Çocuk Saati'ni onurlandırmıştır. Zamanın Basın-Yayın Genel Müdürü Halim Alyont, rahmetli, devamlı gelir, çocukların arasında haftanın yorgunluğunu unuttuğunu söylerdi. Rahmetli Radyo Müdürü de; "cumartesi 1 numaralı stüdyonun kapısında durup baktığım zaman gördüklerime hayran olur, gurur duyarım" derdi (65).

Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu dönemde de Radyo Çocuk Saati'ne dinleyicilerin ilgisi büyüktür. Programa her hafta ortalama 200 kadar dinleyici mektubu gelmiş, istek ve eleştirilen üzerinde dikkatle durulmuştur. Mektupların bir kısmına yazı ile, bir kısmına radyodan cevap verilmiş; dinleyi-

61) age.

62) M. Kâmil SU, röportaj.

63) Ankara Radyosu Çocuk Saati Çalışmaları, s. 3.

64) M. Kâmil SU, röportaj.

65) age.

cilerin gönderdikleri piyes, masal, şiir ve bilmecelerden uygun görülenler sıra ile programlara alınmıştır. Tekrar edilmesi istenen piyesler ikinci defa temsil edilmiş, bazı küçüklerin hemen her hafta söylenmesini istedikleri şarkılar da koro tarafından sık sık tekrarlanmıştır (66).

1960 yılında eşinin İstanbul'a tayin edilmesi nedeniyle M. Kâmil Su, Çocuk Saati'nden ayrılmak zorunda kalmıştır. 1904 yılında Bursa'da doğan M. Kâmil Su, Çapa Kız Öğretmen Okulu mezundur. Öğretmen, köşe yazarı, edebiyatçı ve radyo elemanı olarak çeşitli görevlerde bulunmuştur. Basılmış 21 roman, iki hikâye ve çocuk kitapları vardır. Ankara'da yaşayan M. Kâmil Su basın şeref kartı sahibidir. 1950-1960 yılları arasında gerçekleştirdiği, çocuk programları ile Çocuk Vakfının "Son kırk yılda çocuk dünyasına hizmet" ödülünü almıştır. Programların yönetimini, zaten uzun süredir Çocuk Saati'nde çalışan ilkokul öğretmeni Şefika Çoruh devralmıştır (67).

3- 1960-1970 DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

A) TRT Öncesi 1960-1965 Dönemi

M. Kâmil Su'nun Ankara Radyosu Çocuk Saati'nden ayrılmasından sonra, zaten uzun süredir Çocuk Saati'nde çalışan Şefika Çoruh Saatin yönetimini devralır. İkokul öğretmeni olan Şefika Çoruh, yine aynı anlayışla Çocuk Saati programlarını hazırlamıştır. Çocuk Saati bu dönemde de, bugünkü anlamda olmasa da, Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimi altındadır.

Her cumartesi saat 17.00-18.00 arası, 60 dakika, canlı olarak, Ankara Radyosu'ndan yayınlanan Çocuk Saati, bu dönemin tek canlı yayınıdır. Programlar, şiir, şarkı, oyun, bilmece, yarışma bölümlerinden oluşturulmuştur. Programların sunuculuğu ise, bir ilkokul öğretmeni olan Perihan Bakanoğlu tarafından yapılmıştır. Radyo Çocuk Kulübü elemanları da, programlardaki yerlerini korumuştur.

Bununla birlikte millî ve özel günlerde çocuklara yönelik bir saatlik özel programlar da hazırlanmıştır.

Radyo bu dönemde de en önemli kitle haberleşme aracı olma özelliğindedir ve artık hemen her evde vardır. Dinleyici potansiyeli ve duyarlılığı oldukça fazladır. Çocuk Saati'ne gelen mektupların sayısı altından kalkılmayacak kadar çoktur.

Şefika Çoruh'un 1965 yılında Ankara Radyosu Çocuk Saati'nden ayrılmasından sonra, TRT dönemiyle birlikte çocuk programlarında yepyeni bir anlayışla, yeni bir çağ başlar (68).

B) TRT Sonrası 1965-1970 Dönemi

1 Mayıs 1964'te TRT'nin kurulmasıyla birlikte radyo çocuk programcılığında yepyeni bir dönem başlamıştır. Şefika Çoruh'un Çocuk Saati'nden ayrılmasıyla birlikte "öğretmenler devri" kapanmış "prodüktörler devri" başlamıştır. Diğer programlarda olduğu gibi, TRT ile birlikte çocuk programlarının yapımını da prodüktörler gerçekleştirmiştir. Böylece çocuk programcılığında da "prodüktörler devri" başlamıştır.

Ankara Radyosu'nun yanısıra İstanbul ve İzmir Radyolarında da çocuk programlarının yapımına hız verilmiştir. Ankara'da Oya Fişek (Çongur), İstanbul'da Vedat Demirci, İzmir'de Cemal Engindeniz(*) çocuk programlarının prodüktörlüğüne getirilmişlerdir. Oya Fişek bu göreve getirilişini ve o günleri şöyle anlatıyor: "Ankara Radyosu'na 1960'da girdim. Dış yayınlarda görev spiker ve program yapımcısı olarak görev aldım. 1964'te Türk Dil Kurumu'na geçtim. TRT kurulunca tiyatro yazarı Turgut Özakman ve Radyo Müdürü Gültekin Orkut'un geri dönmem konusunda ısrarları oldu. Ben de "çocuk programları yaparsam dönebileceğimi" söyledim. Şimdi "neden" diye soracağınıza eminim. Çünkü ben, radyoya girdiğimde Çocuk Saati'ni Milli Eğitim Bakanlığı'ndan atanan yaşlı (şu anda benim yaşımda olan) öğretmenler yönetiyordu. Bence çocuk programlarını genç insanlar

66) Ankara Radyosu Çocuk Saati Çalışmaları, s. 3.

67) M. Kâmil SU, röportaj.

68) Şefika ÇORUH ile röportaj, bkz. ek. 4.

(*) Cemal ENGİNDENİZ ile görüşme olanağı bulunamamıştır.

yönetmeli. Çocuklara yakın olan, onları anlayabilen insanlar. Yaş bence bu konuda önemli bir etmen. Kendi kendime "onları anlayamadığım an programı bırakacağım" diye söz verdim. Dediğimi de yaptım. Çocuk Saati'ni yapan kişi öğretmen olmamalı. Öğretmen imajı, disiplinle özdeş gibidir. Çocuk öğretmenden hep çekinir. Oysa Çocuk Saati'nde görevli çocuklar sınıf disiplini içinde olmalı. Çünkü, bu programa da yansıyor. Oysa çocuklar, okulun, sınıfın dışına çıkmalıydı. Program onlarla birlikte oluşturulmalıydı. Aralarında gülüşmeli, birbirlerine takılmalı, hatta tartışmalıydı. Dinleyen çocuklar, Çocuk Saati'ndeki çocukların kendileri gibi olduğunu bilmeliydi.

İşte bütün bu düşüncelerimi yöneticilerime uzun uzun anlattım. Ayşe Abla'nın başarısının sırrının da bu olduğunu, sonradan, kendisini tanıma onuruna erişince anladım. Yöneticilerim, söylediklerimi çok ilginç buldu. Milli Eğitim Bakanlığı ile uzun süren bir mücadele sonunda Çocuk Saati, Radyo yönetimine geçti ve program bana verildi" (69).

Çocuk programlarının yapımcıları artık öğretmenler değildir ve Çocuk Saati, Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetiminden alınmıştır. Çocuk programlarının hazırlanmasında yepyeni bir anlayış hakimdir. Oya Fişek bu konudaki düşüncelerini ise şöyle ifade ediyor: "Ben çocuk yayınlarını devraldığım zaman (uzun süreden sonra öğretmen olmayan ve 50 yaşın altında -24 yaşındaydım- ilk kişiydim). İlk iş olarak, Çocuk Saati stüdyosundaki sıkı yönetimi kaldırdım. Çocuklarla birlikte günlerce oturduk nasıl bir, ya da birden çok program yapabiliriz diye tartıştık. Köy, gecekondu, kent çocuklarıyla yaptığımız söyleşilerden çıkıyordu konular. Bana yalnızca o konuları masal, oyun, açikoturum, şiir, bilmece vs. içine yerleştirmek, eğlence arasında eğitimi vermek kalıyordu. Bazen onların aklına gelmeyen şeyleri de ben ortaya atıyordum. Bu arada Çocuk Saati'nde çalışacak çocukları bulabilmek için sınav açtım. Bu, Ankara Radyosu'ndaki ilk çocuk sınavıdır. En çok dikkat ettiğim noktalardan biri de rol yapan çocuk ile dinleyen çocuk arasında uçurumlar olmamasıydı. Cici çocuklar, dinleyen çocukları hep itmiştir. Cici çocuk tarzı konuşma çocuğun günlük yaşamı içinde yoktur. Bunun yanı sıra programlarda, toplumdaki sosyal olayların da yer almasına dikkat ettim. Çocuğa özellikle "sosyal içerikli konular verilmez" diyenlere hemen yanıldıklarını söyleyebilirim. Savaştan, ekonomiden, eğitim bozukluğundan, sağlıktaki yanlışlıktan vs. her şeyden çocuk da etkileniyor. Yanlışı doğruyu bilmek o yüzden onun da hakkı" (70).

Bu dönemin İstanbul Radyosu çocuk yayınları prodüktörü Vedat Demirci ise, konuyla ilgili görüşlerini şöyle dile getiriyor: "1964'te TRT'nin kuruluşuyla, çocuk yayınları idaresi ve rejisörlüğüne atandığım vakit, ne yazık ki ne bir sistem, ne bir arşiv, ne de doküman vardı. İşimin çok zor olduğunu anladım ve kolları sıvadım. Bu saatlerde benim özenle üzerinde durduğum husus çocuk seviyesini tutturmaktı. Çocuk seviyesini açıklamak istiyorum: Çocuk seviyesi; çocuğun bulunduğu ortam, sosyal yaşamı ve onun gerek bölgesi, gerekse çevresi ile olan ilgi ve gerçeklerini gözönünde bulundurmadır. Bunların başında da gerçek ve yalın, açık seçik bir Türkçe ile onların anlayabileceği bir dille onlara hitap etmektir. Bunun için de Türkçe'yi çok iyi bilen, kullanan kişilerle çalışmak gerekir. Ben saatlerimde çalıştığım çocukların, çok düzgün telaffuz etmeleri hususuna bilhassa çok önem verdim. Kendim tiyatro yöneticisi ve tiyatrodan gelen bir eleman olduğum için onları bu yönde özendirme ve yetiştirme görevini de, görevlerimin başında tuttum. Onun için bu saatlerden çok sayıda rejisör, spiker, dublaj ve tiyatro sanatçısı yetişmiştir. Çocuk Saatlerini hazırlarken sadece seslendiğim kentin çocuklarını değil, dağ başındaki çoban çocuğu da düşünmüşümdür. Çamaşır yıkayan anneyi, ekin toplayan köylüyü de düşünmek gerekir" (71).

Bu dönemle yaşanan değişiklik ve yeniliklerin biri de canlı yayınların yanısıra genel anlamda bant yayına geçilmesidir (72). Bu da program sayısının artmasındaki en önemli etkenlerden biridir. Bir diğer yeni uygulama da, tüm yayınlarda olduğu gibi, çocuk programlarının da denetime tabi tutulmasıdır. Oya Fişek, bu konuda şunları söylüyor: "İlk zamanlar yapılan denetim, bize ışık tutuyordu. Ama sonraki denetimler sansür biçimine dönüştü" (73).

Denetim gerçekten gerekli miydi, gerekli midir? Kanımızca denetim, konuları, işlenişini ve yaratıcılığı kısıtlamaktadır. Bu klasik denetim mekanizması yerine, genel esaslar ve hedefler çerçevesinde bir oto-denetim sistemi işletilebilir. Öyle ki, özellikle de geniş bir hayal gücü, sonsuz soru ve beklentilerle donatılmış çocukların dünyasını denetime tabi tutmak ne derece doğru ve gereklidir?

69) Oya FİŞEK ile röportaj, bkz. ek, 7.

70) age.

71) Vedat DEMİRCİ, ile röportaj, bkz. ek, 5

72) Özakman, s. 42.

73) FİŞEK, röportaj.

Bu dönemin en önemli atılımı Eğitim Radyosu (Okul Radyosu) yayınlarına başlanmasıdır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın işbirliği ile hazırlanan Eğitim Radyosu, deneme yayınlarına 1 Nisan 1965'te başlamış, 28 Mayıs 1965'te sona ermiştir (74). 25 Ekim 1965'te ise Eğitim Radyosu yayınlarına kesin olarak geçilmiştir (75). Bu başlangıç, önemli bir atılım olmakla birlikte, kanımızca oldukça geç kalınmış bir başlangıçtır. Zira, radyonun Türkiye'de kuruluşundan (1927) tam 28 yıl sonra bu uygulamaya geçilmesi düşündürücü ve üzücüdür. Daha önce de belirttiğimiz gibi BBC, 1925 yılında Okul Radyosu yayınlarına başlamıştır. Yani radyoculuğun İngiltere'de başlamasından (1922) tam 3 yıl sonra. Oysa ki, gelişmekte olan ve eğitim-öğretim alanında büyük sorunları bulunan ve özellikle de donanım ve istihdam sıkıntısı içinde olan ülkemizde, okul radyosu yayınlarına en kısa zamanda başlanmalıydı. Bu sayede, ülkesinin pek çok yerinde öğretmeni, okulu bulunmayan sayısız çocuk, bu kitle haberleşme aracı yardımıyla, belli ölçülerde eğitim imkânı bulabilecekti. Bununla birlikte, bu başlangıç geç de olsa sevindiricidir.

Bir başka önemli olay da, 6-7-8 Şubat 1966 tarihlerinde gerçekleştirilen ilk "Radyo Çocuk Yayınları Semineri"dir. Türkiye Radyoları'nda yer alan ve alacak olan çocuk programlarının biçim, süre ve özelliklerinin, bu yayınlarda gözönünde tutulacak ana ilkelerin tespiti için yapılan seminere, çeşitli kurumların ilgili uzmanları ile TRT ilgilileri katılmıştı (76).

TRT dönemiyle birlikte, çocuk programlarının sayısında bir artış olurken, konuların işlenişi ve çeşitliliği açısından da gelişmeler gözlenmiştir. Bu konudaki geniş açılmama "1965-1970 Dönemi Radyo Çocuk Programları'nın Değerlendirilmesi" bölümünde yapılacaktır.

---

74) TRT, Radyo Program Dergisi, yıl: 1, sayı: 8, s. 7.

75) ÖZAKMAN, s. 80

76) TRT, Radyo Program Dergisi, yıl: 1, sayı: 30, s. 12.

Seminere ilişkin herhangi bir basılı esere Ankara, İstanbul ve İzmir Radyoları'nda yapılan araştırmalarda rastlanmamıştır.

4- 1965-1991 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE RADYOLARI'NDA YAYINLANMIŞ ÇOCUK PROGRAMLARI

Amaç: 1965-1991 yılları arasında Türkiye Radyolarında yayınlanmış çocuk programlarını belirleyerek; program türleri arasında hangilerinin öne geçtiğini, hangilerinin geri planda kaldığını vurgulamaktır.

Yöntem: Kaynak olarak, TRT Program Dergileri ve TRT Söz ve Müzik Programları Yapım ve Uygulama Talimatları'ndan faydalanılmıştır. Hedef kitlesi çocuk olan söz ve müzik programlarının yayın dönemi, periyodu, yayın günü, yayın saati, süresi, yayın yeri ve yapımcı ünitesi ile belirlenmesine çalışılmıştır.

Kapsam: Bu çalışma, 1965-1991 yılları arasında yayınlanmış, hedef kitlesi çocuk olan programlarla birlikte, gene bu dönemde Çocuk Bahçesi adlı programda yayınlanmış oyunların belgelenmesini kapsamaktadır.

**1965-1991 YILLARI ARASINDA
TÜRKİYE RADYOLARI'NDA
YAYINLANMIŞ ÇOCUK PROGRAMLARI
VE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

1965 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati (*)	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Hergün	Hergün	Ank. Rd: 09.15 İzm. Rd: 09.40	15'	Ank.- İzm.- Rd.	Ankara Radyosu
Çocuklar İçin	Bütün yıl	Hergün	Hergün	09.00	15'	İstanbul Rd.	İstanbul Rd.
Çocuklarla Başbaşa	Bütün yıl	Hergün	Hergün	18.15	15'	Diğer İl Rd. (**)	İst. - Ank. Rd.
Uykudan Önce	Bütün yıl	Hergün	Hergün	19.50	5'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Bir Varmış Bir Yokmuş	Bütün yıl	Hergün	Hergün	20.00	5'	Diğer İl Rd.	Ankara Radyosu
Masal	Ekim- Aralık	Hergün	Hergün	20.00	5'	İzmir Radyosu	İzmir Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	Ankara Rd.: 17.00 İstanbul Rd.: 16.15 İzmir Rd.: 17.00	Ank.: 60' İst.- İzm.: 45'	Ank.- İst.- İzmir	Ank.- İst.- İzm. Rd.
Eğitim Rd. Deneme Yay.	1 Nisan-28 Mayıs	Haftada 4 program	Pzt., Salı, Prş., Cuma	10.32 ve 15.30	60'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Eğitim Radyosu	25 Ekim - Aralık	Haftada 4 program	Pzt., Salı, Prş., Cuma	Ank.: 11.00 ve 15.00 İst.: 14.00 İzmir: 13.45 Diğer İl Rd.: 17.30	60'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Çocukların Köşesi	Ocak-Haziran	Haftada 1 program	Cumartesi	17.00	45'	İzmir Radyosu	İzmir Radyosu
Çocuk Kulübü	29 Ekim-Aralık	Haftada 1 program	Cumartesi	17.00	40'	izmir Radyosu	İzmir Radyosu
Çocuk Korusu	29 Ekim-Aralık	Haftada 1 program	Cumartesi	17.40	15'	İzmir Radyosu	İzmir Radyosu
Müzikli Çocuk Oyunları	Kasım - Aralık	Haftada 1 program	Pazar	Ankara Rd.: 10.05 İst.: 09.40 İzmir: 09.00	20'	Ank.- İst.- İzmir	Ankara Radyosu
Eğitim Radyosu Yaz Okulu	Ağustos-Eylül	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	14.15	45'	Ank.- İst.- İzmir	Ankara Radyosu
Atlı Karınca	Ocak-Haziran	Haftada 1 program	Pazar	Ank.- İzmir: 09.00 İst.: 09.45	15'	Ank.- İst.- İzmir	Ankara Radyosu
Gezelim Öğrenelim	Ocak-Haziran	Haftada 1 program	Çarşamba	Ank.- İzmir: 14.00 İst.: 14.30	30'	Ank.- İst.- İzmir	Ankara Radyosu

(*) : Programların yayın saatleri sabit değildir, ortalama rakamlar alınmıştır. (**): Diğer İl Radyoları : Adana, Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İskenderun, Kars, Van,
Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 1-25, yıl: 1, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1965

1965 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
İki Sene Mektup Tatili	J. Verne	20
Tom Amcanın Kulübesi	H. Geecher Stowe	12
Alice Harikalar Ülkesinde	Lewis Carrel	12
İssız Adada Bir Aile	Lewis Carrel	12
Esrarengiz Ada	J. Verne	6
Küçük Erkekler	Louise Malcot	12
Küçük Kadınlar	L. Alcott	12
Kimsesiz Çocuk	Hector Malot	12
Balıkçının Oğlu	Linghkor	12
Tom Sawyer'in Maceraları	Mark Tawin	18
Çalınan Taç	Mark Tawin	18
Pal Sokağı Çocukları	Ferenç Molnar	14
Wilhelm Tell	Mario Gussoni	12
Andersen Masalları	Hans Christian Andersen	6
Gizli Bahçe	F. H. Burnett	6
Oliver Twist	C. Dickens	12
Polyanna	Eleanor Parter	13
Pinokyo	Collodi	18
David Copperfield	C. Dickens	18
İki Çocuğun Devri Alemi	Jeon De Le Hire	18
Aya Yolculuk	J. Verne	12
Don Kişot	Cervantes	18
Edison	Hazırlayan: Erol Aksoy	6
Robenson	Daniel Defo	6
Gazeteci Çocuk	Hazırlayan: Erol Aksoy	6
Alp Er Tunga	M. Kâmil Su	6

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 1-25, yıl: 2, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1965.

1966 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati (*)	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Eğitim Radyosu	1965-66 1966-67 ders yılı	Haftada 4 program	Pzt., Salı, Prş., Cuma	Ank. Rd.: 10.54 ve 15.00 İst.: 14.00 İzmir: 13.35	50' 35'	Ank. - İst. - İzmir Radyoları	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 6 program	Pzt., Salı, Çrş., Prş., Cuma, Cumartesi	Hafta içi: 10.45 Cumartesi: 15.15	15'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Çocuklar İçin	Bütün yıl	Hergün	Hergün	17.40	15'	İstanbul Radyosu	İstanbul Radyosu
Çocuklarla Başbaşa	Bütün yıl	Hergün	Hergün	İzmir: 13.20 Diğer İl Radyoları:(**) 18.15	15'	İzmir - Diğer İl Rd.	Ankara - İst. - İzmir
Uykudan Önce	Bütün yıl	Haftada 6 program	Pzt., Salı, Çrş., Prş., Cuma, Cumartesi	19.45	5'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Bir Varmış Bir Yokmuş	Bütün yıl	Hergün	Hergün	20.00	5'	Diğer İl Radyoları	Ankara Radyosu
Masal	Bütün yıl	Hergün	Hergün	20.00	5'	İzmir Radyosu	Ankara Radyosu
Şiir Dünyasında Çocuk (Sihirli Lamba)	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	19.45	5'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	17.00	40'	Ankara - İst. - İzmir	Ankara - İst. - İzmir
Radyo Çocuk Korosu	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	17.40	10'	Ankara - İzmir Rd.	Ankara Radyosu
Çocukların Köşesi	Ocak - Haziran	Haftada 1 program	Pazar	10.30	30'	İstanbul Radyosu	İstanbul Radyosu
Çocuk Kulübü	Ocak - Haziran	Haftada 1 program	Cumartesi	17.00	40'	İzmir Radyosu	İzmir Radyosu
Müzikli Çocuk Oyunları	Ocak - Ekim	Haftada 1 program	Pazar	Ank.: 10.05 İst.: 09.40 İzmir: 09.00	15'	Ank. - İst. - İzmir	Ankara Radyosu
Çocukların Gözüyle	Kasım - Aralık	15 günde 1 program	Pazar	Ankara Radyosu : 09.00 İzmir Radyosu : 09.25	20'	Ank. - İzmir Rd.	Ankara Radyosu
Yaz Okulu	Temmuz - Eylül	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı, Perşembe, Cuma	Ankara Radyosu: 14.30 İst. - İzmir Rd.: 14.00	60'	Ank. - İst. - İzmir	Ankara Radyosu

(*) : Programların yayın saatleri sabit değildir, ortalama rakamlar alınmıştır. (**) : Diğer İl Radyoları : Adana, Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İskenderun, Kars, Van.
Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 25-53 yıl: 2, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1966.

1966 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Küçük Lord	Burunett	7
Halime	Grace Rasp	12
Define Adası	R. Louis Stewenson	12
Yeşil Mühürlü mektup	N. Tani	8
Eski Ev	J. Donpierre	12
Kırmızı Saçlı Çocuk	Elsa Muchg	7
Gri Şapkalı Adam	Berthe Bernage	6
Küçük Kız	Victor Hugo	12
Mozart	Hazırlayan: Savaş Başar	6
Cambazhanenin Çocuğu	Chames Otis	11
Kaçırılan Çocuk	R. L. Stewenson	9
Kuzey Yolculuğu	J. Verne	12
Martılı Kaya	J. Verne	6
Keloğlan	K. Aydın Erdem	6
Kıp Kardeşler	J. Veme	12
Gezgin Kadın	M. Kâmil Su	6
Küçük Kemancı	Elenaur H. Porter	7
Çalınan Taç	Mark Tavin	18
Don Kişot	Cervantes	18
Tom Amcanın Kulübesi	Harreit Beecher	12
Willhelm Tell	Mario Guissoni	12
Andersen Masalları	H. Christian Andersen	6
Balıkçının Oğlu	Linghkor	12
Tom Sowyer	Fereç Molnar	12
Küçük Borçlu	Jeanne Me'ret	6
Kaptan Grant'ın Çocukları	J. Verne	11
15 Yaşında Bir Kaptan	J. Verne	12
Küçük Ocaqçı	Pierre Mael	8
Antikacı Dükkanı	C. Dickens	12

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 25-53, yıl: 2, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1966.

1967 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati (*)	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Eğitim Radyosu	1966 - 67 1967 - 68 Ders yılı	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı, Perşembe, Cuma	Ank.: 10.00 ve 15.00 İstanbul Rd.: 16.00 İzmir Rd.: 14.00 Diğ. İl Rd.: ^(*) 17..20	55'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Ocak - Ekim	Hergün	Hergün	Ank.: 11.15 ve 14.00 İst.: 09.30 İzm.: 17.45 Erz.: 11.15 Diğ. İl Rd. 18.25	15'	Bütün Radyolar	Ank.- İst.- İzmir Radyoları
Müzikli Çocuk Oyunları	Bütün yıl	Haftada 1 program	Ankara - İzmir - Erzurum,: Pazar İst.: Cumartesi	İstanbul: 09.45 Ankara: 09.00 İzmir: 09.30 Erzurum: 09.00	20'	Ankara - İstanbul İzmir - Erzurum Radyoları	Ankara Radyosu
Uykudan Önce	Bütün yıl	Ank: Haftada 6 prg. İzmir Rd.: Hergün	Pzt., Salı, Çarş. Perşembe Cuma Cumartesi	20.00	5'	Ankara - İzmir Radyoları	Ankara Radyosu
Bir Varmış Bir Yokmuş	Bütün yıl	Hergün	Hergün	20.00	5'	Diğer İl Radyoları	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	Ankara Rd.: 17.00 Diğer İl Rd.: 17.30	40'	Ankara Radyosu Diğer İl Radyoları	Ankara Radyosu
Çocuk Korosu	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	17.40	10'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Çocuk Kulübü	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	16.00	40'	İzmir Radyosu	İzmir Radyosu
Çocuk Köşesi	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.30	30'	İstanbul Radyosu	İstanbul Radyosu
Şiir Dünyasında Çocuk	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	20.00	5'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Çalışan Çocuklar İçin	30 Haziran-3 Kasım	Haftada 1 program	Cuma	09.00	10'	İstanbul Radyosu	İstanbul Radyosu
Çocukların Gözüyle	Ocak -Mayıs	15 günde 1 program	Pazar	Ankara Rd.: 09.00 İzmir Rd.: 09.25	20'	Ankara - İzmir Radyoları	Ankara Radyosu

(*) : Programların yayın saatleri sabit değildir, ortalama rakamlar alınmıştır. (**) : Diğer İl Radyoları : Erzurum, Antalya, Gaziantep, Diyarbakır, Kars, Van, İskenderun.
Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 53-80 yıl: 3, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1967.

1967 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Bülbülü Öldürmek	Harper Lee	14
Alp Dağlarının Çocuğu	J. Cazine	6
Kurt Çocuk	Rudyard Kipling	6
Yakut Çiçeği	Claude Valette	6
Mişel Stragof	J. Verne	7
Güney Yıldızı	• •	8
Deniz Altında Yirmibin Fersah	• •	10
Kuzey Yolculuğu	• •	12
Ormandaki Ev	S. Line	8
Gundula	M. Louise Ficher	8
Tepedeki Kulübe	John Gunn	9
Peter Pan	J. Matthew Barrie	13
Üç Silahşörler	Alexandre Dumas	12
Pembe Evin Kedisi	H. Girard	6
Şatodaki Sır	Augusto Huiell Seaman	11
Bir Çocuğun Romanı	Alphones Doudet	7
Salka Valka	Halldor Laxness	8
Gümüş Patenler	Mary Bodge	6
Heidi	Johanna Spyri	7
Sihirbaz Kulesi	Alette De Maillone	13
Alo Kimsiniz?	Willams İrich	12
Pal Sokağı Çocukları	Frerç Molnar	14
David Copperfield	C. Dickens	18
Define Adası	R. C. Stevenson	12
Gizli Bahçe	F. H. Burnett	6
Antikacı Dükkanı	C. Dickens	12
Ateş Parçası	Zonaide Fleuriot	8
Sevgiye Özlem	J. A. Morso	9
Cambazhanenin Çocuğu	Chames Otis	11
Martılı Kaya	J. Verne	6
Kaçırılan Çocuk	R. L. Stewenson	9
Yeşil Mühürlü Mektup	N. Tani	8
Kırmızı Saçlı Çocuk	Elsa Muchg	7

1968 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati (*)	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1967-68 1968-69 Ders yılı	Hergün	Hafta içi hergün	Ank.: 10.00 ve 15.00 İst. Rd.: 16.00 İzmir Rd.: 14.00 Erz.: 10.05 ve 15.05 Çukurova Rd.: 10.05 Diğer İl Rd.:(**) 16.30	60'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Uykudan Önce	Bütün yıl	Haftada 6 program	Pzt., Salı, Çrş., Prş., Cuma, Ct.	19.50	5'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Bir Varmış Bir Yokmuş	Bütün yıl	Hergün	Hergün	19.55	5'	İzmir Radyosu	İzmir Radyosu
Masal	Bütün yıl	Hergün	Hergün	19.55	5'	Erz. - Çukurova Diğer İl Radyoları	Ankara - İzmir Radyoları
Bilgi Köşesi	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	19.50	5'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	Ankara Rd.: 17.30 Erzurum Rd.: 15.05 Çukurova Rd.: 16.10 Diğer İl Rd. 16.30	50'	Ankara - Erzurum Çukurova Radyoları	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.30	30'	İstanbul Radyosu	İstanbul Radyosu
Çocuk Kulübü	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	16.00	40'	İzmir Radyosu	İzmir Radyosu
Ülkeler ve Çocukları	Ocak-Nisan	Haftada 1 program	Pazar	14.00	15'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Ülkeler ve Çocukları	Mayıs-Ağustos	Haftada 1 program	Pazar	15.30	20'	İzmir Radyosu	Ankara Radyosu
Bir Varmış Bir Yokmuş	Eylül-Aralık	Hergün	Hergün	19.55	5'	İstanbul Radyosu	İstanbul Radyosu
Çocuk Bahçesi	Mayıs - Ağustos	Hergün	Hergün	Ank.: 11.15 İst.: 15.05 İzm.: 11.30 Erz.: 11.30 Çukurova Rd.: 11.55 Diğer İl Rd.: 09.45	15'	Bütün Radyolar	Ank. - İst. - İzmir Radyoları
Yaz Okulu	Mayıs - Ağustos	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	Ank.: 16.05 İst.: 15.20 İzm.: 14.05 Erz.: 15.05 Çukurova Rd.: 10.05 Diğer İl Rd. 17.00	20'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu

(*) : Programların yayın saatleri sabit değildir, ortalama rakamlar alınmıştır. (**): Diğer İl Radyoları : Adana, Antalya, Gaziantep, Kars, Van, D.Bakır, İskenderun.
Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 80-106 yıl: 4, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1968.

1968 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Beşler Grubu Deniz Kenarında	Enid Blyton	7
Kristof Kolomb	Irvin Block	12
Ormandaki Işık	Condard Richter	14
Köpekler Giremez	Aurand Harris	6
Neşeli Günler	Von Tropp	13
Brahman'ın Gözü	Mirlam Catalany	11
Heldi Öğretmen	Johanna Spyri	8
Veranique Alie Ocağında	Suzanne Pairout	7
Kurtları Yıldaran Kuş	Kurt Lûgen	12
Bir Gün Büyüyeceksin	Mehmet Seyda	6
Mercan Adası	Robert Balantine	10
DS – 19	Rene Ridesent	7
Küçük Dünyalar	M. Kâmil Su	6
Matias Sandrof	J. Verne	11

1969 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati(*)	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1968-69 1969-70 Ders yılı	Haftada 5 program	Hatfa içi hergün	Ank. - İst. - İzmir Erz.: 10.05 ve 15.05 Çukurova: 16.00 Diğer İl Rd.: 16.15	60'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Bir Varmış Bir Yokmuş	Bütün yıl	Hergün	Hergün	İst. Rd.: 20.55 İzmir Rd.: 19.55 Erz. Rd.: 19.45 Ank. - Diğer İl Rd. 19.50	5'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	İst.: Cumartesi Çukurova: Pazar	İst. Rd.: 09.30 Ank. Rd.: 17.05 İzmir - Erz.: 15.05 Ç.ova Rd.: 10.05 Diğer İl Rd.: 16.45	45'	Bütün Radyolar	Ank. - İst. - İzmir Radyoları
Dünya Çocukları Arasında	Ocak - Nisan	Haftada 1 program	Ankara: Pazar Çukurova: Ct.	Ank. Rd.: 08.45 Çukurova: 10.25	15'	Ankara - Çukurova Rd.	Ankara Radyosu
Ünlü Bestecilerin Çocukluğu	Ocak - Mayıs	15 günde 1 prg.	Çarşamba	17.05	20'	İstanbul Radyosu	İstanbul Radyosu
Kaf Dağının Önü	Ocak - Mayıs	15 günde 1 prg.	Çarşamba	17.05	20'	İstanbul Radyosu	İstanbul Radyosu
Yaz Okulu	Mayıs - Ağustos	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı Perşembe, Cuma	Ankara Rd.: 16.00 İst- İzmir-Erz.: 15.05 Diğer İl Rd: 16.15	40'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu

(*) : Programların yayın saatleri sabit değildir, ortalama rakamlar alınmıştır. (**): Diğer İl Radyoları : Adana, Antalya, Gaziantep, Kars, Van, Diyarbakır, İskenderun.
Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 80-106 yıl: 4, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1968.

5- 1965-1970 DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

TRT'nin kurulmasıyla birlikte, tüm radyo yayınlarında olduğu gibi, çocuk programlarında da bir gelişme ve değişim söz konusu olmuştur.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, TRT'nin kuruluşunun çocuk yayınlarındaki ilk olumlu etkisi 1 Nisan 1965'te Ankara Radyosu'nda Eğitim Radyosu Deneme Yayınları'nın başlamasıyla kendini göstermiş ve bu yayınlar yaklaşık iki ay sürmüştür. 1965-66 ders yılıyla birlikte, ilk yayınlandığı dönemdeki adıyla 'Eğitim Radyosu' günümüze kadar gelen ismiyle "Okul Radyosu" olarak kesintisiz, her öğretim yılında yayınına devam etmiştir.

Deneme yayınlarının dışında, ilk yayınlandığı yıl olan 1966'da sadece Ankara, İstanbul ve İzmir Radyoları'nda yayınlanan Eğitim Radyosu (Okul Radyosu), 1967 yılıyla birlikte tüm radyolarda yayınlanmıştır. 1969 yılına kadar yalnızca Ankara Radyosu'nda sabah ve öğleden sonra olmak üzere iki defa yayınlanırken, 1969 yılıyla birlikte İstanbul, İzmir ve Erzurum Radyoları'nda da aynı uygulamaya geçilmiştir. Diğer il radyolarında ise yine tek posta yayınına devam edilmiştir. Bu düzenlemeyle, sabahçı ve öğlenci olan ilk ve ortaokul öğrencilerinin tümünün bu programlardan faydalanması sağlanmıştır. 1965-1967 yılları arasında hafta içi dört gün (Pazartesi, Salı, Perşembe, Cuma) yayınlanan program, 1968 yılıyla birlikte hafta içi her gün yayınlanmaya başlanmıştır.

Eğitim Radyosu kuşağında yer alan bölümler ise şu başlıklar altında toplanmıştır: "Sayıların Dili", "Yurttaşlık", "Spor Eğitimi", "Yurt Coğrafyası", "Küçük Ansiklopedi", "Birlikte Söyleyelim", "Türkçe", "Fizik", "Kimya", "Tarih", "Dünyaya Bakış", "Ne, Nedir?", "Dünden Bugüne Edebiyat", "Dersimiz Tabiat", "Sanat Tarihi", "Toplum ve Ülke" (77). Bu köşeler Milli Eğitim Bakanlığı müfredat programına uyularak hazırlanmıştır.

Eğitim Radyosu'nun yaz tatili boyunca devamı niteliğinde olan "Yaz Okulu", bu dönemin önemli programlarından biri. Program, ikmale kalan öğrencilere yardımcı olmayı, ders yılı boyunca öğrenilen bilgilerin unutulmamasını ve çocuklara tatillerini en iyi şekilde nasıl değerlendirebilecekleri konusunda yol göstermeyi amaçlamıştır. 1965-1966 yıllarında İstanbul, İzmir, Ankara Radyolarında 1968-1969 yıllarında ise tüm radyolarda yayınlanan Yaz Okulu'na bu yılların dışında hiçbir dönemde rastlanmamıştır.

Çocuk programcılığının Türkiye'de başlangıcından itibaren yayınlanan Çocuk Saati bu dönemde de devam etmiştir. Ankara, İstanbul, İzmir Radyoları Çocuk Saati geleneğini sürdürmüşlerdir. Kimi zaman tüm radyolarda Çocuk Saati adıyla yayınlanan bu kuşak program, zaman zaman ise İzmir'de Çocuk Kulübü, İstanbul'da Çocukların Köşesi adıyla yer almıştır. Bu programlarda gerek yayın saati, gerek yayın dönemi, gerek program adı açısından bu dönemde bir denge sağlanması uzun sürmüştür. Ankara Radyosu'nda yer alan Çocuk Saati diğeri il radyolarında da tekrarlanmıştır. Söz ağırlıklı olmakla beraber, müziğe de yer veren bu programların dışında; Dünya Çocukları Arasında, Ülkeler ve Çocukları, Kaf Dağının Önü, Ünlü Bestecilerin Çocukları ve Çalışan Çocuklar için gibi özel kuşak programlar da hazırlanmıştır.

1967 yılında "Çalışan Çocuklar İçin" adıyla yayınlanan özel kuşak program, çalışan çocuklara yönelik ilk program olmuştur. Prodüktörlüğünü Vedat Demirci'nin üstlendiği bu yapım, çalışan çocukların sorunları, ustabaşları ile olan ilişkileri, yaptıkları işin önemi, aile bütçesine olan katkıları gibi konuları işleyerek "Çalışan Çocuklar Kanunu"nun çıkmasına öncülük etmiştir (76). Bu program çalışan çocuklara yönelik ilk ve son program olmuştur. Ancak, kuşak programlarda çalışan çocukların sorunlarına zaman zaman yer verilmiştir.

Uykudan Önce, Masal, Bir Varmış Bir Yokmuş gibi söz programları ise güz, bahar ve kış dönemlerinde 19.50'de, yaz dönemlerinde ise 21.00'de yayınlanmıştır. Dikkati çeken önemli bir husus 1969'a kadar İstanbul Radyosu'nda herhangi bir uyku öncesi programa rastlamayışımızdır.

77) TRT, Radyo Program Dergisi, sayı: 21, yıl: 1, s. 12-15

78) DEMİRCİ, röportaj.

Ankara'da Uykudan Önce, İzmir'de Masal, diğer il radyolarında Bir Varmış Bir Yokmuş (1969'la birlikte İstanbul dahil) adıyla yayınlanan ve çocukları erken yatmaya teşvik eden program, değişik isimlerle fakat aynı içerikle dönüşümlü olarak tüm radyolarda yer almıştır. Şiir Dünyası'nda Çocuk, Bilgi Köşesi gibi programlar da bu dönemde yayınlanan programlar arasında yer alıyor.

Bu dönemde dikkati çeken konuların biri de müzik programlarının oldukça az oluşu. Öyle ki, Çocuk Korosu dışında bir müzik programı yok ve bu programın yayını da 1965, 1966, 1967 yıllarıyla sınırlı, diğer yıllarda da özel bir müzik programına rastlamak mümkün değil. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi kuşak programlarında, çocuklara yönelik müzik parçalarına yer verilmiştir. Öte yandan 1965 yılında Ankara Radyosu Çocuk Korosu için bir sınav açmış, sınav sonucu, kazananlar kurs görmüştür (79).

Dramatize programlarda ise günümüze kadar gelen "Çocuk Bahçesi" öncü rolü oynamıştır. 1965-1966 yıllarında dramatize programlar her radyoda değişik adlarla yayınlanmıştır. Ankara'da Çocuk Bahçesi, İzmir'de Çocuklarla Başbaşa, İstanbul'da Çocuklar İçin adıyla yayınlanmalarına rağmen, tümünün de içeriği aynı olup, hazırlanan oyunlar dönüşümlü olarak yayınlanmıştır. Bu dramatize programlar 1967 yılından itibaren de, bütün radyolarda "Çocuk Bahçesi" adıyla yayına girmiştir. 1969 yılında ise Çocuk Bahçesi yayınlanmamıştır.

Bu dönemde yer alan tüm dramalar tercümeyle dayalı uyarlamalar olarak dikkati çekiyor. Birkaç yerli oyun dışında, diğer tüm oyunlar dünya klasiklerinin çevirisi yapılarak hazırlanmış ve tüm radyolar da dönüşümlü olarak yayınlanmıştır.

Yine bu dönemde 1965, 1966, 1967 yıllarında Müzikli Çocuk Oyunlarına rastlanmıştır. Bu programın yapımcısı Oya Fişek, program hakkında şunları söylüyor: "Bunlar radyodaki ilk çocuk operetleridir. Benden sonra yapan olmadı. Ama yıllarca tekrarlandı. Türk bestecilerinin bestelediği, bu oyunlar halen arşivdedir. Oyunun müziklerinden, bestecileri daha sonra çok güzel parçalar ürettiler. Bütün radyolarda yayınlandı" (80).

Genel olarak baktığımızda TRT'nin ilk kuruluş yıllarına rastlayan bu dönemde, programların yayın dönemi, periyodu ve özellikle de yayın saatlerinde bir denge kurulamamıştır. Bilhassa 1965-1966 yılları arasında. Bununla birlikte daha önce de belirttiğimiz gibi 1966 yılında yapılan "Radyo Çocuk Yayınları Semineri"nde bu konular özerinde de durulmuştur.

Henüz TV yayınları başlamadığı için, radyo en önemli haber, eğlence ve eğitim aracı olma vasfını korumaktadır. TRT öncesine kıyasla program çeşidi ve sayısında önemli artışlar olmuştur. Programlar daha ziyade söz ağırlıklı olmakla beraber eğitici özelliği ön plandadır. Ve bu programlar, büyük küçük herkese yöneliktir. Böylece bir halk eğitimi de yapılmıştır.

---

79) TRT, Radyo Program Dergisi, sayı: 21, yıl: 1, s. 9

80) FİŞEK, röportaj.

1970 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1969-70 1970-71 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	Ankara - İstanbul - İzmir - Erz.:10.05 ve15.05 Çukurova: 16.15 Diyarbakır: 10.05 Diğer İl Rd.: 16.30	60'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Bir Varmış Bir Yokmuş	Bütün yıl	Hergün	Hergün	Ankara Rd.: 19.50 İstanbul - İzmir - Çukurova - Diyarbakır ve Diğer İl Rd.: 19.55	5'	Bütün Radyolar	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	İstanbul: Pazar İzmir: Çarşamba Diğer Rd.: Ct.	Ankara Rd.: 16.50 İst. Rd.: 09.30 İzmir Rd.: 14.00 Erz. Rd.: 15.05 Ç.ova Rd.: 10.05 D.bakır Rd.: 17.05 Diğer İl Rd.: 16.30	60' 30' 40' 60' 60' 55' 60'	Bütün Radyolar	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	Ankara Rd.: 09.10 Erzurum Rd.: 10.25 Ç.Ova Rd.: 11.05 D.bakır Rd.: 08.40	20'	Ankara- Erzurum Çukurova- Diyarbakır Rd.	Ankara Radyosu

(*) : Diğer İl Radyoları : Antalya, Gaziantep, Kars, Van, Trabzon.

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 133-159 yıl: 6, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1970.

1971 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1970-71 1971-72 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	Ankara- İstanbul - İzmir - Erzurum - Çukurova - Diyarbakır: 10.30 ve 15.05 Diğer İl Rd.: (*) 10.30	60'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Bir Varmış Bir Yokmuş	Bütün yıl	Hergün	Hergün	Ankara: 19.50 Diğer İl Rd: 19.55	5'	Bütün Radyolar	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	İstanbul: Pazar İzmir: Çarşamba Diğer İl Rd: Ct.	Ankara: 16.50 Erzurum: 15.05 Diyarbakır: 17.05 Çukurova: 14.00 Diğer İl Rd: 16.30 İstanbul: 09.30 İzmir: 14.00	60' 30' 45'	Bütün Radyolar	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Müzikli Çocuk Oyunları	Ocak-Mayıs	15 günde 1 prg.	Pazar	Ankara: 09.10 Erzurum: 10.25 Çukurova: 11.05	20'	Ank.- Erzurum- Çukurova Rd.	Ankara Radyosu
Evrenin Masalı	Ocak-Mayıs	15 günde 1 prg.	Pazar	Ankara: 09.10 Erzurum: 10.25 Çukurova: 11.05	20'	Ank.- Erzurum- Çukurova Rd.	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Haziran-Aralık	Haftada 6 program	Pazar hariç hergün	Ankara: 16.05 İst.: 10.25-İzmir.: 09.45 Erz. -Çukurova - Diyarbakır: 10.30 Diğer İl Rd: 09.15	15'	Bütün Radyolar	Ankara- İstanbul- İzmir Radyosu
Çocuk Kitaplığı	Şubat-Mart	Haftada 1 program	Pazar	09.00	20'	İzmir Radyosu	İzmir Radyosu
Çocuk Kitaplığı	Eylül-Ekim	Haftada 1 program	Pazar	09.10	20'	Ankara Radyosu	İzmir Radyosu
Müzikli Çocuk Oyunları	Mayıs - Eylül	Haftada 1 program	Pazar	09.00	20'	İzmir Radyosu	Ankara Radyosu

(*) : Diğer İl Radyoları : Antalya, Gaziantep, Kars, Van, Trabzon, Çukurova, Diyarbakır
Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 160-185 yıl: 7, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1971

1971 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Şatodaki Sır	Agusto. H. Seaman	11
Bülbülü Öldürmek	Harper Lee	14
Salka Valka	Helldos Lexness	8
Gundula	M. Louse Ficher	9
Tepedeki Kulübe	John Gun	8
Mozart	Hazırlayan Savaş Boşar	6
Sevgiye Özlem	John Morca	9
Heidi	Johanna Spyri	8
Toby Tyler	James Otis	11
Alo Kimsiniz?	Willam İrish	6
Sihirbaz Kulebi	Alette De Maillone	13
Eski Ev	J. Dan Pierre	12
Küçük Bir Kız	Victor Hugo	9
Küçük Erkekler	Louise Malcot	12
Gri Şapkalı Adam	Berthe Bernoge	6
Esrarengiz Ada	J. Verne	12
Balıkçının Oğlu	Linghkor	12

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 172-185, yıl: 7, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1971.

1972 YILI ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1970-71 1971-72 Ders yılı	Haftada 5 program	Hatfa içi hergün	Ankara- İstanbul- İzmir- Erz.: 10.30 ve 15.05 Diğer İl Rd.: 16.30	60'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	İstanbul: Pazar İzmir: Çarşamba Diğer Tüm Rd.:Ct.	İstanbul: 9.30 İzmir: 14.00 Ankara: 16.50 Erzurum- Çukurova: 15.05 Diğer İl Rd: 16.30	30' 45' 60'	Bütün Radyolar	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Bir Varmış Bir Yokmuş	Bütün yıl	Hergün	Hergün	Ankara: 19.50 Diğer Tüm Radyolar : 19.55	5'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Büyüt yıl	Haftada 6 program	Pazar hariç hergün	Ank.- İst.: 16.05 İzmir: 09.45 Erzurum: 09.35 Çukurova: 11.30 Diğer İl Rd. 09.15	15'	Bütün Radyolar	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuk Kitaplığı	Bütün yıl	15 günde 1 prg.	Pazar	Ankara: 09.10 Çukurova:11.05 Diyarbakır: 08.40 Antalya - Van - Kars - Gaziantep - Trabzon: 11.40	20'	Ankara- Ç.ova- D.bakır- Antalya Kars-Van- G.Antep Trabzon Radyoları	Ankara Radyosu

(*) : Diğer İl Radyoları : Antalya, Gaziantep, Kars, Van, Trabzon, Çukurova, Diyarbakır.
Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 187-212, yıl: 8, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1972.

1972 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Küçük Bir Kız	V. Hugo	14
Toby Tyler	J. Otis	11
Gri Şapkalı Adam	Berthe Bernage	6
Brahmanın Gözü	Miriam Catalony	11
Gümüş Patenler	Mary Dodge	6
Küçük Oçakçı	Pierre Hael	8
Küçük Borçlu	Jeanne Merret	6
Küçük Prenses	A. Burnett	6
Goril Avcıları	Richard Ballontyne	14
Mercan Adası	Robert Bollantyne	10
Pembe Evin Kedisi	H. Girrord	6
Kaptan Grand'ın Çocukları	J. Verne	11
Kar Gömüsü	M. Mc. Swiggan	9
Oliver Twist	Charles Dickns	12
Esrarengiz Oduncular	J. Verne	14
Kahraman İzci	Arnold Galopin	8
Kırmızı Saçlı Çocuk	Elsa Much	7
Küçük Kadınlar	Louise Malcotie	12
Antikacı Dükkanı	C. Dickens	12
Tom Amcanın Kulübesi	H. Beecher Slone	12
Küçük Kemancı	J. Spry	13
Dostluk Çemberi	Rene Guillet	11
Domino Gol Atıyor	Suzanne Paireult	7
Bir Çocuğun Romanı	A. Doudet	7
Alp Dağlarının Çocuğu	J. Gajjan Gazien	6
Köpekler Giremez	Aurrand Horris	6
Sınırdaki Ada	Trella Lamson	13
Güney Yıldızı	J. Verne	8
Deniz Altında 20.000 Fersah	J. Verne	10
DS - 19	R. Ridesent	7
Ormandaki Ev	S. Line	8
Pollyanna	E. H. Porter	7
Veranique Aile Ocağında	S. Pairault	7
Mathias Sandrof	J. Verne	11

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 187-212, yıl: 8, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1972.

1973 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1972-73 1973-74 Ders yılı	Haftada 5 program	Hatfa içi hergün	Ank.- Erz.: 10.30 ve 15.05 İstanbul: 14.00 İzmir: 14.00 Çukurova: 15.45 Diyarbakır: 10.05 Antalya: 11.00 Diğer İl Rd.: ^(*) 17.05	60'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Bir Varmış Bir Yokmuş	Bütün yıl	Haftada 7 program	Hergün	Ankara: 19.50 Diğer Tüm Rd.:19.55	5'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Ankara: Ct. İzmir: Çarşamba Pazar	İstanbul: 16.05 İzmir: 15.20 Erzurum: 15.05 Çukurova: 10.05 Diyarbakır: 17.30 Antalya: 14.00 Diğ. İl Rd.: 17.05	30' 35' 60'	Bütün Radyolar	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuk Kitaplığı	Ocak-Eylül	15 günde 1 prg.	Çukurova- İst.- İzmir: Çarşamba Diğer Tüm Rd: Pazar	İstanbul: 16.05 İzmir: 15.05 Ankara: 09.10 Çukurova: 10.05 Antalya: 11.00 Diğer İl Rd.: 16.30	15' 20'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Çocuk Şarkıları	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	10.20	10'	Diyarbakır Rd.	Diyarbakır Rd.
Çocukların Köşesi	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	17.35	15'	Diyarbakır Rd.	Diyarbakır Rd.

(*) : Diğer İl Radyoları : Gaziantep, Kars, Van, Trabzon, Hakkari.

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 213-238, yıl: 9, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1973.

1974 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri (*)	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1973-74 1974-75 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	Ank: Erzm: 10.30 15.05 İstanbul: 14.00 İzmir: 14.00 Çukurova: 15.05 D.bakr.: 10.05-16.00 Antalya: 11.00 Diğer İl Rd.:(**) 16.00	60'	Bütün Radyolar	Ankara
Bir Varmış Bir Yokmuş	Bütün yıl	Haftada 7 program	Hergün	20.55	5'	Bütün Radyolar	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Ank.- Erz.: Ct. İzmir: Çarşamba Diğer Tüm Rd.: Pazar	İstanbul : 09.30 İzmir: 15.05 Ankara: 16.50 Erzurum: 14.00 Çukurova: 10.55 Diyarbakır: 17.30 Antalya: 16.00 Diğ. İl Rd.: 17.05	30' 60'	Bütün Radyolar	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuklar İçin	Ocak-Mayıs	Haftada 1 program	Çarşamba	16.20	15'	Ankara Radyosu	Ankara Radyosu
Çocuklarla Başbaşa	Ocak-Mayıs	Haftada 1 program	Cumartesi	16.20	20'	Çukurova Rd.	Çukurova Rd.
Çocukların Köşesi	Ocak-Mayıs	Haftada 1 program	Cumartesi	17.30	10'	Diyarbakır Rd.	Diyarbakır Rd.
Mikrofon Çocukların	Ocak-Mayıs	Haftada 1 program	Çarşamba	17.35	20'	Antalya Radyosu	Antalya Radyosu
Çocuk Bahçesi	Mayıs-Aralık	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	Ankara : 16.05 İstanbul: 15.05 İzmir: 15.45 Erzurum: 19.45 Çukurova: 09.45 Diyarbakır: 18.05	15'	Ankara- İstanbul- İzmir - Erzurum- Çukurova- Diyarbakır Radyoları	İstanbul- İzmir- Ankara Radyoları

(*) : 9 Eylül'de başlayan yeni yayın düzeniyle Ankara, İstanbul, İzmir, Erzurum, Diyarbakır, Antalya, ve Çukurova Radyoları TRT-1 adıyla ortak yayın yapmaya başlamıştır.

(**) : Diğer İl Radyoları: Gaziantep, Kars, Van, Hakkari, Trabzon. Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 239-264, yıl: 10, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1974.

1974 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Domino ve Büyük İşaret	Suzanne Pairault	7
Keloğlan	Kerim Aydın Erdem	6
Şişedeki Mesaj	Odette Sorenson	9
Ormandaki Işık	Conrad Richter	13
Bülbülü Öldürmek	Harper Lee	14
Dedmin Toprakları	Hammonda Innes	14
Gümüş Paralar	Elizabeth Eicher	10
Meteliksiz Dünya Turu	Louis Bossenard	16
Milyonluk Çanta	Odetta Sorenson	6
Üç Küçük Kız ve Büyük Sırları	Renex Guillot	14
Alo Kimsiniz?	W. Irish	6
İki Arkadaş	D. J. Bonzon	6
Küçük Kız	V. Hugo	14
Bir Çocuğun Romanı	A. Doudet	7
Sihirbaz Kulesi	Maillane De Alette	13
Kaptan Grand'ın Çocukları	J. Verne	11

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 247-264, yıl: 10, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1974.

1975 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI (*)

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1974-75 1975-76 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1 : 11.01 ve 15.01 Çukurova: 14.00 Diğer İl Rd.:(**) 16.00	60'	TRT-1 Çukurova Rd. Diğer İl Radyolar	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi (***)	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1: 16.45 Çukurova: 09.45 Diğer İl Rd.: 13.30	15'	TRT-1 Çukurova Diğer İl Rd.	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.02	58'	TRT-1 Çukurova Rd. Diğer İl Rd.	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuklar İçin Müzik	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.02	15'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	10.00	60'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Çocuğun Gözüyle Büyükler	Bütün yıl	Haftada 1 program	Perşembe	10.30	30'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Okuldan Hayata	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazartesi	16.03	57'	Çukurova	Çukurova Rd.

(*) : Bu tablo TRT Program Dergilerinin iki sayısı gözönüne alınarak hazırlanmıştır.

(**) : Diğer İl Radyoları : Gaziantep, Kars, Trabzon, Van, Hakkari.

(***) : TRT Program Dergilerinin sadece iki sayısına ulaşılabilirdiğinden, Çocuk Bahçesi oyunları belgelenememiştir.

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 265-267, yıl: 11, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1975.

1976 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu (*)	1975-76 1976-77 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1 : 11.01 ve 15.01 Çukurova: 14.00	60'	TRT-1 Çukurova Radyosu Rd.	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1 : 16.45 Çukurova: 16.02 Diğer İl Rd.: ^(*) 17.05	15'	TRT-1 Çukurova Rd. Diğer İl Rd.	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuklar İçin	Bütün yıl	Haftada 7 prg.	Hergün	20.55	5'	TRT-1 Çukurova Rd. Diğer İl Rd.	Ankara Radyosu
Çocuk Edebiyatı	Ocak-Mayıs	Haftada 1 program	Cumartesi	13.30	30'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	10.00	60'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Onlar Da Çocuktu	Ocak-Nisan	15 günde 1 prg.	Cumartesi	19.45	30'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	TRT-1: Cumartesi Diğer İl Rd.: Pazar	TRT-1: 09.02 Diğer İl Rd.: 16.00	30'	TRT-1 Diğer İl Rd.	Ankara Radyosu

(*) : Okul Radyosu 18 Ekim'den sonra TRT-2 'de yer almıştır. Yayın saatleri ise 10.30 ve 15.00.

(**) : Diğer İl Radyoları : Gaziantep, Kars, Trabzon, Van, Hakkari.

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 280-291, yıl: 12, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1976.

1976 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Deniz Altı Kenti	Georges Toudouze	9
Bertrand Kulesinin Esrarı	Odetta Sorenson	9
Küçük Lord	Brunetta	7
Yiğitlik Buna Derler	Armfrong Spery	7
Küçük Ocağı	Pierre Hael	8
Kahraman İşçi	A. Colopin	6
İki Yıl Okul Tatili	J. Verne	5
Kelebek Okulu	Kerim Aydın Erdim	6
Kigo	Matteo Meccio	8
Ormandaki Ev	S. Line	11
Altı Arkadaş	J. Bonzon	11
Matlas Sondorf	J. Verne	7
Domino Gol Atıyor	S. Pairult	14
Esrarengiz Oduncu	Poul Bonzon	12
Kristof Kolomb	İrving Block	7
Elma Bahçeleri	E. Taft Douglas	6
Heyecanlı Yaz Tatili	Mad. H. Giraud	12
Kahraman Feneciler	J. Verne	9
Korkusuz Kaptanlar	R. Kipling	12
Kuzey Yolculuğu	J. Verne	12
Define Adası	R. C. Stevenson	8
Yeşil Mühürlü Mektup	R. Toni	18
İki Çocuğun Devri Alemi	J. Deta Hore	12
Alo Kimsiniz?	W. Irish	6
Yakut Çiçeği	C. Valette	6
Yuvaya Dönüş	Erich Knight	12
Mercan Adası	R. Balontine	10
Korku Dolu Günler	J. Tey	7

1977 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu (*)	1976-77 1977-78 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	10.30 ve 15.01	60'	TRT-2	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1 : 11.01 ve 16.45 Diğer İl Rd.:(**) 17.05	15'	TRT-1 Diğer İl Rd.	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuklar İçin	Bütün yıl	Haftada 7 program	Hergün	20.55	5'	TRT-1 Diğer İl Rd.	Ankara Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	10.00	60'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi Diğer İl Rd.: Pazar	09.02 Diğer İl Rd.: 16.00	60'	Ankara- İstanbul Erzurum Bölgesel Diğer İl Radyoları	Ankara- İstanbul Radyoları

(*) : Okul Radyosu Ekim ayında TRT-1 'e alınmıştır. Yayın saatleri ise 11.05 ve 16.05.

(**) : Diğer İl Radyoları : Gaziantep, Kars, Van, Trabzon, Hakkari, Çukurova.

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 293-304, yıl: 13, TRT Genel Müdürlüğü, Ankara, 1977.

1977 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Akıllı Keyt	Doris Keyt	8
Kaçıştan Sonra	Victor Canning	6
Döne Döne Gider Güneş	İrena Jurqielewicz	6
Şeker Portakal	J. M. De Vasconcelos	9
David Copperfield	C. Dickens	18
Karlar Otelinin Esrarı	Frederil Feld	6
Çocuklar Giremez	Aurand Harris	6
Sevgiye Özlem	J. Marsa	9
Başarı Yolunda	A. Stevenson	8
Tomasina	P. Gallico	10
Müzedeki Sır	Nigel Gorymshow	9
Ormandaki Işık	Conrad Richter	14
Gece Gelen Adamlar	Odetta Sorenson	7
Gizli Gelen Konuk	B. Bernaje	9
Çalınan Yaz Tatili	Enid Blayton	6
Küçük Bilin Penguenleri	R. Florence Atwater	7
Alp Dağlarının Çocuğu	J. Gazien	6
DS 19	L. Lideseret	7
Goril Avcıları	R. Balloytane	12
Beşler Grubu	Enid Blayton	7
Uçan Yaban Kazları	C. Megis	9
Küçük Erkekler	L. Malcott	12
Eski Ev	J. Danpierre	12
Heidi	J. Spyri	7
Yunus Bilim Kentinde 2 Hafta	Francois Keller	12

1978 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1977-78 1978-79 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	55'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1 : 18.01 Diğer İl Rd.: (*) 17.05	15'	TRT-1 Diğer İl Rd.	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuklar Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	10.00	60'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	TRT-1: Cumartesi Diğer İl Rd.: Pazar	TRT-1 : 09.02 Diğer İl Rd.: 16.00	60'	TRT-1 Diğer İl Rd.:	İstanbul- İzmir- Ankara Radyoları

(*) : Diğer İl Radyoları : Gaziantep, Trabzon, Kars, Van.

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 305-315, yıl: 14, TRT Genel Müdürlüğü, Genel Sekreterlik Basılı Yayınlar ve Kitaplık Müdürlüğü, Ankara, 1978.

1978 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Heidi Öğretmen	J. Spyri	8
Altın Volkanı	J. Verne	5
Genç Kaptanlar	Gilles Avril	9
Denizde Bir Serüven	J. Verne	5
Sonsuz Kaçış	Nevil Shute	11
Karanlıktaki Adam	Suzanne Pairault	8
Kaçırılan Kız	P. Jacques Bonzon	10
Üç Küçük Kız ve Büyük Sırları	R. Guillot	14
Tablolar	Gilles Avril	6
Domino Gazeteci	S. Pairault	7
Cankurtaran	S. Pairault	8
Savaş Çocukları	Antanie Rabaul	6
Neşeli Günler	V. Trop	13
İhtiyar Sam	Fred Gibson	10
Küçük Prenses	A. Barnett	6
Veronique Aile Ocağında	S. Pairault	7
Ormandaki Işık	C. Richter	14
Gece Gelen Ziyaretçi	P. S. Bonzon	10
Domino ve Büyük İşaret	S. Pairault	7
Bilinmeyen Ülkelerde	S. Pairault	7
Vagondaki kız	O. Sarence	10
Banker Bradley'in Torunu	William Mc Giveen	10
Küçük Şarkıcı	Cecile Aubry	11
Sarı Vazilli Adam	P. Jacques Bonzon	6

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 305-315, yıl: 14, TRT Genel Müdürlüğü, Sekreterlik Basılı Yayınlar ve Kitaplık Müdürlüğü, Ankara, 1978.

1979 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1978-79 1979-80 Ders yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	55'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yılı	Haftada 1 program	TRT-1: Cumartesi Diğer İl Rd.: Pazar	09.02 Diğer İl Rd.: 16.00	60'	TRT-1 Diğer İl Rd.	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	18.01 Diğer İl Rd.: 17.05	15'	TRT-1 Diğer İl Rd.	Ankara Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	10.00	60'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Çocuklar İçin 10 Dakika	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1: 20.02 Diğer İl. Rd.: 19.45	10'	TRT-2 Diğer İl Rd.	Ankara Radyosu
Çocukların Yılı	Eylül-Aralık	Haftada 1 program	TRT-2: Pazartesi Diğer İl Rd.: Ct. Trabzon Rd.: 16.02	11.40 Diğer İl Rd.: 09.20 Trabzon Rd.: 16.02	30'	TRT-2 Diğer İl Rd.	Ankara Radyosu
Okulda Müzik	Bütün yıl	15 günde 1 prg.	Cuma	18.00	10'	TRT-1	Ankara Radyosu

(*) : Diğer İl Radyoları : Gaziantep, Kars, Van, Hakkari, Trabzon

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 326-330, yıl: 15, TRT Genel Müdürlüğü, Sekreterlik, Basılı Yayınlar ve Kitaplık Müdürlüğü, Ankara, 1979

1979 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Bagajdaki Kedi	P. J. Bonzon	7
Altı Arkadaş	P. J. Bonzon	11
Marie Claire	M. Audoux	10
Mozart	Hazırlayan: Savaş Başar	6
Ormandaki Ev	S. Line	8
Dedemin Toprakları	Hammad Innes	14
Kip Kardeşler	J. Verne	12
Zimbolino'nun Gizi	Hugette Carriere	8
Beyaz Melek	S. Pairout	6

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 326-330, yıl: 15, TRT Genel Müdürlüğü,
Sekreterlik Basılı Yayınlar ve Kitaplık Müdürlüğü, Ankara, 1979.

6- 1970 – 1980 DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

70'li yıllarda çocuk programlarında oldukça önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Şöyle ki, program türleri belirginleşmiş, programların periyodları, yayın günleri, yayın saatleri ve yayın yerlerinde hemen hemen bir istikrar sağlanmıştır.

Okul radyosu her yıl kesintisiz yayına devam etmiş ve bütün radyolarda yayınlanmıştır. 1970-71-72 yıllarında Ankara, İstanbul, İzmir, Erzurum, Radyoları'nda iki posta halinde yer alırken, 1973 ve 1974 yıllarında yalnızca Erzurum ve Ankara Radyoları'nda iki posta halinde yayınlanmıştır. Ortak yayına geçilmesiyle birlikte 1975-76-78-79 yıllarında TRT-1, 1977 yılında ise TRT -2 ve diğer il radyolarında (Gaziantep, Kars, Hakkari, Van, Trabzon Radyoları) yayınlanmıştır. TRT-1 ve TRT-2'de sabah ve öğleden sonra olmak üzere iki posta halinde yayınlanan Okul Radyosu daha önceki dönemde olduğu gibi Ankara Radyosu'nca Milli Eğitim Bakanlığı'nın işbirliği ile M.E.B. müfredatına göre hazırlanmıştır.

Çocuk Saati, 70'li yıllarda da kesintisiz yayınına devam etmiştir. Bununla birlikte bu dönem de İzmir ve İstanbul Radyoları, Çocuk Saati'ni kendi bünyelerinde hazırlamıştır. Ankara Radyosu'nun hazırladığı Çocuk Saati diğer il radyolarında da yayınlanmıştır. 1970 - 74 yıllarında bütün radyolarda yayınlanan Çocuk Saati, 1975-79 yıllarında ise TRT-1 ortak yayınında ve diğer il radyolarında yer almıştır.

Dikkati çeken yeni bir kuşak program da İstanbul Radyosu'nca hazırlanan ve 1975'den itibaren her yıl TRT--2 'de yayınlanan Çocuğun Dünyası programıdır. Bu dönemde yer alan diğer söz programları ise şöyle sıralanmaktadır: 1971 yılında Çocukların Köşesi, 1974 yılında Çocuklara Başbaşa, Çocukların Köşesi, Mikrofon Çocukların, 1975 yılında Çocuğun Gözüyle Büyükler, Okuldan Hayata, 1976 yılında Çocuk Edebiyatı, Onlar Da Çocuktu.

Uyku Öncesi Çocuk Programları ise 1975 yılına kadar Bir Varmış Bir Yokmuş adıyla bütün radyolarda yayınlanmıştır. 1975, 1978, 1979, yıllarında bir uyku öncesi çocuk programı yayınlanmamış; 1976, 1977, yıllarında ise Çocuklar İçin adıyla bir uyku öncesi çocuk programı, TRT-1 ve diğer il radyolarında yayınlanmıştır.

70 'li yıllarda başlı başına müzik programlarının sayısı oldukça az görünmektedir. Öyle ki, 1973 yılında Diyarbakır Radyosu'nda yayınlanan Çocuk Şarkıları, 1975 yılında, TRT-1'de yayınlanan Çocuklar İçin Müzik ve 1979 yılında yine TRT-1 'de yayınlanan Okulda Müzik programlarının dışında başlı başına bir müzik programına rastlamak mümkün değil.

Dramatize programlar da Çocuk Bahçesi öncü rolünü korumuştur. 1970, 1973 yılları dışında tüm yıllarda ve bütün radyolarda yer alan Çocuk Bahçesi, ortak yayına geçilmesiyle birlikte TRT-1 ve diğer il radyolarında yayınlanmıştır. Çocuk oyunlarının büyük bir bölümünün, bu dönemde de tercümeyle dayalı uyarlamalar şeklinde olduğu dikkat çekiyor. Bunun yanı sıra 1970 ve 1971 yıllarında yer alan Müzikli Çocuk Oyunları'na bu yıllar dışında hiç bir dönemde rastlanmamıştır.

1979 yılının Dünya Çocuk Yılı olması nedeniyle Çocukların Yılı ve Çocuklar İçin 10 Dakika adlı iki özel program aynı yıl yayınlanmıştır.

Genel olarak 70'li yıllarda Okul Radyosu, Çocuk Saati, Çocuğun Dünyası, Çocuk Bahçesi ve Uyku Öncesi Çocuk Programları Türkiye Radyoları'ndaki yerini hemen hemen kesintisiz ve geleneksel olarak almıştır. Teknik açıdan daha önceki dönemlerde yaşanan zorluklar büyük ölçüde aşılmıştır. TV yayınlarının başlamasıyla birlikte, radyo programlarının dinleyicilerinde bir azalma görülmüştür. Fakat yine de radyo çocuk programları hedef kitesinin önemli bir bölümü tarafından dinlenmektedir, özellikle de kırsal kesim dinleyicileri tarafından. Ve, dinleyicileri arasında büyükler de yer almaktadır.

Bu dönemde çocuk programcılığı açısından iki büyük atılım gerçekleşmiştir. Birincisi 4. 12. 1974 tarihinde II. TRT Çocuk Yayınları Semineri, ikincisi ise 26-28 Ekim 1979 tarihinde Antalya'da gerçekleştirilen III. Çocuk Yayınları Semineri (81). 1974 yılında yapılan seminere ait herhangi bir basılı eser rastlamadık. Ancak, 1979 yılında yapılan III. TRT Çocuk Yayınları Semineri bir kitapta toplanarak basılı eser haline getirilmiştir. Böylece TRT personelinin daha uzun süreyle, seminer çalışmalarından yararlanması sağlanmıştır. Bu kitabın önsözünde seminere ilişkin şu sözler yer almaktadır: "Türkiye Radyo Televizyon Kurumu olarak, radyolarımız, televizyonumuz ve sınırlı gücümüzle, toplumumuzun gören gözü duyan kulağı, duyuran dili olma uğraşı içindeyiz. Bu çabamızda başarı için meyvalarını programlarımızın daha kolay görünen niceliğinde değil, daha zor farke edilen niteliğinde, tadında tuzunda ortaya koyan hizmetiçi eğitim konusuna ağırlık verdik Üç gün boyunca çocukla ilgili otuzu aşkın konu üzerinde çalışmalarını sürdüren Çocuk Yayınları Seminerimiz 1979 yılı hizmetiçi eğitimimiz önemli bir bölümünü oluşturdu. Eğitime yardımcı görevimiz daha iyi yerine getirebilmek için bizler eğitildik.

Seminer'de , program yapımcısı, idarecisi, plancısı olarak çocuklarımızla programlarımızı arasındaki haberleşme akımımızın sağlıklı kurulabilmesi için çocuklarımızın algı yapısını daha iyi tanımaya gayret ettik. Onlara neyi söyleyeceğimizin yanında, HERŞEYİ NASIL SÖYLEMEMİZ GE-REKTİĞİN inceledik.

Bu çalışmalarımızda TRT'nin gücünü ülkemiz bilim ve sanat çevrelerinin gücünü ekleyip bilim ve sanat temsilcilerimizin gözünü çocuklarımızın görüşüne baktık. Çocuğun genelde zihinsel, bedensel ve ruhsal özelliklerini, radyo-televizyon yayınlarının çocuklar üzerindeki etkilerini ve Türk Çocuğunun tüm yapısal özelliklerini gözledik. Yarınımıza Atatürk'ün verdiği önem ölçüsünde eğilebilmek için yine Atatürk'ün yol göstericisi bilimi kullanmaya çalıştık. Bilim ve sanat temsilcilerimize olanaklarımızı, çocuklar karşısındaki bizi, radyo ve televizyonumuzu aktarıp onlardan da bizim karşımızdaki çocuğumuzu dinledik. Toplantımızın Uluslararası Çocuk Yılına rastlaması konumuza günlük olay tazeliği, sıcaklığı ve ilgi yoğunluğunu kattı. Seminer sonrasında bilim ve sanat çevreleriyle ilişkilerimizin sağlığı arttı. Sürekli danışmanın yararını daha çok görür olduk" (82).

Seminer'in açılış konuşmasını yapan TRT Genel Müdür Program Yardımcısı Danyal Gürdal ise özetle şunları söylemiştir: "Toplum ve kültürümüzün değişmesine kapsama alanı giderek yayılan Radyo ve Televizyonun da katkısı yadsınamaz. Bu katkı beraberinde bir sorunu da (sorumluluk) getirmektedir. Özellikle sadece izleyen, izlediklerinin sınırlı bir bölümü için tartışabilen ve tepki oluşturabilen çocuklara karşı.

Bu nedenle öncelikle çocuk yayınlarımızı irdelemek geliştirmek sorumluluğumuzdur. Seminerde program yapımcısı, plancısı, yöneticisi olarak çocuklarımızla programlarımız arasındaki ilişkinin başarıyla kurulabilmesi için çocuklarımızın algı yapısını daha iyi tanımayı amaçlıyoruz. Böylece ülkemizin bilim ve sanat potansiyelini yapımcı arkadaşlarımızın yaratıcı güçleriyle birleştirerek, daha sağlıklı daha bilimsel, daha nitelikli bir yayına ulaşacağımız umundayız" (83).

Seminere katılan konuşmacılar ve bilgi verdikleri konular şöyle sıralanmaktadır:

— Ruhsal Gelişme	Prof. Dr. Mualla ÖZTÜRK. A. Ü. Tıp Fakültesi, Psikiyatri Bölümü.
— Çocuk Ruh Sağlığı	Prof. Dr. Atalay YÖRÜKOĞLU. H. Ü. Çocuk ve Ruh Sağlığı Bölüm Başkanı.
— Çocukta Zeka Gelişimi	Ferhunde ÖKTEM. H. Ü. Uzman Psikolog.
— Çocuğun Zihinsel Gelişiminde Çağdaş Görüşler	Dr. Rüveyda BAYRAKTAR. H.Ü. Psikoloji Bölümü .
— Çocukta Sosyal Gelişim	Dr. Olcay İMAMOĞLU H. Ü. Psikoloji Bölümü.

82) age, s. 3.

83) age, s. 5.

- Yaratıcılık, İki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcı Eğitimi Dr. İnci SAN. A. Ü. Eğitim Fakültesi.
- Çocuk, Oyun ve Televizyon Dr. Nail ŞAHİN. A. Ü. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü.
- Çocuk, Oyun ve Televizyon Dr. Ayhan AKSU. B. Ü. İdari Bilimler Fakültesi.
- Bebeklik Çağı Dr. Nergiz GÜVEN. H. Ü. Çocuk Eğitimi ve Gelişimi Bölümü.
- Okul Öncesi Eğitim Önemin, Dünyada ve Ülkemizdeki Durumu Prof. Dr. Şule BİLİR. H.Ü. Çocuk Eğitimi ve Gelişimi Bölüm Başkanı.
- Okul Çağında Çocuk Dr. Banu YAZGAN. H. Ü. Çocuk Eğitimi ve Gelişimi.
- Özel Eğitim ve Televizyon Dr. Nurder ÇALIŞAL. H. Ü. Çocuk Eğitimi ve Gelişimi.
- Cinsel Eğitim Prog. Dr. Fuat Aziz GÖKSEL 19 Mayıs Üniversitesi. Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölüm Başkanı.
- Radyo ve Televizyonla Eğitim ve Sorunları Doç. Dr. Kamuran ÇİLENTİ. H. Ü. Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi.
- Çocuğun Çalışma Hayatına Hazırlanması Doç. Dr. Yıldız KUZGUN. Hacettepe Üniversitesi Öğretim Görevlisi.
- Türkiye'de Kentte, Gecekonuda, Kırsal Kesimde Yaşayan Çocukların ve Yurt Dışında Bulunan Türk İşçi Ailelerinin Çocuklarının Durumu Dr. Duyan DABANLI. H. Ü. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü.
- Almanya'da Türk Çocukları Murat GENÇOSMAN Redaktör.
- Radyo - Televizyon ve Çocuk Suçluluğu Doç. Dr. Esin ONUR A.Ü. Eğitim Fakültesi.
- Çalışan Çocuklar Dr. Demet IŞIK Başkanlık Çevre Müsteşarlığı Hukuk Müşaviri.
- Korunmaya Muhtaç Çocuklar Doç. Dr. Birsen GÖKÇE H.Ü. Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Çalışması Sosyal Hizmetler Bölümü Başkanı.
- Çocuklarımızın Sağlığı Doç. Dr. Ayten EGEMEN. H.Ü. Toplum Hekimliği Bölümü.
- Türk Çocuklarının Beslenme Durumu Prof. Dr. Ayşe BAYSAL. H.Ü. Beslenme ve Diyet Bölümü Başkanı.
- Çocuk İçin Yazmak Aziz NESİN. Yazar TYS Genel Başkanı.
- Çocuk Oyunu Yazarlığı Ülker A. KÖKSAL. Kültür Bakanlığı Danışmanı, Yazar.
- Çocuk ve Tiyatro Prof. Dr. Sevda ŞENER. A. Ü. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Kürsüsü Başkanı.
- Sinema ve Çocuk İlişkisi Sezer TANSUĞ. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Sinema - TV Enstitüsü.
- Çocuğumuzun Yaşamında Müzik Sevim ÜNAL. TRT Çocuk Okul ve Gençlik Müziği Şb. Müd.
- Çocuğun Sesi, Eğitimi ve Kullanımı Saip ERGÜZ. TRT Müzik Dairesi Danışmanı.

— Çocuk Çalgıları ve Çalgı Toplulukları	Sadettin ÜNAL. Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Öğretmeni.
— Halk Müziğinin Eğitim Müziğindeki Yeri ve Önemi	Dr. Erdoğan OKYAY.
— TRT Adına Bildiriler	Oya FİŞEK. Şef Prodüktör – Vedat DEMİRCİ. Prodüktör Dr. Tekin ÖZERTEM. Çocuk Yay. Şb. Müd. Mina TANSEL. Prodüktör. Sevim ÜNAL. Çocuk ve Gençlik Müz. Şb. Müd.

AÇIK OTURUM

Radyo - Televizyon Yayınlarının Çocuklar Üzerindeki Etkileri.

Başkan: Prof. Dr. Fuat Aziz GÖKSEL.

Konuşmacılar: Prof. Dr. Atalay YÖRÜKOĞLU, Prof. Dr. Bozkurt GÜVENÇ, Prof. Dr. Şule BİLİR, Prof. Dr. Sevde ŞENER, Doç. Dr. Kamuran ÇİLENTİ, Doç. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı, Dr. Nail ŞAHİN (85).

Seminer sonucunda çocuk programları yapımcıları çeşitli bildirimler sunarak sorunlarını ve dileklerini belirtmişlerdir. İstanbul Radyosu Çocuk Yayınları Prodüktörü Vedat Demirci tüm yapımcı arkadaşları adına temennilerini şöyle ifade etmiştir:

1 – Televizyon ve radyo arasındaki buzları eritecek bir anlaşma ve işbirliğine inanıyor, ancak o zaman daha başarılı ve birbirinin devamı, birbirini tamamlayan yayınlara ulaşacağımıza inanıyorum.

2 – Önerilen TRT "Çocuk Yayınları Dergisi"nin gerçekleştirilmesiyle tüm radyo ve TV çocuk yayınlarından dinleyiciyi aydınlatmak, metinlerinden, kaynaklarından onları yararlandırmak.

3 – Programların çeşitli çocuk yaş grupları ve bölgesel özellikleri gözönünde bulundurarak hazırlanması. Yapımcılarına bu olanakların sağlanması.

4 – Çocuk oyunu yazan yazarlara ve bu oyunlara katılan profesyonel, amatör sanatçılara ödene ücretlerin, tiyatro saatinde ödenen ücretlerden farklı ödemelerde bulunulmaması.

5 – Çocuk yayınları birimlerinin eleman bakımından takviye edilerek müstakil hale getirilmesi.

6 – Her yıl yapılan radyolar arası koordinasyon toplantılarına çocuk yayınları yapımcılarının da katılmaları.

7 – Cumartesi günleri saat 09.00 'da yer alan Çocuk Saati programlarının saat 10.00'a alınarak ortak yayın olanaklarına kavuşturulması.

8 – Çocuk yayınları yapımcılarına, çağdaş yayıncılığı izleyip, bilgilerini yenilemeleri bakımından dış ülkelerde tetkik yapabilme olanaklarının sağlanması.

9 – Çocuk yayınları seminerlerinin her yıl önceden belirlenen tarihlerde tekrarlanarak, çocuk yazını alanında yararlandığımız yazarlardan, eğitimcilerden ve danışma kurulundan, basın mensuplarından oluşan, daha yakından ilgilenen kişilerle sürdürülmesi" (83).

Hiç şüphesiz ki, bu tür hizmet içi seminerler çocuk yayıncılığı açısından oldukça faydalı olmuştur. Ancak, başlangıcından günümüze (1939-1991) yalnızca üç Çocuk Yayınları Semineri düzenlenmiştir. Yarım asırı aşkın bir süre zarfında (52 yıl) üç seminer oldukça yetersizdir. 1979'dan günümüze kadar ise değişen ve gelişen dünya şartlarına rağmen bu tür organizasyonlara gidilmemiştir. Bu tür seminerlerin yanı sıra kanımızca çocuk programları yapımcıları göreve başlamadan önce çocuk konusunda pedagojik formasyona tabi tutulmalıdır.

85) age, s. 353 - 354

86) age, s. 320 - 321

1980 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1979-80 1980-81 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1: 11.05 ve 16.05 Trabzon: 15.05	55'	TRT-1 Trabzon Radyosu	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	TRT-1: Cumartesi Diğer İl Rd.: ^(*) Pazar	TRT-1 : 09.02 Diğer İl Rd.: 09.05	60'	TRT-1 Diğer İl Radyoları	İzmir Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1 : 18.01 Diğer İl Rd.: 17.00	15'	TRT-1 Diğer İl Radyoları	Ankara - İstanbul Radyoları
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	10.00	60'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	18.16	3'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuklar Şarkı Söylüyor	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazartesi	18.50	10'	TRT-2	İstanbul Radyosu

(*) : Diğer İl Radyoları : Gaziantep, Kars, Van, Hakkari.

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 331-335, yıl: 16, TRT Genel Müdürlüğü, Sekreterlik, Basılı Yayınlar ve Kitaplık Müdürlüğü, Ankara, 1980.

1980 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Siyah Anahtarın Esrarı	O. Keene	12
Kahraman Fenerciler	J. Verne	14
Elma Bahçeleri	E. Taft Duglos	7
Küçük Dostlar	Cecile Aubry	9
Kara Elmas	Cecile Aubry	8
Gümüş Kupa	Ester Forbes	7
Şeker Portakalı	J. M. De Varcocelus	9
Döne Döne Gider Güneş	İrena Jurqielewicz	6
Karlar Otelinin Esrarı	Frederic Feld	6
Adanın Sırrı	James S. March	12
Dört Kardeşiler	Gülten Dayıoğlu	6

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 331-335, yıl: 16, TRT Genel Müdürlüğü,
Sekreterlik Basılı Yayınlar ve Kitaplık Müdürlüğü, Ankara, 1980.

1981 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1980-81 1981-82 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	55'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.00	60'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.05	60'	TRT-1	İzmir Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	18.05	15'	TRT-1 Trabzon Rd. Diğer İl Rd. ^(*)	Ankara- İstanbul Radyoları
Çocuklar Şarkı Söylüyor	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazartesi	18.50	10'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	18.20	3'	TRT-1	Ankara Radyosu

(*) : Diğer İl Radyoları : Gaziantep, Kars, Van, Hakkari.

Kaynak : Türkiye Radyoları 1981 Yılı Söz ve Müzik Programları Yapım-Uygulama Talimatı, cilt 1-2, Radyo Dairesi Başkanlığı, Ankara, 1980.

1981 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Sisle Gelen Adam	Carel Farley	7
Kayıp Albay	Sarlona Marc	8
Karanlıktaki Adam	S. Pairault	8
Dalyan Köyde Olay Var	A. Erenoğlu	9
Keloğlan	K. Aydın Erdem	6
Bozayı ve Altın Madeni	J. T. Falcker	5
Tehlikeli Yük	Hammon Innes	6
Suna'nın Serçeleri	Gülten Dayıoğlu	11
Cankurtaran Çekiçleri	S. Pariault	8
Şeytan Çiçekleri	Mehmet Seyda	15
Vagondaki Kız	O. Sorenson	10
Osman	Ayhan Bozırat	12
Açık Denizlere Doğru	J. London	6
Vilabi Şatosu	J. Ailen	11
Çocuklar da Savaştı	Afet Ilgaz	6
Isırgan Otu	Paul Wagner	15
Yeşil Bayır	Sulhi Dölek	5
Gururlu Peri	Mehmet Seyda	15
Vadideki Hazine	Tory Nesbit	8
Kayalık Burnundaki Ev	Elenore Jewet	8
Birgün Büyüyeceksin	Mehmet Seyda	15
Cesaretin Öyküsü	Anni Kenton	11
Martılar Adası	Zeyyat Selimoğlu	7
İhtiyar Sarı	Fred Gibson	10
Yaz Göçebeleri	Afet Ilgaz	12
İki Yavru	M. K. Bauling	6
Çoban Mono	J. Spyri	6

Kaynak : TRT Radyo Program Dergileri, sayı: 345-355, yıl: 17, TRT Genel Müdürlüğü, Sekreterlik Basılı Yayınlar ve Kitaplık Müdürlüğü, Ankara, 1981.

1982 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1981-82 1982-83 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	55'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	18.05	15'	TRT-1	Ank.- İst. Rd.
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.05	55'	TRT-1	İstanbul Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	10.00	60'	TRT-2 Bölgesel Rd.	İzmir Radyosu
Çocuklar Şarkı Söylüyor	Bütün yıl	Haftada 1 program	TRT-1: Cumartesi TRT-2: Çarşamba	TRT-1: 16.05 TRT-2: 18.50	10'	TRT-1 TRT-2	İstanbul Radyosu
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	18.20	3'	TRT-1	Ankara Radyosu

1982 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Altı Arkadaş	J. Banzon	11
İsveç Kibritleri	Robert Sebaiter	8
Nane Şekerleri	• •	7
Salka Valka	H. Laxness	8
Arkadaşım Dede	Sulhi Dölek	5
Gezginci Oyuncular	Frederick Grice	9
Filiz Büyüyor	Afet Ilgaz	6
Deniz Altı Kenti	Georges Taudauze	9
Bastıbacak Ermiş	Mehmet Seyda	15
Sevgi Bağları	Calude Villet	8
Tosuncan	Fazıl Hayati Çorbacıoğlu	16
Uçan Kleopatra	Fikret Arıt	5
Kimsesiz	Hektor Malat	13
Babasının Oğlu	Eduort Otliver	5
Sarı Tay	Süleyman Bulut	6
Korku Dolu Günler	Josephine Tex	7
Bedoş	Kemal Bilbaşar	10
Deniz Kızı Hırsızları	J. West	5
Çalgı	Fikret Art	4
Gece Gelen Ziyaretçi	P. J. Bonzon	10
Ovadaki Şenlik	Celal Özcan	10
Kelebek Okulu	K. Aydın Erdem	5
Göl Çocukları	İbrahim Örs	5
Marie Claire	M. Audoux	10
Kuşçu Baba	Hadi Besleyici	7
Kara Elmas	Cecile Aubry	8
Yağmur Gelinçe	İnci Günyaz	8
Bir Çocuğun Romanı	A. Doudet	7
Sınırdaki Ada	Fred Alanson	13
Kumsalda Korku	E. L. Withers	7
Bizim Gezegenimiz Dünya	Suzan Albek	12

Kaynak : TRT Program Dergileri, sayı: 356-365, yıl: 18 TRT Basım ve Yayın Müdürlüğü, Ankara, 1982.

1983 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1982-83 1983-84 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	55'	TRT-1 Trabzon Rd.	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.05	55'	TRT-1	İzmir Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.00	60'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	18.05	15'	TRT-1	Ank.- İst. Rd.
Çocuklarla Başbaşa(*)	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cuma	18.30	30'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuklar Şarkı Söylüyor	Bütün yıl	Haftada 1 program	TRT-1: Cuma TRT-2: Çarşamba	TRT-1: 18.20 TRT-2: 18.30	10'	TRT-1 TRT-2	İstanbul Radyosu
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı Çarşamba- Prş.	18.15	3'	TRT-1	Ankara Radyosu

(*) Çocuklarla Başbaşa 3. yayın döneminde (4 Temmuz - 2 Ekim) yayınlanmıyor.

Kaynak : Türkiye Radyoları 1983 Yılı Söz ve Müzik Programları Yapım-Uygulama Talimatı, Radyo Dairesi Başkanlığı, Ankara, 1982.

1983 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Güneşli Yağmur	Fazıl Hayati Çorbacıoğlu	16
Kırmızı Bisiklet	Selma Mine	12
Sögütlü Tabak	Doris Gate	6
Heyecan Sirkinde	Enid Blayton	5
Misisipi Macerası	Mark Tavin	10
Dört Kardeştiler	Gülten Dayıoğlu	9
Adadaki Sır	J. S. Morch	12
Halime Kaptan	Rıfat Ilgaz	6
Savaş Çocukları	Antoine Rebarl	6
Küçük Ressam	F. Hayati Çorbacıoğlu	10
Güneşi Uyandırırım	J. M. De Vesconcelos	10
Üçüncü Kattaki At	Sulhi Dörek	5
Gümüş Kupa	Ester Forbes	7
Karabulut	Selahattin Küçük	6
Küçük Gitarlı Kız	J. Rauzier Fontayne	8
Roz Değişmek İstiyor	M. L. Ficher	5
Adsız Şatonun Hazinesi	Pierre Gaspord Fuit	10
Parmak Çocuk	Selahattin Küçük	5
Dalyan Köyde Olay Var	A. Erenoğlu	9
Yarınları Yapanlar	Ülker Köksal	12
Vagondaki Kız	Odetta Sorensen	10
Fadiş	Gülten Dayıoğlu	10
Karadeniz Kaptan	Mahmut Tunaboylu	15
Korkulu Tatil	Hadi Besleyici	7
umut ören Çocuk	Hector Malat	6
Sır Köpeği	J. London	8
Bir Piyango Bileti	J. Verne	6
Melek Yenge	Mehmet Seyda	9
Kırmızı Gül	P. J. Bonzon	8

Kaynak : TRT Program Dergileri, sayı: 368-381, yıl: 19, TRT Basım ve Yayın Müdürlüğü, Ankara, 1983.

1984 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1983-84 1984-85 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	50'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.05	55'	TRT-1	İzmir Radyosu
Çocuklarla Başbaşa	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cuma	18.15	45'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.00	60'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1: 18.00 İl Rd.: 17.00	15'	TRT-1 İl Radyoları	Ankara- İstanbul Radyoları
Çocuklar Şarkı Söylüyor	Bütün yıl	Haftada 1 program	Çarşamba	18.50	10'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı Çarşamba, Prş.	18.15	5'	TRT-1	Ankara Radyosu

1984 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Gurbet Çocukları	Hadi Besleyici	5
Maceralı Bir Gezi	Kaptan Eser	6
Yitik Kuzu	K. Ateş	5
Süreven Gemisi	Enid Blayton	6
Unutulmuş Tiyatro	Barbara Freeman	5
Şeytan Çekiçleri	Mehmet Seyda	7
Mişi	Z. Moric	7
Lili ve Eşeği	Monguerits Thicbold	7
Yeşil Bayır	Sülhi Dörek	5
Sevinç Dolu Bir Akşam	Burhan Günel	6
Sakal Baba	Selahattin Küçük	10
Vadidaki Çiftlik	C. Cookson	8
Karanfil Sokağı	E. Tokmakçioğlu	6
Eleştirmen Felicia	E. Conford	5
Uzay Çocuğu	Niyazi Birinci	5
Gururlu Peri	M. Seyda	15
Yaramaz Kızlar	E. Blyton	6
Mayotte Kanada'da	İsabella Schreiber	9
Bonker Bradley'in Torunu	W. Givern	10
Genç Kaptanlar	Gilles Avril	9
Yaşlı Adamın Atı	C. Cookson	7
Prelüd	C. H. Abrahah	6
Küçük Denizciler	Can Kopyalı	16
Kernak Adası	Enid Blyton	12
Babasının Oğlu	E. Ollivre	5
Gizli Yol	Selahattin Küçük	8
George'u Aldatan Mutluluk	P. De Coulevain	6
Deniz Kızı Mağarası	E. Blyton	9
Kartopu	Kaptan Eser	6
Suçlu Çocuk	F. H. Çorbacıoğlu	8
Karlı Dağın Esrarı	E. Blyton	10
Arkadaşım Dede	Sulhi Dörek	5
Cambazın Oğlu	Celal Keskin	5

Kaynak : TRT Program Dergileri, sayı: 382-393, yıl: 20, TRT Basım ve Yayın Müdürlüğü, Ankara, 1984.

1985 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1984-85 1985-86 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	Pzt., Salı, Çarşamba: 55' Prş., Cuma: 50'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.05	55'	TRT-1	İzmir Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	18.15	60'	TRT-2	İstanbul Radyosu
Çocuklarla Başbaşa	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cuma	09.00	45'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuklar Şarkı Söylüyor	Bütün yıl	Haftada 1 program	Çrş.: TRT-2 Prş.: Van-Hakkari	TRT-2: 18.50 Van-Hakkari: 12.50	10'	TRT-2 Van-Hakkari	İstanbul Radyosu
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı Çarşamba, Prş.	16.45	5'	TRT-1	İstanbul Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1: 18.00 Van-Hakkari 17.00	15'	TRT-1 Van-Hakkari	Ankara- İstanbul Radyoları
Dünden Bugüne Çocuk Edebiyatımız	Bütün yıl	Haftada 1 program	Salı: TRT-2 Cuma: Van-Hakkari	TRT-2: 10.40 Van-Hakkari: 18.00	20'	TRT-2	İstanbul Radyosu

1985 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Post Avcısı	S. Mirivilis	6
Kaplanlar Gecesi	B. Horbst	6
Düşman Kardeşler	Jacques De Cunha	7
Yeşil Bayır	Sülhi Dölek	5
Okulun Yaramaz Kızı	Enid Blyton	9
Yeniden Başlamak	Dorothy Whipple	5
Küçük Şahin	İsmet Kür	14
Bennet ve Kulübesi	Anthony Buçkeridge	12
Aslan Yürekli Memiş	Niyazi Birinci	6
Catherine Hemşire	S. Pairault	5
Çinli Çocuk	Tien Pao	6
Kıskançlık	Selahattin Küçük	15
Ormandaki Işık	C. Richter	14
Tohum Düştü Toprağa	Cemal Ünlü	5
Akıllı Keyt	Doris Keyt	8
Çalmak	F. H. Çorbacıoğlu	16
Köpekler Giremez	A. Bornett	6
Küçük Prenses	A. Bornett	6
İkiyüzüncü Balini	J. Vance Marchall	6
Ben Okuyacağım	Selma Mine	5
Beklenmedik Dost	S. Pairault	5
Sevimli Balerin	Lorna Hill	6
Uç Git Güzel Şahinim	J. Bickhom	13
Büyük Sır	Metin Soner	9
Adını Unutan Kız	L. Guny	12
Esrarengiz Oduncular	Paul Bonzon	14

Kaynak : TRT Program Dergileri, sayı: 396-405, yıl: 21, TRT Basım ve Yayın Müdürlüğü, Ankara, 1985.

1986 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1985-86 1986-87 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	Pzt., Salı, Çrş., Prş.: 50' Cuma: 40'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.05	55'	TRT-1	İzmir Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.05	55'	TRT-1	İstanbul Radyosu
Çocuklarla Başbaşa	Bütün yıl	Haftada 1 program	TRT-1 : Cuma TRT-2 : Pazar	TRT-1 : 18.15 TRT-2 : 11.00	45'	TRT-1 TRT-2	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1 : 18.00 TRT-2 : 09.15 Van-Hakkari: 17.00	15'	TRT-1 TRT-2 Van-Hakkari	Ankara - İstanbul Radyoları
Çocuklar Şarkı Söylüyor	Bütün yıl	Haftada 1 program	TRT-2 : Çarşamba Van-Hakkari: Prş.	TRT-2: 18.50 Van-Hakkari 12.50	10'	TRT-2 Van-Hakkari	İstanbul Radyosu
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	TRT-1: Haf. 4 pr. TRT-3: Haf. 5 pr.	TRT-1: Pazartesi, Salı, Çrş. Prş. TRT-3: Haf. içi h.	TRT-3 : 15.55 TRT-1 : 18.15	5'	TRT-1 TRT-3	Ankara Radyosu
TRT Çocuk Koroları	Bütün yıl	Haftada 3 program	Pazartesi, Cuma Cumartesi	Pzt.: 15.55 Cuma: 15.00 Cumartesi: 17.20	5' 25' 10'	TRT-3	Ankara- İstanbul Radyoları

1986 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazan	Bölüm Sayısı
Tilkili Adanın Çocukları	E. Dillon	10
Robinson Ölmemeli	F. Forster	6
Zaman Dede	Hadiye Ertan	6
Küçük Şarkıcı	C. Aubry	11
Yaşamak Ne Güzel	Uğurtan Atakan	9
Kumsalda Korku	E. L. Withers	7
Küçük Kavalcı	Hadi Besleyici	5
Define Adasına Dönüş	J. Connel	8
Beyaz Yele	R. Guilot	5
Dağdaki Kaynak	Talip Apaydın	6
Kelebek Çifliği	E. Blyton	13
Başsız At	P. Berna	12
Merih Yolcuları	İsmet Kür	15
Leyla ile Doğan	Selahattin Küçük	6
Çoban Momo	J. Spyri	6
Çınar Dede	Hüseyin Yurttaş	6
Sevgi Bağları	Claudet Vellot	8
Martıyla Yolculuk	Tamer Ürün	11
Paketlerin Esrarı	A. Yıldız Yaşaroğlu	6
Kar Gömüsü	Maria Max	9
Çocuklar da Savaştı	Afet İlgaz	6
Karadeniz Kaptanı	Mahmut Tunaboylu	15
Güneşi Uyandırılım	Jose M. De Vassoncelos	10
Küçük Dedektifler	H. Besleyici	7
Tideo ve Köpeğ Kofi	P. S. Bonzon	6
Akıl Satan Maks	S. Menstrim	6
Kara Elmas	Celal Özcan	10
Salka Valka	H. Laxness	8
Yaşlı Adamın Sırrı	Özlem Ergun	8
Vagondaki Kız	Odette Sorenson	10
Alp Dağlarının Çocuğu	Jean Cassien	6

Kaynak : TRT Program Dergileri, sayı: 406-417, yıl: 22, TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü, Ankara, 1986.

1987 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1986-87 1987-88 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	55'	TRT-1	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1 : 18.00 TRT-2 : 09.15 Van-Hakkari: 17.00	15'	TRT-1 TRT-2 Van- Hakkari	İstanbul- Ankara Radyoları
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.05	35'	TRT-1	İstanbul Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.05	55'	TRT-1	İzmir Radyosu
Çocuklarla Başbaşa	Bütün yıl	Haftada 1 program	TRT-1 : Cuma TRT-2 : Pazar	TRT-1 : 18.15 TRT-2 : 11.00	45'	TRT-1 TRT-2	Ankara Radyosu
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	TRT-1 : 18.15 TRT-3 : 16.25	5'	TRT-1 TRT-3	Ankara Radyosu
Çocuklar Şarkı Söylüyor	Bütün yıl	Haftada 1 program	TRT-1 : Çrş. Van-Hakkari: Prş.	TRT-1 : 18.50 Van-Hakkari: 12.50	10'	TRT-2 Van-Hakkari	İstanbul Radyosu

(*) : 18 Ekim'de Radyo 4'ün yayına başlaması ile diğer radyo yayınları da isim değiştirerek Radyo-1, Radyo-2, Radyo-3, adlarını almıştır.

Kaynak : Türkiye Radyoları 1987 Yılı Söz ve Müzik Programları Yapım-Uygulama Talimatı, Radyo Dairesi Başkanlığı, Ankara, 1986.

1987 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Heyecanlı Bir Yaz Tatili	M. H. Giraud	6
Siyah Anahtarın Esrarı	Caroline Keene	12
Adsız Şatonun Hazinesi	Huit Gaspord	10
Keyifli	Süleyman Bulut	10
Gece Gelen Adamlar	Odetta Sorenson	7
Cankurtaran	S. Pairault	8
Kaybolan Aile	P. J. Bonzon	11
Kaptan Dede ve Torunu	Selahattin Küçük	10
Yaşlı Adamın Atı	C. Cookson	7
Kırmızı Gül	O. Sorenson	8
Mercan Adası	B. Ballontina	10
Lili ve Eşeği	M. Heibdd	7
Cinayeti Gören Çocuklar	Tayfun Türkili	8
Kıvılcımla Doru Tay	Walter Forley	5
Yurdumu Özledim	Gülten Dayıoğlu	8
Köyde Tatil	Ramis Dara	9
Çadırların Çocuğu	M. G. Sepetçioğlu	6
Küçük Ressam	F. H. Çorbacioğlu	10
Balıkçının Oğlu	Lingtonne	12
Kuşçu Baba	Hadi Besleyici	7
Kırmızı Saçlı Çocuk	Elsa Muhch	7
Küçük Dostlar	Cecile Aubry	9
Kigo	Matteo Macio	6
Seyrek Basan Selim	Mahmut Tunaboyle	9
Gundula	M. Lousie	8
Fedakâr Çocuklar	Hadi Besleyici	5
Antikacı Dükkanı	C. Dickens	12
Koltuk Değnekleri	Alan Marshall	6
Bizim Gezeğenimiz	Suzan Albek	12
Limandaki Yabancı	Rene Guillot	7
Uçan Kleopatra	Fikret Arıl	5

Kaynak : TRT Program Dergileri, sayı: 418-429, yıl: 23, TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü, Ankara, 1987.

1988 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1987-88 1988-89 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	55'	R-2	Ankara Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.05	35'	R-1	İzmir Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.05	55'	R-1	İstanbul Radyosu
Çocuklarla Başbaşa	Bütün yıl	Haftada 1 program	R-1 : Cuma R-2 : Pazar	R-1 : 18.00 R-2 : 11.00	45'	R-1 R-2	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	R-1 : 18.00 R-2 : 09.15 Van-Hakkari: 17.00	15'	R-1 R-2 Van-Hakkari	İstanbul-Ankara Radyoları
Çocuklar Şarkı Söylüyor	Bütün yıl	Haftada 1 program	R-2: Çarşamba Van-Hakkari: Prş.	R-2 : 18.50 Van-Hakkari: 12.50	10'	R-2	İstanbul Radyosu
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı, Çarşamba, Prş.	18.15	5'	R-1	Ankara Radyosu

1988 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Tohum Düştü Toprağa	Cemal Ünlü	5
Büyük Yangın	İvan Sauthal	9
Korkusuz Kaptanlar	R. Kipling	6
Memişcan	İ. Zeki Burdurlu	5
Post Avcısı	S. Mirivilis	6
Çocukluk Serüvenleri	E. Gemicioğlu	16
Kurtları Yıldırın Kış	Kurt Lugen	12
Karanlık İn Pansiyonu	G. Bayrad	12
Sevgi Dolu Bir Dünya	A. Uğur Kezer	5
Sınırdaki Ada	F. Alamson	13
Kara Elmas	Cecile Aubry	9
Yaşamak Ne Güzel	Uğurtan Atakan	9
Tatilde Serüven	C. Voiller	6
Büyük Sır	M. Şener	9
Bobsy Kardeşler Kasaba Fuarında	L. Lee Hope	6
Dağdaki Kaynak	Talip Apaydın	6
Döne Döne Gider Güneş	J. Jurglevicz	6
Özlem Yokuşları	Ramis Dara	7
Maymunlu Adam	Yıldız Yaşaroğlu	10
Unutulmayacak Bir Yaz Tatili	A. Uğur Kezer	5
Can Dedenin Çocukları	Hidayet Karakiş	8
Cehennem Mağarasındaki Sır	Yaprak Bener	12

Kaynak : TRT Program Dergileri. sayı: 430-440-441, yıl: 23, TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü, Ankara, 1988.

1989 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1988-89 1989-90 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	55'	R-2	Ankara Radyosu
İyi Uykular Çocuklar	1., 2. ve 4. Dönem	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	20.00	10'	R-1	İstanbul Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.05	35'	R-1	İstanbul Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.05	55'	R-1	İzmir Radyosu
Çocuklarla Başbaşa	Bütün yıl	Haftada 1 program	R-1 : Cuma R-2 : Pazar	R-1 : 17.05 R-2 : 11.00	55'	R-1	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe	R-1 : 17.40 R-2 : 09.15 Van-Hakkari:17.00	15'	R-1 R-2 Van-Hakkari	Ankara- İstanbul Radyoları
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı, Çarşamba, Prş.	18.15	3'	R-1	Ankara Radyosu
Çocuk Koroları	3. Dönem	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	20.00	10'	R-1	İstanbul- İzmir- Ankara Radyoları

1989 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Arkadaşımız Kırık Kukla	Mahmut Tunaboşlu	14
Keyifli	S. Bulut	10
Küçük Bill'in Penguenleri	R. E. Atwater	7
Can Dede'nin Çocukları	Hidayet Karakuş	8
Elma Bahçeleri	E. T. Douglas	7
Unutulmayacak Bir Yaz Tatili	Aysın Uğur Kezer	5
Catherine Hemşire	S. Pairault	5
Bagajdaki Kedi	P. J. Bonzons	7
Cehennem Mağarasındaki Sır	Yaprak Bever	12
Sirk Çocuğu	J. Otis	6
Şeytan Adası	Selma Mine	7
Amerika'da Bir Türk Çocuğ	Peyami Sefa	5
Kaybolan Çocuklar	Bayram Güzelderen	9
Büyük Savaşın Çocukları	F. Leblonc	10
Ormandaki Tehlike	M. Tunaboşlu	11
İnleyen Mağaranın Esrarı	W. Arden	8
Güler'in Okuma Savaşı	A. Uğur Kezer	6
Kayıp Gemi	J. Verne	8
Yanlış Yanlış Üstüne	M. Tunaboşlu	9
Köyde Tatil	Ramiz Dara	9
Küçük Dedektifler	H. Besleyici	7
Ren Geyikleri	Yeşim Bayer	6
Korsan Koyunun Misafirleri	Y. Bener	8
Sevgili Külübemiz	Ü. Köksal	8
Kıvılcımla Doru	W. Farley	6

Kaynak : TRT Program Dergileri, sayı: 442-453, yıl: 23, TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü, Ankara, 1989.

1990 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1989-90 1990-91 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	55'	R-2	Ankara Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.05	35'	R-1 Erz.-Diyarbakır	İstanbul Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.05	55'	R-1 Erz.-Diyarbakır	İzmir Radyosu
Okuldan İş Hayatına	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	17.05	20'	R-1	Ankara Radyosu
Çocukların Köşesi	1. Dönem	Haftada 1 program	Pazar	16.30	30'	R-3	İzmir Radyosu
Çocuklarla Başbaşa	Bütün yıl	Haftada 1 program	R-1 : Cuma R-2 : Pazar	R-1 : 17.05 R-2 : 11.05	55'	R-1 R-2	Ankara Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe	R-1 : 17.05 R-2 : 09.15	15'	R-1 R-2 Erz.-Diyarbakır- Hakkari-Van	Ankara - İstanbul Radyoları
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı, Çarşamba, Prş.	17.55	5'	R-1	Ankara-İstanbul- İzmir Radyoları

1990 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Çifte Şampiyonlar	Çağlar Tuncay	6
Gizli Geçit	N. Bawden	10
Seyrek Basan Selim	M. Tunaboşlu	9
Şeytan Kayaları	Musa Aydoğın	5
Yurdumu Özledim	Gülten Dayioğlu	8
Memişcan	İ. Zeki Burdurlu	5
Babamı Beklerken	Zeynep Ankara	9
Yanlışlıkların Bedeli	Oben Güney	11
Yangının Sırrı	Vedat Yazıcı	6
Çöl Çocukları	İbrahim Örs	5
Uzun Çorap	A. Lindgren	5
İstanbul'un Fethi	Selma Mine	6
Sahilden Gelen Yangın	Musa Aydoğın	6
Babamın Köyü Yeşildi	A. Uğur Kazer	7
Çadırların Çocuğu	M. Gürşen Sepetçioğlu	6
Sevgi Bir Pınardır	Ekrem Güneş	5
Repper Anne ve Çocukları	M. Sidney	6
Arkadaşlığın Gücü	Güneş Ersoy	7
Koltuk Değnekleri	A. Marshall	6
Martı Adası	Zeyyat Selimoğlu	6
Yaşamak Ne Güzel Değil mi?	Uğurtan Atakan	9
Sarı Tüyün Esrarı	F. W. Dixon	9
İlkbahar Evi	Ruth Tamalin	10
Çocuk Deyip Geçmeyin	A. Uğur Kezer	5

Kaynak : TRT Program Dergileri , sayı: 454-464, yıl: 23, TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü, Ankara, 1990.

1991 YILI RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

Program Adı	Yayın Dönemi	Periyodu	Yayın Günü	Yayın Saati	Süresi	Yayın Yeri	Yapımcı Ünite
Okul Radyosu	1990-91 1991-92 Ders yılı	Haftada 5 program	Hafta içi hergün	11.05 ve 16.05	30'	R-2	Ankara Radyosu
İyi Uykular Çocuklar	Ocak-Haziran Ekim-Aralık (9 ay)	Haftada 5 program	Pazar, Pzt., Salı, Çrş., Prş.	20.00	10'	R-1	İstanbul Radyosu
Çocuklarla Başbaşa	Bütün yıl	Haftada 1 program	R-1 : Cuma R-2 : Pazar	R-1 : 17.05 R-2 : 11.05	55'	R-1 R-2	Ankara Radyosu
Çocuğun Dünyası	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	09.05	35'	R-1	İstanbul Radyosu
Çocuk Saati	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	09.05	55'	R-1	İzmir Radyosu
Çocuk Bahçesi	Bütün yıl	Hafta 4 program	Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe	R-1 : 17.40 R-2 : 09.05	15'	R-1 R-2 Erz.- Diyarbakır- Van-Hakkari Rd.	Ankara-İstanbul Radyoları
Çocuk ve Kitap	Bütün yıl	Haftada 1 program	Pazar	13.30	15'	R-2	Ankara Radyosu
Çocukların Köşesi	1. Dönem (6 ay)	Haftada 1 program	Çarşamba	17.30	30'	R-2	İzmir Radyosu
Okuldan İş Hayatına	Bütün yıl	Haftada 1 program	Cumartesi	17.05	20'	R-1	Ankara Radyosu
Çocuk Koroları	Bütün yıl	Haftada 1 program	R-1 : Pazartesi R-2 : Cumartesi	R-1 : 20.10 R-2 : 13.45	15'	R-1 R-2	Ankara- İstanbul- İzmir Radyoları
Haftanın Çocuk Şarkısı	Bütün yıl	Haftada 4 program	Pazartesi, Salı, Çarşamba, Prş.	17.55	5'	R-1	Ankara Radyosu

1991 YILI ÇOCUK BAHÇESİ OYUNLARI

Oyunun Adı	Yazarı	Bölüm Sayısı
Küstüm Çiçeği	Dilek Erbil	8
Güzel Evimiz	Mehmet Turgut	6
Canım Kardeşim	Zeynep Ankara	5
Kara Karganın Şakası	Roberto Armond	6
Paylaşmak Güzeldir	Özlem Ergun	8
Bektaş Amcanın Üzümü	Kemal Ateş	5
Halime Kaptan	Rıfat Ilgaz	6
Kelebek Çifliği	Enid Blyton	13
Sirk Geliyor	Neol Stratfield	8
Kırlangıçlar	Burhan Günel	6

Kaynak : TRT Program Dergileri, sayı: 468-473, yıl: 24, TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü, Ankara, 1991.

7- 1980 - 1991 DÖNEMİ RADYO ÇOCUK PROGRAMLARI

80'li yıllarda TV yayınlarının tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de gelişmesine ve cazibesinin artmasına rağmen radyo çocuk programları, biçim ve içeriğinde yaptığı bir takım değişimlerle TV ile rekabet ederek sürdürülmüştür. Bu dönemde radyo çocuk programları gerek isim, gerek tür, gerek süre, gerekse yapımcı üniteler açısından istikrara kavuşmuştur.

Okul Radyosu, 1987'ye kadar TRT-1'de sabah ve öğleden sonra olmak üzere iki posta halinde yayınlanmıştır. Türkiye Radyoları'nın isim değiştirmesiyle birlikte (18 Ekim 1987) R-2 kanalında ye alan Okul Radyosu gene iki posta halinde yayınlanmıştır. M. E. B. ve Ankara Radyosu'nun işbirliği ile hazırlanan Okul Radyosu bu dönemde de kesintisiz yayınına devam etmiştir.

Kuşak programlarında Çocuk Saati geleneksel olarak yayın hayatına devam etmiştir. Önce-leri TRT-1 'de 1987'den sonra ise R-1'de yayınlanan Çocuk Saati'nin yapımcılığını ise İzmir Rad-yosu üstlenmiştir. 1975'te yayın hayatına başlayan ve İstanbul Radyosu'nca hazırlanan Çocuğun Dünyası 1985'e kadar TRT-2, 1985'den sonra TRT-1 ve daha sonraları ise R-1 'de yer almıştır. Yeni bir kuşak programı olarak 1983 yılında karşımıza çıkan ve Ankara Radyosu tarafından hazırlanan Çocuklarla Başbaşa 1986 yılına kadar TRT-1 'de 1986'dan sonra hem TRT-1 'de hem de TRT-2 'de farklı günlerde aynı içerikle yayınlanmıştır. Türkiye Radyoları'nın isim değiştirmesiyle birlikte de R-1 ve R-2 'de yer almıştır. Bu dönemde yayınlanan diğer söz programlarını ise şöyle sıralamak mümkün: 1985 yılında TRT-2 'de Dünden Bugüne Çocuk Edebiyatımız, 1990-91 yılların-da Okuldan İş Hayatına, 1991 yılında Çocuk ve Kitap. Tablolarda da görüldüğü gibi bu dönemde istikrara kavuşmuş kuşak programları dışında pek fazla özel söz programları yapılmamıştır.

Uyku Öncesi çocuk programlarına 1989 ve 1991 yılları dışında rastlanmaması dikkat çekicidir. İyi Uykular Çocuklar adıyla R-1 'de yayınlanan bu programlar, okulların tatil olduğu yaz aylarında yayınlanmamıştır.

80'li yıllar müzik programları açısından oldukça yüz güldürücü. 1980 yılında yayın hayatına başlayan ve günümüze kadar gelen Haftanın Çocuk Şarkısı bunun en önemli göstergesi. 1982 'ye kadar hafta içi hergün, 1982'den sonra haftada 4 kez TRT-1 'de yayınlanan Haftanın Çocuk Şarkı-sı; 1985 yılıyla birlikte TRT-1 'de haftada 4 kez, TRT-3 'de ise hafta içi hergün yayınlanmıştır. Bu program çocuklara her hafta bir şarkı öğretmeyi amaçlamaktadır. Bu dönemin diğer müzik prog-ramları ise; 1989 'a kadar yayınlanan Çocuklar Şarkı Söylüyor, 1986 ve 1989'da yayınlanan TRT Çocuk Koroları. Bu dönemde rastladığımız önemli bir müzik programı da, açıklamalı olarak Çok-sesli Sanat Müziğine yer veren Çocukların Köşesi. Bu program 1990 ve 1991 yıllarında yayınlan-mıştır.

Drama programlarında Çocuk Bahçesi geneleksenel yayınına devam etmiştir. 1986'ya kadar TRT-1'de, 1986'dan sonra TRT-1 ve TRT-2'de hafta içi hergün yer alan Çocuk Bahçesi, 1989-1990 - 91 yıllarında ise haftada dört kez yayınlanmıştır. Radyoların isim değiştirmesiyle birlikte R-1 ve R-2'de yer alan Çocuk Bahçesi İstanbul ve Ankara Radyoları'nca hazırlanmıştır. 80'li yıllar da gözlenen en önemli değişiklik; Çocuk Bahçesi oyunlarında tercümeyle dayalı uyarlamaların ya-nı sıra özgün yerli oyunlara yer verilmesidir.

1985 - 86 yıllarında İstanbul Radyosu Çocuk Kulübü'nün seslendirme yönetmenliğini yapan Sumru Yavrucuk görev yaptığı döneme ait programların seslendirilişi hakkında şunları söylüyor: "O dönemde yeni birşey başlatmıştık. Radyo Çocuk Kulübü yeni baştan oluşturuluyordu. Sınavla aldı-ğımız çocuklar henüz radyo adına birşey bilmiyorlar, mikrofonu tanımıyorlardı. Radyoda sadece mikrofon vardır. Oyuncu herşeyi sesiyle yapmak, sesini bir caz gibi kullanmak zorundadır. Sesiyle herşeyi, herkesin hayal edebileceği şekilde anlatmak duumundadır. Tüm bunları dikkate alarak, özellikle dramatize programlarda, çok sesliliğe, devamlı değişen ses renklerine, doğal efektlere, bunun yanı sıra çocuklarla stüdyada empurze olarak yaptığımız efektlere yer vererek, çok canlı ci-vil civil seslendirmelerle çocukların iç dünyasını somut hale getirmeye çalıştık. Ancak, parasal açıdan tatmin edici olmadığından insan böyle bir projede inandığı için yer alabilir ve buna ancak yürek koyabilir.

Bir süre sonra yaptıklarımız hep aynı olmaya başladı ve monotonluğa girdi. Bana gelen textler tek düze olmaya başladı. Bu da beni sormadı ve radyodaki seslendirme yönetmenliği görevimi bıraktım. Çünkü oyunculuk ve diğer çalışmalarım geri planda kalabiliyordu. Fakat daha akılda kalıcı, daha geniş kitlelere ulaşan, değişik programlar yapabileseydik yine de kalırdım. Bence yeni bir kan

gerekiyor. Yazı grubunun da yeni çalışmalar yapması gerekiyor. Sanıyorum tek elden çıkıyor bu programlar. Oysa ekip çalışması yapılarak çok daha iyi sonuçlar elde edilebilir. Zira akıl akılı doğurur. Çocukları örgütlemek, sesleriyle bir armoni oluşturmak çok önemli. Sanıyorum buna da pek uyulmuyor. Sanatta her şey doğallığa gidiyor. Oyunculuk da doğal bir kanala giriyor. Eskiden bir takım abartılar vardı. Çocukların sesi, çocuk sesi gibi değildi. Büyümüşte küçülmüş insanların sesi gibiydi. Gerçekten de doğal malzeme olan çocuktan faydalanılmalı. Radyo ancak çok daha dinamik, çok daha canlı programlarla TV ve sinemayla başa çıkabilir" (87).

Gerçekten de radyo çocuk programları bu dönemde varlığını korumakla birlikte, izleyicisinin büyük bir bölümünü TV'ye kaptırmıştır. Radyo bu açığı kapamak için biçim ve içeriğinde değişiklikler yapmış, TV'deki çocuk kuşak programları ile radyoda yayınlanan çocuk kuşak programları konuları yönüyle benzerlik göstermeye başlamıştır. Radyo da TV'de anlatımı gerçekleştiremeyecek program türlerine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Çocuk programlarında müzik oranı artmış, daha çok eğlence yapımlara dönüşmüştür.

1988 yılında TRT, 6-14 yaş grubundaki ilk, ortaokul öğrencileri, öğrencilerin ebeveynleri ve öğretmenleri ile, radyo ve televizyonda yayınlanan çocuk programları hakkında bir kamuoyu araştırmasını Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ile işbirliği yaparak gerçekleştirmiştir (88).

Bu araştırmanın radyo çocuk programları ile ilgili bölümü aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

TABLO: 1 RADYO DİNLEME DURUMU

	Cinsiyet		Yaş Grubu			Yerleşim Yeri				
	Kız	Erkek	6-7	8-11	12-14	Kent	Kır			
Evet	66.0	62.3	44.5	61.9	72.1	62.3	65.6			
Hayır	34.0	37.7	55.5	38.1	27.9	37.7	34.4			
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0			
	Sınıflar									
	İlk Haz.	1	2	3	4	5	Orta Haz.	1	2	3
Evet	45.0	42.4	45.9	62.8	65.2	68.5	80.0	73.9	74.1	72.7
Hayır	55.0	57.6	54.1	37.2	34.8	31.5	20.0	26.1	25.9	27.3
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

6-14 yaş grubundaki 3503 çocukla yapılan kamuoyu araştırmasında, erkeklerin % 62.3'ü, kızların ise % 66.0'ı radyo dinlemektedir. Cinsiyete ait bilgilerden hesaplanan χ^2 = 5.09, 0.05 hata seviyesindeki tablo değerinden büyük olduğundan radyo dinleme durumunun cinsiyete göre farklı olduğu söylenebilir. Eğer hata seviyesi 0.01 alınır, radyo dinlemenin erkek kız arasında farklı olmadığı söylenebilir. Radyo dinlemenin 12-14 yaş grubunda daha çok olduğu anlaşılmaktadır. Yaş arttıkça radyonun daha çok dinlendiği görülmektedir. 12-14 yaş grubunun % 72.1'i radyo dinlerken 6-7 yaş grubunun % 44.5'i radyo dinlemektedir. Yaş grupları için hesaplanan χ^2 değerinin çok büyük olması (81.46) radyo dinleme açısından yaşlar arasında büyük farklılık olduğunu göstermektedir. Radyo dinleme kent ve kırdaki yaklaşık aynı oranlardadır. 0.01 hata seviyesinde radyo dinleme kent ve kırdaki farklı değildir. Yüzdeler arasındaki farklar tesadüfen meydana gelmiştir.

Radyo dinleme durumu devam edilen sınıflara göre incelendiğinde sınıf seviyesi yükseldikçe dinleme oranı artmaktadır. İlkokul I. sınıfdakilerin % 42.4'ü radyo dinlerken, ilkokul 5. sınıfta bu oran % 68.5'i bulmaktadır. Sınıflar için hesaplanan χ^2 değeri (163.21) tablodaki değerden çok büyük olduğundan sınıflar arasında radyo dinleme açısından farklılık olduğu söylenebilir. Farklar tesadüfen meydana gelmemiştir.

87) Sumru YAVRUCUK ile röportaj, bkz. ek, 11.

88) TRT, Radyo - Televizyon Çocuk Programları Kamuoyu Araştırması, s. 1.

TABLO: 2 RADYO DİNLEME SIKLIĞININ DAĞILIMI

	Cinsiyet		Yaş Grubu			Yerleşim Yeri				
	Kız	Erkek	6-7	8-11	12-14	Kent	Kır			
Her zaman	9.5	8.1	12.0	9.0	7.9	8.6	8.9			
Ara Sıra	90.5	91.9	88.0	91.0	92.1	91.4	91.1			
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0			

	Sınıflar									
	İlk Haz.	1	2	3	4	5	Orta Haz.	1	2	3
Her zaman	0.0	13.0	7.9	10.1	7.0	10.8	0.0	9.2	6.9	6.4
Ara Sıra	100.0	87.0	92.1	89.9	93.0	89.2	100.0	90.8	93.1	93.6
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Radyo dinleyen 2245 çocuğun radyo dinleme sıklığı cinsiyet içinde incelendiğinde kızların % 90.5'i, erkeklerin % 91.9 radyoyu ara sıra dinlemektedir. Radyo dinleme sıklığı cinsiyete göre değişmemektedir. 6-7 yaş grubundaki çocukların % 88.0'i, 8-11 yaş grubundaki çocukların % 91.0'i, 12-14 yaş grubundaki çocukların % 92.1'i radyoyu ara sıra dinlemektedir. Yaş arttıkça radyoyu her zaman dinleme sıklığı azda olsa artmaktadır. İstatistiki açıdan, yaş grupları arasında radyo dinleme sıklığı bakımından önemli bir farkın olmadığı söylenebilir. ($\chi^2_H = 2.36$) Kent ve Kırdaki çocukların yaklaşık % 91'i radyoyu ara sıra dinlemektedirler. 0.01 hata seviyesinde Kent ve Kırdaki radyo dinleme sıklıklarının önemsiz olduğu söylenebilir. Radyo dinleme sıklıkları sınıflara göre incelendiğinde ilkokul 1. sınıftaki çocukları % 13.0'i, ilkokul 5. sınıftaki çocukların % 10.8'i radyoyu her zaman dinlerken, bu oran orta 1'de % 9.2, orta 2'de % .9, orta 3'de % 6.4'dür. İstatistiki açıdan sınıflar arasında önemli bir farkın olmadığını söyleyebiliriz. Farklar tesadüfidir.

TABLO: 3 RADYODA DİNLENİLEN PORGRAMLARIN DAĞILIMI

	Cinsiyet		Yaş Grubu			Yerleşim Yeri				
	Kız	Erkek	6-7	8-11	12-14	Kent	Kır			
1- Çocuk Saati	19.9	20.7	19.6	20.0	20.9	21.7	19.3			
2- Çocuklarla Başbaşa	15.3	16.3	14.7	16.0	15.7	15.9	15.7			
3- Çocukların Dünyası	11.3	11.9	12.0	11.4	11.7	10.8	12.1			
4- Okul Radyosu	20.3	20.0	17.9	20.3	20.3	21.5	19.2			
5- Çocuk Bahçesi	17.8	17.1	17.9	16.8	18.4	16.3	18.3			
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	15.4	14.0	19.7	15.5	13.0	13.8	15.4			
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0			

	Sınıflar									
	İlk Haz.	1	2	3	4	5	Orta Haz.	1	2	3
1- Çocuk Saati	15.8	18.6	17.6	18.8	20.5	20.8	26.1	21.3	21.3	21.8
2- Çocuklarla Başbaşa	10.5	13.7	17.8	15.5	16.4	15.5	13.0	16.0	15.0	16.6
3- Çocukların Dünyası	0.0	12.0	11.9	11.4	11.3	11.4	13.0	12.6	12.3	9.9
4- Okul Radyosu	31.6	20.0	17.6	20.6	20.1	20.7	13.0	20.7	19.6	21.1
5- Çocuk Bahçesi	15.8	18.3	18.3	16.6	16.4	16.8	30.4	16.2	20.0	18.5
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	26.3	17.4	16.7	17.0	15.2	14.9	4.3	13.2	11.7	12.1
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Radyoda çocuklara yönelik olarak yayınlanan programlardan Okul Radyosu, kız öğrencilerin çoğunluğu tarafından dinlenilmektedir. Çocuk Saati ikinci sırada, Çocuk Bahçesi üçüncü sırada yer almaktadır. Erkek öğrencilerin çoğunluğu (%20.7) Çocuk Saati'ni dinlemektedirler. Genelde, programa tercihi bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında bir fark olmadığı söylenebilir. 6-7 yaş gruplarındaki öğrencilerin çoğunluğu Çocuk Saati'ni dinlerken, 8-11 yaş gurubundakilerin çoğunluğu Okul Radyosu'nu, 12-14 yaş grubundakilerin çoğunluğu Çocuk Saati'ni dinlemektedirler. İstatistik açıdan, programları dinleme durumunda önemli bir fark olmadığı söylenebilir. Farklar tesadüfen meydana gelmiştir. Kent ve Kırdaki okuyan öğrencilerin çoğunluğu birinci sırada Çocuk Saati'ni dinlemektedirler. İkinci sırada Okul Radyosu programı dinlenilmektedir. 0.01 hata seviyesinde kent ve kırdaki dinlenen programlar arasında fark vardır. ($\chi^2_H = 18.75$) ilkokul 1. sınıfta okuyan öğrenciler birinci derecede (% 20.0) Okul Radyosu'nu dinlerken, 4 ve 5. sınıfta okuyan öğrenciler ise Çocuk Saati'ni dinlemektedirler. Ortaokul 1,2, ve 3. 'cü sınıftakilerde ise, Çocuk Saati'ni dinleme oranı daha yüksektir.

TABLO: 4 ÇOCUK PROGRAMLARININ DİNLENİLMEME NEDENLERİNİN DAĞILIMI

	Radyo yok			Yayın gün ve saatleri uygun değil			Anlamıyor			İlgilimi çekmiyor			Sevmiyorum			Fikrim yok			Toplam
	Genel Kent Kır			Genel Kent Kır			Genel Kent Kır			Genel Kent Kır			Genel Kent Kır			Genel Kent Kır			
	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	
1- Çocuk Saati	1.0	1.4	0.8	39.2	38.5	39.7	2.1	1.9	2.2	23.9	27.2	21.6	14.1	12.9	14.9	19.7	18.1	20.8	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	0.9	1.3	0.6	37.8	40.3	35.8	2.8	1.3	4.1	27.8	25.3	30.0	14.1	14.5	13.7	16.5	17.3	15.8	100.0
3- Çocukların Dünyası	0.9	1.2	0.6	33.3	35.4	31.5	5.4	5.0	5.8	26.7	26.1	24.2	14.3	13.4	15.0	19.5	18.9	19.9	100.0
4- Okul Radyosu	1.4	1.9	0.9	37.4	37.2	37.7	6.2	8.1	4.8	24.3	23.3	24.9	11.6	8.1	14.1	19.2	21.4	21.6	100.0
5- Çocuk Bahçesi	0.8	0.6	0.9	34.8	36.0	33.6	4.4	3.3	5.6	25.0	26.3	23.6	14.5	14.0	14.9	20.6	19.8	21.4	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	1.5	1.7	1.4	27.2	28.8	25.9	3.1	3.0	3.2	26.4	26.6	26.3	22.2	21.9	22.5	19.4	18.0	20.7	100.0
	1.1			34.5			4.0			25.89			15.4			19.1			100.0

Radyoda yayınlanmakta olan çocuk programlarının seyredilmeme sebepleri, yerleşim göre tablolaştırılmıştır. Cevap verenlerin % 35 'i, yayın gün ve saatlerinin uygun olmadığını belirtirken % 25.9'u programlara ilgi çekmediğini ifade etmiştir. Sevmediği için dinlemiyenlerin oranı ise % 19.1 'dir.

TABLO: 5 RAYDO ÇOCUK PROGRAMLARININ DİNLENİLMEME NEDENLERİNİN CİNSİYET İÇİNDE DAĞILIMI

	Radyo yok		Yayın gün ve saatleri uygun değil		Anlamıyor		İlgilimi çekmiyor		Sevmiyorum		Fikrim yok		Toplam
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
	1- Çocuk Saati	1.2	0.9	36.3	41.9	2.8	1.4	24.2	23.8	14.3	13.9	21.2	
2- Çocuklarla Başbaşa	1.2	0.7	37.3	38.4	2.9	2.7	27.7	27.9	14.8	13.4	16.1	16.9	100.0
3- Çocuğun Dünyası	1.2	0.6	32.4	34.4	5.9	4.8	27.9	25.3	13.7	14.8	18.9	20.1	100.0
4- Okul Radyosu	1.9	0.9	35.1	39.6	6.6	5.8	24.9	23.6	11.6	11.5	19.9	18.6	100.0
5- Çocuk Bahçesi	1.7	0.4	33.8	35.6	4.0	4.7	23.4	26.3	14.8	14.1	22.3	18.9	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	2.0	1.1	25.8	28.7	3.4	2.9	25.3	27.5	21.4	22.9	22.1	16.9	100.0

Radyoda yayınlanmakta olan çocuk programlarının dinlenilmeme sebebi olarak belirtilen yayın gün ve saatlerinin uygun olmaması tercihinde, erkeklerin çoğunluğu teşkil ettiği görülmektedir. Buna rağmen, "Anlamadığım için dinlemiyorum" diyenler arasında ise Kız öğrenciler daha yüksek yüzdeyi elde etmişlerdir.

TABLO: 6 RAYDO ÇOCUK PROGRAMLARININ DİNLENİLMEME NEDENLERİNİN YAŞ GRUPLARI İÇİNDE DAĞILIMI

	Radyo yok			Yayın gün ve saatleri uygun değil			Anlamıyor			İlgilimi çekmiyor			Sevmiyorum			Fikrim yok			Toplam
	6-7 8-11 12-14			6-7 8-11 12-14			6-7 8-11 12-14			6-7 8-11 12-14			6-7 8-11 12-14			6-7 8-11 12-14			
	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	
1- Çocuk Saati	2.2	0.6	1.5	20.0	38.4	42.9	4.4	3.3	0.0	26.7	22.1	26.3	20.0	15.7	10.9	26.7	19.8	18.4	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	1.6	0.8	1.1	27.0	34.7	43.6	17.9	3.7	0.9	30.2	28.5	26.6	9.5	15.3	13.0	23.8	16.9	14.9	100.0
3- Çocukların Dünyası	1.4	0.6	1.2	20.5	30.8	38.6	15.1	6.2	3.0	20.5	27.3	26.5	12.3	16.5	11.2	30.1	18.5	19.4	100.0
4- Okul Radyosu	2.0	1.1	1.7	15.7	35.8	42.8	17.6	7.6	2.6	23.5	24.4	24.1	9.8	12.6	10.3	31.4	18.5	18.4	100.0
5- Çocuk Bahçesi	0.0	0.7	1.0	17.6	34.3	37.7	15.7	4.6	2.8	31.4	24.0	25.6	5.9	15.0	14.7	29.4	21.4	18.2	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	2.0	1.1	2.1	21.6	28.6	26.0	11.8	3.3	2.1	31.4	26.2	26.2	9.8	19.6	26.8	23.5	21.2	16.8	100.0

Radyoda yayınlanmakta olan çocuk programlarının dinlenilmeme sebebi yaş gruplarına göre incelendiğinde yayın, gün ve saatlerinin uygun olmadığını belirtenler arasında 12-14 yaş grubunun çoğunlukta olduğu görülmektedir. 6-7 yaş grubundaki oran % 20.0 iken, bu oran, 12-14 yaş grubunda % 4.9'dur. Anlamadığı için çocuk programlarını dinlemeyenler arasında 6-7 yaş grubu ağırlığı oluştururken yaş ilerledikçe bu oranın düştüğü görülmektedir.

TABLO: 7 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ DİNLENİLME SIKLIKLARI DAĞILIMI

	Her zaman			Sık sık			Ara sıra			Toplam
	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	
1- Çocuk Saati	14.0	12.2	15.5	15.7	17.5	14.2	70.3	70.3	70.3	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	17.1	15.8	18.0	21.8	22.8	21.1	61.1	61.4	60.8	100.0
3- Çocuğun Dünyası	18.3	15.1	20.5	20.2	18.2	21.6	61.5	66.7	57.9	100.0
4- Okul Rayosu	19.6	18.6	20.5	23.5	23.6	23.4	56.9	57.7	56.1	100.0
5- Çocuk Bahçesi	23.8	19.3	26.8	22.0	23.8	20.9	54.2	56.9	52.4	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	23.0	17.0	27.0	17.7	18.5	17.2	59.3	64.7	55.8	100.0

Radyoda yayınlanmakta olan çocuk programlarının hangi sıklıkta dinlenildiği, yerleşim yerine göre incelendiğinde, programları her zaman dinleyenler arasında kır kesimindeki çocukların daha yoğun olduğu görülmektedir. Kır kesimindeki çocukların kente nazaran çocuk programlarına daha çok ilgi duydukları anlaşılmaktadır. Radyo çocuk programlarının sık sık ve ara sıra dinleyenler arasında, kentteki çocukların daha çok olduğu görülmektedir.

TABLO: 8 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ DİNLENME SIKLIKLARININ CİNSİYET DAĞILIMI

	Her zaman		Sık sık		Ara sıra		Toplam
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
1- Çocuk Saati	13.8	14.3	13.8	17.7	72.5	68.0	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	17.7	16.4	18.8	24.9	63.4	58.7	100.0
3- Çocuğun Dünyası	18.2	18.4	20.3	20.2	61.5	61.4	100.0
4- Okul Rayosu	18.2	21.2	22.2	25.0	59.6	53.8	100.0
5- Çocuk Bahçesi	23.6	24.1	22.9	21.0	53.5	54.9	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	23.0	23.0	16.7	18.9	60.3	58.1	100.0

Radyoda yayınlanan çocuk programlarını ara sıra dinleyenler arasında kız öğrencileri çoğunlukta olduğu görülmektedir. Programları sık sık dinleyenler arasında, genelde, erkek öğrenciler çoğunluktadır. Çocuğun Dünyası, Okul Radyosu, Çocuk Bahçesi, Haftanın Çocuk Şarkısı adlı programları her zaman dinleyenler arasında erkekler çoğunluktadır.

TABLO: 9 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ DİNLENME SIKLIKLARININ YAŞ GRUPLARI İÇİNDE DAĞILIMI

	Her zaman			Sık sık			Ara sıra			Toplam
	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	
1- Çocuk Saati	20.8	13.6	13.7	25.0	14.6	16.0	54.2	71.8	70.3	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	20.4	16.7	17.3	24.0	20.9	23.1	55.6	62.4	59.6	100.0
3- Çocuğun Dünyası	25.0	19.3	15.9	20.5	19.7	20.9	54.5	61.0	63.2	100.0
4- Okul Rayosu	21.2	19.2	20.1	24.2	22.6	24.8	54.6	58.2	55.1	100.0
5- Çocuk Bahçesi	28.8	26.9	18.7	25.8	20.5	23.6	45.4	52.6	57.7	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	33.3	25.5	16.2	18.2	17.0	19.0	48.5	57.5	64.8	100.0

Radyoda yayınlanmakta olan çocuk programlarını her zaman dinleyenler arasında 6-7 yaş grubunun çoğunluğu teşkil ettiği görülmektedir. Çocuk programlarını ara sıra dinleyenler arasında 6-7 yaş grubu son sırada yer almışken, sık sık dinleyenler arasında 6-7 yaş grubu çoğunlukla ilk sıralarda yer almıştır.

TABLO 10 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ SÜRELERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİN DAĞILIMI

	Her zaman			Sık sık			Ara sıra			Toplam
	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	
1- Çocuk Saati	54.9	56.0	53.9	37.7	38.7	36.9	7.4	5.3	9.2	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	51.5	49.5	53.0	40.3	43.2	38.2	8.2	7.3	8.8	100.0
3- Çocuğun Dünyası	50.6	52.2	49.5	38.9	37.4	40.0	10.5	10.4	10.5	100.0
4- Okul Rayosu	49.2	51.3	47.4	42.1	40.8	43.2	8.7	7.9	9.4	100.0
5- Çocuk Bahçesi	48.5	47.8	49.0	43.7	46.1	42.2	7.8	6.1	8.8	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	52.9	51.3	54.0	36.5	37.3	36.0	10.6	11.4	10.0	100.0

Radyo çocuk programlarının süreleri hakkındaki görüşler, yerleşim yerine göre incelendiğinde çocuk Programlarını dinleyenlerin yarısından fazlası, genelde, "şimdiki süre iyi" demmiştir. Çocuk Saati, Çocuklarla Başbaşa, Çocuk Bahçesi ve Haftanın Çocuk Şarkısı adlı programların sürelerinin daha uzun olmasını isteyenler arasında, kentdeki çocukların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Programların daha kısa olmasını isteyenler arasında kır kesimindeki çocukların daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

TABLO 11 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ SÜRELERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİN CİNSİYET İÇİNDE DAĞILIMI

	Her zaman		Sık sık		Ara sıra		Toplam
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
1- Çocuk Saati	54.7	55.0	38.0	37.5	7.3	7.5	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	51.1	51.8	40.9	39.8	8.0	8.4	100.0
3- Çocuğun Dünyası	50.4	50.8	39.5	38.4	10.1	10.8	100.0
4- Okul Rayosu	48.6	49.8	43.2	41.0	8.2	9.2	100.0
5- Çocuk Bahçesi	46.8	50.4	46.5	40.6	6.7	9.0	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	52.7	53.1	38.0	34.7	9.3	12.2	100.0

Radyoda yayınlanmakta olan çocuk programlarına ait yayın sürelerinin iyi olduğunu belirtenler arasında erkekler çoğunlukta iken, yayın sürelerinin uzatılmasını isteyenler arasında kızlar çoğunlukta.

TABLO 12 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ SÜRELERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİN YAŞ GRUPLARI İÇİNDE DAĞILIMI

	Şimdiki süreye göre			Daha uzun olsun			Daha kısa olsun			Toplam
	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	
1- Çocuk Saati	51.4	55.4	54.6	34.7	37.5	38.6	13.9	7.1	6.8	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	38.9	54.9	47.7	38.9	37.4	45.2	22.2	7.7	7.1	100.0
3- Çocuğun Dünyası	52.3	51.0	49.6	27.2	40.1	38.9	20.5	8.9	11.5	100.0
4- Okul Rayosu	48.5	50.8	46.6	40.9	40.6	44.7	10.6	8.6	8.7	100.0
5- Çocuk Bahçesi	56.1	51.4	43.4	33.3	41.8	47.9	10.6	6.8	8.7	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	54.5	54.0	50.5	36.4	38.7	32.4	9.1	7.3	17.1	100.0

"8-11" yaş grubundaki çocukların yarısından fazlası, şimdiki sürenin iyi olduğunu belirtmiştir. Şimdiki sürenin daha kısa olmasını isteyenler arasında "6-7" yaş grubu çoğunlukta.

TABLO: 13 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ YAYIN SAATLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİN DAĞILIMI

	Şimdiki saati iyi			Daha geç olsun			Daha erken olsun			Toplam
	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	
1- Çocuk Saati	58.8	59.8	57.8	22.8	20.2	25.1	18.4	20.0	17.1	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	56.2	56.1	56.2	26.3	23.9	28.2	17.5	20.0	15.6	100.0
3- Çocuğun Dünyası	58.6	57.2	59.6	24.7	24.9	24.5	16.7	17.9	15.9	100.0
4- Okul Rayosu	57.4	56.7	58.0	23.8	21.1	26.1	18.8	22.2	15.9	100.0
5- Çocuk Bahçesi	58.7	61.8	56.7	20.8	19.3	21.7	20.5	18.9	21.6	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	62.5	62.7	62.3	17.5	17.3	17.7	20.0	20.0	20.0	100.0

Radyo yayınlanmakta olan çocuk programlarının yayın saatleri çoğunluk tarafından iyi olarak değerlendirilmektedir. Çocuk Bahçesi ve Haftanın Çocuk Şarkısı adlı programların yayın saatleri, bilhassa, kentte oturanların çoğunluğu tarafından (% 61.8 % 62.7) iyi bulunmuştur. Yayın saatlerin daha geç olmasını isteyenler arasında, kır kesimindekilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

TABLO: 14 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ YAYIN SAATLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİN CİNSİYET İÇİNDE DAĞILIMI

	Şimdiki saati iyi		Daha geç olsun		Daha erken olsun		Toplam
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
1- Çocuk Saati	57.9	59.5	24.2	21.5	17.9	19.0	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	54.9	57.6	25.9	26.7	19.2	19.7	100.0
3- Çocuğun Dünyası	59.5	57.8	25.6	23.7	14.9	18.5	100.0
4- Okul Rayosu	60.4	54.2	22.2	25.5	17.4	20.3	100.0
5- Çocuk Bahçesi	59.6	57.7	21.5	20.0	18.9	22.3	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	62.5	62.5	18.9	15.8	18.6	21.7	100.0

Yerleşim yerinde olduğu gibi, kız ve erkeklerin çoğunluğu şimdiki Radyo Çocuk Program yayın saatlerinin iyi olduğunu belirtmişlerdir. Yayın saatlerinin daha erkene alınmasını isteyenler arasında erkekler çoğunluktadır.

TABLO: 15 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ YAYIN SAATLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİN YAŞ GRUPLARI İÇİNDE DAĞILIMI

	Şimdiki saati iyi			Daha geç olsun			Daha erken olsun			Toplam
	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	
1- Çocuk Saati	65.3	62.4	52.3	13.9	18.9	30.0	20.8	18.7	17.7	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	61.1	57.5	53.6	18.5	23.6	31.7	20.4	18.9	14.7	100.0
3- Çocuğun Dünyası	61.4	63.2	51.4	15.9	20.8	31.8	22.7	16.0	16.8	100.0
4- Okul Rayosu	56.1	60.8	52.3	25.7	21.5	27.2	18.2	17.7	20.5	100.0
5- Çocuk Bahçesi	62.1	64.0	50.7	18.2	16.9	26.7	19.7	19.1	22.6	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	71.2	65.4	55.4	12.1	15.7	22.0	16.7	18.9	22.6	100.0

Radyo çocuk programlarının yayın saatleri hakkında görüş bildirenler yaş grupları içinde incelendiğinde; Çocuklarla Başbaşa ve Haftanın Çocuk Şarkısı adlı programların yayın saatlerini iyi bulanlar arasında "6-7" yaş grubu çoğunlukta iken, programın yayın saatlerinin daha geç olmasını isteyenler arasında "12-14" yaş grubu daha yüksek yüzdeyi elde etmiştir.

TABLO: 16 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ BEĞENİLME DURUMUNUN YERLEŞİM YERİ İÇİNDE DAĞILIMI

	Çok seviyor			Biraz seviyor			Hiç sevmiyor			Toplam
	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	Genel	Kent	Kır	
1- Çocuk Saati	63.3	60.6	65.5	34.7	37.5	32.4	2.0	1.9	2.1	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	57.9	53.7	61.0	39.9	44.3	36.5	2.2	2.0	2.5	100.0
3- Çocuğun Dünyası	55.5	50.9	58.6	41.1	45.9	37.8	3.4	3.2	3.6	100.0
4- Okul Radyosu	65.9	69.9	65.9	31.6	32.5	30.9	2.5	1.6	3.2	100.0
5- Çocuk Bahçesi	67.6	63.7	70.2	29.3	33.1	26.7	3.1	3.2	3.1	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	61.4	58.0	63.7	33.1	35.7	31.3	5.5	6.3	5.0	100.0

Radyoda yayınlanan çocuk programlarının beğenilme oranı % 895 ve üstündedir. Okul Radyosu adlı çocuk programı, kentte oturanlar arasında en sevilen programdır. (%69.9), ikinci sırada Çocuk Bahçesi yer almıştır. (%63.7).

TABLO: 17 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ BEĞENİLME DURUMUNUN CİNSİYET İÇİNDE DAĞILIMI

	Çok seviyor		Biraz seviyor		Hiç sevmiyor		Toplam
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
1- Çocuk Saati	63.5	63.1	35.4	34.0	1.1	2.9	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	59.0	56.8	38.8	40.9	2.2	2.3	100.0
3- Çocuğun Dünyası	58.7	52.3	38.3	43.9	3.0	3.8	100.0
4- Okul Radyosu	65.4	66.4	33.1	30.1	1.5	3.5	100.0
5- Çocuk Bahçesi	67.7	67.5	30.0	28.4	2.3	4.1	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	63.5	59.0	32.8	33.4	3.7	7.6	100.0

Radyoda yayınlanan çocuk programlarını seviyorum diyenler arasında kızlar, programları hiç sevmiyorum diyenler arasında ise erkekler çoğunluktadır.

TABLO: 18 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARININ BEĞENİLME DURUMUNUN YAŞ GRUPLARI İÇİNDE DAĞILIMI

	Çok seviyor			Biraz seviyor			Hiç sevmiyor			Toplam
	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	6-7	8-11	12-14	
1- Çocuk Saati	68.0	69.9	52.7	27.8	28.9	44.3	4.2	1.2	3.0	100.0
2- Çocuklarla Başbaşa	57.4	62.0	51.5	37.0	36.9	44.9	5.6	1.1	3.6	100.0
3- Çocuğun Dünyası	70.5	57.4	50.3	25.0	40.2	44.9	4.5	2.4	1.7	100.0
4- Okul Radyosu	71.2	67.7	62.4	27.3	30.8	33.5	1.5	1.5	4.1	100.0
5- Çocuk Bahçesi	78.8	71.7	60.1	18.2	26.9	34.3	3.0	3.1	5.6	100.0
6- Haftanın Çocuk Şarkısı	71.2	66.6	49.8	25.8	30.3	39.8	3.0	3.1	10.4	100.0

Çocuğun Dünyası, Okul Radyosu, Çocuk Bahçesi ve Haftanın Çocuk Şarkısı adlı programları çok seviyorum diyenler arasında, 6-7 yaş grubu ilk sırayı almıştır. Biraz seviyorum diyenler arasında ise 12-14 yaş grubu çoğunluğu oluşturmuştur.

TABLO: 19 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENE PROGRAMLARIN YERLEŞİM YERİ İÇİNDE DAĞILIMI (1. TERCİHLER)

Yerleşim yeri	Çocuk Oyunları	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici Bil.	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kent	27.4	8.6	29.6	7.7	5.6	9.3	11.8	.0	983	100
Kır	34.3	7.0	23.1	8.2	4.8	5.0	17.3	.2	1242	100
Toplam	31.2	7.7	26.0	8.0	5.2	6.9	14.9	.1	2225	100

"6-14" yaş grubundan çocuklara, radyoda yayınlanması istenen program türlerinden en çok üç tane tercih etmeleri istenmiştir. Birinci tercihler tabloda verilmiştir.

Radyo çocuk programlarında daha çok yayınlanması istenen programlar yerleşim yerine göre farklılık göstermektedir. Kentte, ilk sırada eğitici bilgiler istenirken, kır'da çocuk oyunları ilk sırada yer almıştır.

TABLO: 20 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENEN PROGRAMLARIN YERLEŞİM YERİ İÇİNDE DAĞILIMI (2. TERCİHLER)

Yerleşim yeri	Çocuk Oyunları	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici Bil.	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kent	13.2	10.0	13.1	8.7	14.9	20.8	18.4	.9	971	100
Kır	10.9	11.3	12.4	6.8	14.4	18.8	24.0	1.5	1222	100
Toplam	11.9	10.7	12.7	7.6	14.6	19.7	21.5	1.2	2193	100

Kentte okuyan öğrencilerin ikinci tercihleri incelendiğinde, ilk sırada çocuklarla ilgili haberler, ikinci sırada masalın yer aldığı, kır kesiminde okuyan öğrencilerde ise ilk sırada masal, ikinci sırada çocuklarla ilgili haberlerin yer aldığı görülmüştür.

TABLO: 21 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENEN PROGRAMLARIN YERLEŞİM YERİ İÇİNDE DAĞILIMI (3. TERCİHLER)

Yerleşim yeri	Çocuk Oyunları	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici Bil.	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kent	10.1	11.5	24.4	12.7	16.6	13.4	11.2	.1	117	100
Kır	14.2	11.1	20.9	12.1	17.3	10.3	13.9	.1	1238	100
Toplam	12.4	11.3	22.5	12.4	17.0	11.7	12.7	.1	2218	100

Radio yayınlanması istenen çocuk programlarından üçüncü tercihler yerleşim yerine göre incelendiğinde, kentte, eğitici bilgilerin ilk sırada eğlendirici bilgilerin ikinci sırada, haberlerin üçüncü sırada; kırdaki, ilk sırada eğitici bilgilerin, ikinci sırada eğlendirici bilgilerin, üçüncü sırada ise çocuk oyunlarının yer aldığı görülmüştür.

TABLO: 22 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENEN PROGRAMLARIN YERLEŞİM YERİ İÇİNDE DAĞILIMI (3. TERCİHLER)

Yerleşim yeri	Çocuk Oyunları	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici Bil.	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kent	33.8	7.9	24.7	6.6	4.2	6.9	15.7	.2	117	100
Kır	28.6	7.6	27.3	9.4	6.1	6.9	14.1	.1	1108	100
Toplam	31.2	7.7	26.0	8.0	5.2	6.9	14.9	.1	2225	100

Radio çocuk programlarında daha çok yayınlanması istenen programlar 1. tercihlere göre incelendiğinde kızlar ve erkeklerin birinci sırada çocuk oyunlarını ikinci sırada eğitici bilgileri üçüncü sırada masal tercih ettikleri görülmektedir.

TABLO: 23 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENEN PROGRAMLARIN CİNSİYET İÇİNDE DAĞILIMI (2. TERCİHLER)

Yerleşim yeri	Çocuk Oyunları	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici Bil.	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kent	12.1	12.0	23.1	10.4	17.6	12.4	12.2	.1	1113	100
Kır	12.7	10.6	21.8	14.3	16.4	11.0	13.2	.1	1105	100
Toplam	12.4	11.3	22.5	12.4	17.0	11.7	12.7	.1	2218	100

İkinci tercihler incelendiğinde ilk sırada eğitici bilgiler, ikinci sırada eğlendirici bilgiler, üçüncü sırada masal yer almıştır.

TABLO: 24 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENEN PROGRAMLARIN CİNSİYET İÇİNDE DAĞILIMI (3. TERCİHLER)

Yerleşim yeri	Çocuk	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	Oyunları				Bil.				%	%
Kız	12.4	10.8	12.3	6.7	13.9	19.1	24.0	.8	1097	100
Erkek	11.4	10.6	13.0	8.5	15.4	20.3	19.1	1.6	1096	100
Toplam	11.9	10.7	12.7	7.6	14.6	19.7	21.5	1.2	2193	100

Üçüncü tercihlerin yer aldığı bu tabloda, cevaplar arasında cinsiyete göre bazı farklılıklar vardı. Kızlar, masalı ilk sırada isterlerken, erkekler, ilk sırada haberleri istemişlerdir.

TABLO: 25 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENEN PROGRAMLARIN YAŞ GRUPLARI İÇİNDE DAĞILIMI (1. TERCİHLER)

Yerleşim yeri	Çocuk	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	Oyunları				Bil.				%	%
6-7	23.9	8.8	8.8	2.7	5.3	5.3	44.2	.9	113	100
8-11	32.6	4.7	25.9	6.7	5.0	7.1	17.8	.1	1262	100
12-14	30.1	12.1	28.4	10.6	5.4	6.7	6.6	.1	850	100
Toplam	31.2	7.7	26.0	8.0	5.2	6.9	14.9	.1	2225	100

Radio çocuk programlarında daha çok yayınlanması istene programlar ilk tercihlere göre incelendiğinde, "6-7" yaş grubunun ilk sırada masalı, ikinci sırada çocuk oyunlarını, "12-14" yaş grubunun ilk sırada çocuk oyunlarını, ikinci sırada eğitici bilgileri istedikleri görülmüştür. Eğitici ve dini bilgiler, yaş ilerledikçe daha fazla istenirken, masal isteme oranı yaş ilerledikçe düşmektedir.

TABLO: 26 RADYO PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENEN PROGRAMLARINI YAŞ GRUPLARI İÇİNDE DAĞILIMI (2. TERCİHLER)

Yerleşim yeri	Çocuk	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	Oyunları				Bil.				%	%
6-7	19.8	18.0	13.5	6.3	16.2	8.1	18.0	.0	111	100
8-11	13.3	10.4	21.7	11.8	15.6	11.2	15.8	.1	1259	100
12-14	10.0	11.8	24.8	13.9	19.1	12.9	7.4	.1	848	100
Toplam	12.4	11.3	22.5	12.4	17.0	11.7	12.7	.1	2218	100

"6-7" yaş grubunun ikinci tercihlerinde ilk sırayı çocuk oyunları, ikinci sırayı müzik ve masal alırken, "12-14" grubu, ilk sırada eğitici bilgileri, ikinci sırada eğlendirici bilgileri istemiştir.

TABLO: 27 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENEN PROGRAMLARIN YAŞ GRUPLARI İÇİNDE DAĞILIMI (3. TERCİHLER)

Yerleşim yeri	Çocuk	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	Oyunları				Bil.				%	%
6-7	17.1	16.2	15.3	2.7	9.0	18.9	20.7	.0	111	100
8-11	12.6	10.3	11.9	7.9	14.3	16.9	24.9	1.1	1250	100
12-14	10.1	10.6	13.5	7.8	15.9	24.0	16.6	1.6	832	100
Toplam	11.9	10.7	12.7	7.6	14.6	19.7	21.5	1.2	2193	100

Yaş gruplarının üçüncü tercihleri incelendiğinde "6-7" ve "8-11" yaş grubu, ilk sırada masalı, ikinci sırada haberleri, "12-14" yaş grubu ise ilk sırada haberleri, ikinci sırada masalı istemiştir.

TABLO: 28 RADYO ÇOCUK PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENEN PROGRAMLARIN OKUL-SINIF İÇİNDE DAĞILIMI (1. TERCİHLER)

Okul ve Sınıfı	Çocuk Oyunları	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici Bil.	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
İlk. Haz.	22.2	44.4	11.1	.0	.0	0	22.2	.0	9	100
İlk. 1. Sınıf	32.4	7.2	7.2	3.6	3.6	6.3	38.7	.9	111	100
İlk. 2. Sınıf	31.8	4.5	15.3	4.0	5.7	8.5	30.1	.0	176	100
İlk. 3. Sınıf	32.8	2.0	20.3	7.8	4.7	5.7	26.7	.0	296	100
İlk. 4. Sınıf	26.8	5.9	26.8	10.3	4.9	6.8	18.4	.3	370	100
İlk. 5. Sınıf	33.5	4.6	32.9	7.9	4.8	6.7	9.7	.0	505	100
Orta Haz.	37.5	25.0	12.5	0	12.5	12.5	.0	.0	8	100
Orta 1. Sınıf	31.4	10.6	29.8	9.8	5.7	5.3	7.3	.0	245	100
Orta 2. Sınıf	28.2	15.1	26.6	9.5	6.6	9.5	4.6	.0	305	100
Orta 3. Sınıf	35.0	13.5	31.0	6.5	5.0	6.0	2.5	.5	200	100
Toplam	31.2	7.7	26.0	8.0	5.2	6.9	14.9	.1	2225	100

Radio çocuk programlarında daha çok yayınlanması istene programlar sınıflara göre farklılık göstermektedir. İlkokul birinci sınıfta okuyan öğrencilerin ilk tercihlerinde birincisi sırada masal, ikinci sırada çocuk oyunları yer alırken, ilkokul 5. sınıfta okuyan öğrenciler, ilk sırada çocuk oyunlarını, ikinci sırada eğitici bilgileri istemektedirler. Ortaokulda okuyan öğrencilerin ilk tercihinde birinci sırada çocuk oyunları, ikinci sırada eğitici bilgiler, üçüncü sırada müzik programları yer almaktadır.

TABLO: 29 RADYO PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENE PROGRAMLARIN OKUL-SINIF İÇİNDE DAĞILIMI (2. TERCİHLER)

Okul ve Sınıfı	Çocuk Oyunları	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici Bil.	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
İlk. Haz.	11.1	11.1	55.6	0	11.1	0	11.1	.0	9	100
İlk. 1. Sınıf	18.3	20.2	8.3	8.3	11.9	8.3	24.8	.0	109	100
İlk. 2. Sınıf	20.6	13.1	18.3	6.9	11.4	10.9	18.9	.0	175	100
İlk. 3. Sınıf	13.9	12.8	22.6	8.8	15.2	7.8	18.9	.0	296	100
İlk. 4. Sınıf	15.7	9.5	17.6	15.4	17.0	10.5	14.1	.3	370	100
İlk. 5. Sınıf	11.7	8.0	24.9	13.7	16.3	13.5	11.9	.0	503	100
Orta Haz.	25.0	.0	25.0	25.0	12.5	12.5	0	.0	8	100
Orta 1. Sınıf	7.4	10.7	25.8	13.1	18.9	15.6	8.6	.0	244	100
Orta 2. Sınıf	8.6	11.5	25.0	15.8	21.4	9.9	7.9	.0	304	100
Orta 3. Sınıf	7.0	15.5	27.0	9.5	20.5	16.0	4.0	.5	200	100
Toplam	12.4	11.3	22.5	12.4	17.0	11.7	12.7	.1	2218	100

İkinci olarak tercih edilen programlar sınıflara göre incelendiğinde, tercihlerin sınıflara göre farklı olduğu görülmektedir. İlkokul 1. sınıfdakiler, birinci sırada masal, ikinci sırada müzik programlarını isterken, ortaokul 1. sınıfdakiler, birinci sırada eğitici bilgileri, ikinci sırada eğlendirici bilgileri istemişlerdir.

TABLO: 30 RADYO PROGRAMLARINDA DAHA ÇOK YAYINLANMASI İSTENE PROGRAMLARIN OKUL-SINIF İÇİNDE DAĞILIMI (2. TERCİHLER)

Okul ve Sınıfı	Çocuk Oyunları	Müzik	Eğitici	Dini Bil.	Eğlendirici Bil.	Haberler	Masal	Diğer	Toplam	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
İlk. Haz.	22.2	.0	11.1	.0	11.1	33.3	22.2	.0	9	100
İlk. 1. Sınıf	18.2	17.3	19.1	3.6	9.1	14.5	17.3	.9	110	100
İlk. 2. Sınıf	15.2	11.7	14.0	4.7	14.0	15.2	24.6	.6	171	100
İlk. 3. Sınıf	12.6	11.3	13.7	9.6	13.3	16.0	22.5	1.0	293	100
İlk. 4. Sınıf	11.4	10.8	14.3	7.6	13.8	14.1	26.8	1.4	370	100
İlk. 5. Sınıf	11.2	10.2	9.6	7.5	16.3	24.3	19.7	1.7	239	100
Orta Haz.	25.0	.0	12.5	.0	.0	37.5	25.0	.0	8	100
Orta 1. Sınıf	10.0	10.9	9.6	7.5	16.3	24.3	19.7	1.7	239	100
Orta 2. Sınıf	11.1	8.4	16.2	7.8	15.9	26.0	12.2	2.4	296	100
Orta 3. Sınıf	9.5	10.6	14.1	8.0	21.1	22.1	13.1	1.5	199	100
Toplam	11.9	10.7	12.7	7.6	14.6	19.7	21.5	1.2	2193	100

Üçüncü tercihlerde de, sınıflara göre farklılıklar vardır.

IV. BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocukların eğitim, haber alma, eğlence ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Türkiye Radyoları'nda yarım asırdan beri hazırlana radyo çocuk programlarının izlediği grafik çocuk nüfusuna oranla olması gerekenin altında seyretmiştir.

Radyo çocuk programlarının Türkiye Radyoları'nda yer almaya başladığı ilk yıllardan, TRT dönemine kadar, kuşak program anlayışı hâkim olmuştur. TRT'nin kuruluşu ile birlikte; kuşak programlar ve özel drama programları da hazırlanmış, Okul Radyosu yayınları başlamıştır. Böylece zamanla radyo çocuk program türleri oluşmuştur.

TV öncesi dönemde radyo çocuk programları oldukça cazipti. Öyle ki, yalnızca küçükler değil, bu programlar büyükler tarafından da ilgi ile dinlenmiştir. Çocuk gazete ve dergilerinin tanıtılmasında ve çocuk klasiklerinin benimsetilmesinde radyo çocuk programları köprü rolü oynamıştır. Çocuk kültürünün yaygınlaşmasında, dünya kültürlerinin sentesinin yapılmasında radyonun cazibesi, TV ile zamanla ortadan kalkmıştır. Radyo, dinleyicisinin büyük bir bölümünü TV'ye kaptırmıştır. Bu durum karşısında diğer programlarda olduğu gibi radyo çocuk programları da içeriğinde değişiklikler yapma gereğini duymuş, köy, kasaba ve kent çocuğunun tümünün ihtiyaçlarına, cevap verecek nitelikte programlar hazırlamaya çalışmıştır. TV de anlatımı güç olan konulara ve türleke yönelik çabalarını sürdürmüştür.

Radyo Çocuk Kulüpleri öncelikle bir okul fonksiyonu görmüştür. Tiyatro oyunculuğu ve spikerlik mesleğinin Türkiye'de cazip hale gelmesinde özellikle; Ankara, İstanbul, İzmir'deki çocuk kulüplerinin büyük rolü olmuştur. Radyo Çocuk Kulüpleri hem bir okul, hem de yeteneklerin ortaya çıkmasına geniş imkânlar veren bir laboratuvar niteliği taşımıştır.

Radyo çocuk programları her dönemde ağırbaşlılığını sürdürmüştür. Ancak tablolarda da anlaşıldığı gibi çocuk nüfusuna oranla, programların yetersiz olduğu görülmüştür.

Radyo, TV'ye rağmen medya içindeki önemini korumaktadır. TV çocuk programlarının yanında, nitelikli ve özgün radyo çocuk programları hazırlanarak radyo-çocuk ilişkisi sürdürülebilir. Radyo hâlâ gündem oluşturabilir ancak, bunun için programların biçim ve içeriğinde yeni düzenlemelelere gidilmesi gerekmektedir.

Tüm kitle iletişim araçlarında olduğu gibi radyoyu da etkin bir biçimde kullanmak bizim elimizdedir. Bu aşamada yapılması gereken ise radyo çocuk programlarını günümüz çocuğunun ihtiyaç ve beklentilerine cevap verecek nitelikte hazırlamaktır. Bunun için neler yapılmalı, programlar nasıl hazırlanmalıdır?

– Programlar herşeyden önce prodüktör, pedagog sosyolog, öğretmen, yazar ve sanatçı, işbirliği içinde hazırlanmalıdır. Böyle bir uzman heyetin varlığı kesinlikle gerekli ve zorunludur. Özellikle pedagog çocukla ilgili yayınlarda mutlaka söz sahibi olmalıdır. Montajcı, efektör, teknik açıdan ne kadar gerekliyse, eğitim bakımından da pedagog o kadar gereklidir (89).

– Çocukların uyku dilimi düşünülmesi 21.00 - 21.30 'a kadar çocuklara yönelik yayınların tamamlanmış olması gereklidir. Elbette ki, ideal olan, yalnızca çocuklara yönelik yayın yapan bir çocuk postasının bulunmasıdır.

– Programlar, yayına girmeden önce çocuklardan oluşan bir deney grubuna dinletilmeli böylece çocukların tutum ve davranışlarını ne derece etkilediği saptanmalıdır (90).

– Zaman zaman kamuoyu araştırmaları yapılarak, değişen eğilimler tespit edilmeli ve çıkan bulgular programlara yansıtılmalıdır. Program sayısı, süresi ve periyodu artırılmalıdır.

– Çocuklar için hazırlanan programlarda özel bir eğitimsel yöntem izlenmelidir. Çocuğun somut düşünmesi ve her şeyi somuta indirgemeye çalışması nedeniyle, yayınlardaki kavramlar somut örneklerle, çocuklara "yaşatılarak" aktarılmalıdır. Ünlü düşünür J. J. Rousseau'nun belirttiği gibi, "Çocuğa hiçbir şekilde ağızdan ders vermemek gerekir. O, ancak, derslerin tecrübelerini almalıdır."

– Program yapımcıları, programdan yansıyan olumlu modelin, çocuklar için ne kadar yapıcı ise, olumsuz modelin de o denli yıkıcı olduğunu bilmelidirler. Yapımcılar özellikle dili yeni öğrenmekte olan çocukları gözönüne alarak, hatasız bir gramerle ve yaşayan Türkçeyle program oluşturmaya ve kusursuz bir diksiyon ile sunmaya özen göstermelidirler.

– Çocuğa verilecek iyi değer, gerektiğinde kötü değerle birlikte verilmeli, böylelikle çocuğun iyiyi ve doğruyu kendi başına bulabilmesi sağlanmalıdır.

– Programlar çocuktaki yardımseverlik, yurtseverlik ve insan severlik duygularını pekiştirmeli; farklı konularda düşünme fırsatı vererek gerektiğinde sentez, yorum ve kıyaslama yapabilmesine olanak hazırlamalıdır (91).

– Programların etkisini arttırmak için, yapımcıların, biçimsel özellikler (ses, müzik, efekt) konusunda da duyarlı olmaları, gerekmektedir. Anlatılacak konuya bağlı olarak hangi yapım tekniklerinin mesajı belirginleştirmeye ve bütünleştirmeye yardımcı olabileceği üzerinde durulmalıdır.

– Bir programın anlaşılabilir olması, dikkat çekici oluşu kadar, çocuğun bilgi düzeyiyle ilişkili oluşuna da bağlıdır. Çocuk verilen yeni bilgiler arasındaki ilişkileri görebilmeli, eskiden bildiklerini hatırlayabilmeli veya eski bilgilerini, yeni bilgileri öğrenmek amacıyla kullanabilmelidir. Programlar hazırlanırken bu hususlara da dikkat edilmelidir (92).

Buraya kadar belirttiğimiz tüm bu saptamaların ve önerilerin yanı sıra esinlenmek amacıyla:

a) Çocuklara deneme programları yaptırılabilir.

b) Tek bir çocuğa program yaptırılabilir.

c) Çocuklara program isimleri verilip, konuları açıklanarak seçim yaptırılabilir (93).

90) YAVUZER, röportaj,

91) YAVUZER, röportaj,

92) ŞAHİN, s. 220

93) İnci GÜREL, "TV'nin İlkokul Çocukları Üzirendeki Etkileri", Televizyonun Türk Toplumuna Etkileri, s. 268.

EK: RÖPORTAJLAR

EK: 1

AZER ATBAŞ İLE RÖPORTAJ 8 KASIM 1991

AZER ATBAŞ KİMDİR?: 1956 yılında Kars'da doğan Azer Atbaş, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü mezunudur. Ankara Radyosu'na, 1980 yılında prodüktör olarak atanmıştır. 1986 yılından bu yana, Ankara Radyosu Çocuk Yayınları'nda prodüktörlük yapmaktadır.

– Radyo çocuk programı nedir? Nasıl olmalıdır?

– Çocuk programı, çocukluk ve ilk gençlik dönemlerini yaşayan (5-16 yaş) dinleyici kitlesini ilgilendiren onların gelişim ve eğitimlerine yardımcı olabilecek çeşitli konuları içeren programlardır.

Nasıl olmalıdır konusunu programın yapım özellikleriyle, programın amacına uygun olmalıdır diye nitelendirebiliriz.

– Sızce radyo yayınları içinde çocuk programlarının yeri, oranı, süresi, yayın saati ne olmalıdır?

– Çocuk programlarının süresi, çocuğun dikkatini dağıtmaması için çok uzun olmamalıdır. En fazla 45 dakika olmalıdır. Bu süre aşıldığında müzikle beslenmelidir. Onun ilgisini çekebilmek için piyes, drama, eğlendirici unsurlar, kısa söz bölümleri kullanılmalıdır. Yayın saati, onların evde buldukları, rahatlıkla radyo dinleyebilecekleri saatler olarak seçilmelidir. Ayrıca TV'deki çizgi film saatleri ile de çakışmamasına özen göstermelidir ki, çocuk radyoyu dinleyebilsin.

– Radyo çocuk programları arasında bir tür ayrımı yaparsak, kaç bölümde inceleyebiliriz?

– Drama, kuşak, müzik olarak ayırabiliriz. Ayrıca eğitici unsurlar, eğlendirici unsurlar olarak da niteleyebiliriz.

– Bir programı nasıl hazırlıyorsunuz?

– Önce, araştırma yapılıp, konu seçiliyor. Uzmanlarla fikir alış-verişi yapılıyor, kaynaklar taranıyor. Yayın ilkeleri ve çocuk programları temel ilkelerine uygun olarak program metni yazılıyor. Metin redaksiyondan geçtikten sonra seslendirilerek montajı yapılıyor. Program daha sonra denetime gönderiliyor. "Yayınlanır" onayı alındıktan sonra, program yayına veriliyor.

– Çocuk programı yapmanın avantaj ve dezavantajları var mıdır? Nelerdir?

– Yapımcılar programlara avantaj ve dezavantaj olarak bakmazlar. Her programı, diğer programlara göre farklı özellikler taşır. Sözcüleri, çocuğa yönelmek, onun nasıl düşündüğünü kavramak, onun gözüyle olaylara bakmak zor bir iş. Sürekli olarak "bu olayda çocuk olsa ne derdi, nasıl davranırdı?" diye düşünmek zorundasınız. Üstelik çocuğa vereceğiniz her olayın olumlu özellik taşıması gerekir. Vereceğiniz her şeyin ona iyi alışkanlıklar kazandırması esastır. Konuları seçerken çocuğu ilgilendiren ve onun rol oynayabileceği olayları seçmek gerekir. "Anne-babadan çok, çocuk kendi ne yapabilir?" diye düşünmek gerekiyor. Ona göre mesajlar vermek gerekiyor.

Bunun yanında çocuk programı yapmanın güzel yanları da var. Onların dünyasına girip, hayata onların gözüyle bakmak, onlarla diyalog kurup, onlarla birlikte çalışmak da programcı için güzel duygular...

- Çocuk programcısı olmak için özel bir ihtisas ve yetenek gerekli midir? Bir çocuk programcısı nasıl olmalıdır?

- Başlangıçta çocuk programcısı olmak ibr ihtisas gerektirmiyor ama çocuğa karşı ilgili ve istekli olmak gerekiyor. Bu da giderek o dalda ihtisaslaşmanızı sağlıyor. Yani çocuk programı yapım-cısının çocukların dünyasını izlemesi, olaylara onların gözüyle yaklaşması, onların kafasıyla düşünmesi gerekiyor. Belki de yaptığı programı sevmesi gerekiyor.

- TV'deki çocuk programları ile radyodaki çocuk programları arasında ne gibi farklar vardır? Çocuklar için hangisi daha etkindir?

- Her ikisi de çocuğa yönelik olduğundan konu, işleniş, amaç itibariyle hiçbir fark düşünülmez. Yalnız araçların özelliğinden kaynaklanan farklılıklar vardır. TV göze hitap ettiği için işleniş biçimi renge ve hareketliliğe dayanıyor. Oysa radyoda söz unsuru hakim.

Nicel olarak TV, göze hitap ettiği için daha etkin. Ama radyonun da belli bir etkisi var. Özellikle kırsal kesimde yaşayanlar için radyo daha etkili! Sözgelışı bir programa Afyon'un Bayat ilçesinin bir köyünde çobanlık yapan bir çocuk da katılmış, kompozisyon yazmıştı. Programda bundan söz edip, kendisine teşekkür ettik. Bir hafta sonra aynı çocuk bize mektup göndererek çok duyulandığını belirten bir teşekkür mektubu yazdı. Böyle ilginç örnekler görüyoruz. Hatta bir başka dinleyicimiz programımıza 10 aydır sürekli katılıyor. Genelde TV daha etkin ama kırsal kesimde radyo daha etkin bence.

- Dinleyicilerin katılımı nasıl? Ne gibi tepkiler alıyorsunuz?

- Dinleyiciler mektupla katılabilmektedirler. Çocuklarla Başbaşa programında her ay mektupla yarışma düzenlenmekte, çok sayıda mektup arasından üç tane mektup seçilerek armağan gönderilmektedir. Yine çocukların gönderdikleri, şiir, fıkra, bilmecelerde programlarda yayınlanmaktadır.

- Teşekkür ederim.

- Ben teşekkür ederim.

NURSEL BAŞAR İLE RÖPORTAJ 10 OCAK 1992

NURSEL BAŞAR KİMDİR?: İ.Ü. İktisat Fakültesi mezunu olan Nursel Başar, ilkokuldan itibaren üniversite yıllarına kadar Radyo Çocuk Kulübü'nde görev almıştır. 14 yıldan beri İstanbul Radyosu Çocuk Yayınları'nda prodüktörlük yapmaktadır.

– **Radyo çocuk programı nedir? Nasıl olmalıdır?**

– Her yaş grubundan çocuğa hitap eden, eğiten, güldüren, onların sorularına cevap veren programlara çocuk programı denir.

Bir çocuk programı müziği ile, efekt ile, metninin dinamikliği ile, sevdirci, eğitici, öğretici olmalıdır. Eğitici-öğretici faktörler indirekt verilmelidir.

– **Sizce radyo yayınları içinde çocuk programlarının yeri, oranı, süresi, yayın saati ne olmalıdır?**

– Bence şu anki yayınlar uygun. Okul öncesi çocuklar için 10 dakikalık programlar ideal. Çocuk sıkılabiliyor. Bıktırmamak lâzım. Sık sık, fakat kısa süreli programlar daha iyi. Okul sonrası çocuklar için ise 35 dakikalık program süresi yeterli olabiliyor. Dediğim gibi uzun süren programlar çocuğu sıkabilir, dikkatinin dağılmasına neden olabilir. Ayrıca Okul Radyosu ve Çocuk Bahçesi gibi programların hem sabah, hem öğle kuşağında iki kez yayınlanması yerinde bir uygulama.

– **Radyo çocuk programları arasında bir tür ayrımı yaparsak, kaç bölümde inceleyebiliriz?**

– Söz, müzik, dramatize, kuşak programları diye nitelendirerek bir ayrıma tabi tutabildiğimiz gibi yaş gruplarına göre de türlere ayırabiliriz. Şöyle ki:

3-6 yaş grubuna yönelik programlar,

6-10 yaş grubuna yönelik programlar,

10-14 yaş grubuna yönelik programlar.

– **Çocuk programı yapmanın avantaj ve dezavantajları var mıdır? Nelerdir?**

– Pek çok avantajı var ama en önemlisi çocuğun yetişmesine ve gelişmesine katkıda bulunuyorsunuz. Bu çok önemli. Her insanın bir çocuk tarafı var, bunu hissediyorsunuz. Çok kolay gözükmesine rağmen çok da riskli bir iş. Kelimeyi çok iyi seçmeniz, mesajı indirekt vermeniz gerekiyor. O yumuşaklığı bulmak zor.

– **Bir programı nasıl hazırlıyorsunuz?**

– TRT ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortaklaşa hazırladığı ve her yıl bize gönderilen program yönetmelikleri var. Programlarda işleyeceğimiz konular genel hatları ile bu yönetmeliklerde belirtilmiştir. Onun dışındaki konular, haftanın aktüalitesine göre yapımcı tarafından tespit edilir. Konu belirlendikten sonra bir araştırma yapılır. Eğer konu gerekiyorsa bir uzmana danışıyoruz veya veya uzman kişiyi bizzat programa davet ediyoruz. Daha sonra metni yazıyor, seslendiriyor ve programın montajını yapıyoruz. Son olarak program, denetimden geçtikten sonra, yayınlanıyor.

– **Sizce çocuk programcısı olmak için bir ihtisas ve yetenek gerekli midir? Bir çocuk programcısı nasıl olmalıdır?**

– İhtisas gerekir. Çocuklarla çalışmak için çocuk psikolojisi iyi bilinmelidir. Sadece yayın dilini bilmek yetmez. Gerek çocuk kulübü sanatçıları, gerek dinleyicilerle iletişim kurabilmek için çocuk dilini bilmek gerekir. Bu da bir birikimi ve çalışmayı gerektiriyor.

– **Dinleyicilerin katılımı nasıl? Ne gibi tepkiler alıyorsunuz?**

– Dinleyici katılımı oldukça iyi. Çeşitli illerden, ilk kez adını duyduğumuz köylerden, mezralardan mektup alıyoruz. Her kültür seviyesinden, eğitimcilerden gelen tepkiler ise olumlu.

– **TV'deki çocuk programları ile radyodaki çocuk programları arasında ne gibi farklar vardır? Çocuklar için hangisi daha etkindir?**

– TV göze de hitap ettiği için elbette ki daha etkili ve radyoya oranla izleyicisi daha fazla. Ancak genellikle TV'e filmi ağırlıklı ve bu filmler çoğu kez zararlı olabiliyor. Ayrıca yabancı dil çevirileri pek iyi değil. Çocuğa doğru Türkçe'yi kullanmada yanlış yönlendiriyor. Bence radyo nitelik olarak daha iyi. Drama programları radyoda çok daha iyi. Hayal gücünü çalıştırıyorsunuz. Bu da çocuğun zihinsel gelişimi için oldukça faydalı.

– **Teşekkür ederim.**

– Rica ederim. Arşiv ve tarihçe hakkında pek bir bilgim yok. Yalnızca Amerika'da bulunduğum sırada Tarık Bulut ile tanışmıştım. Tarık Bulut, Ayşe Abla'nın hazırladığı programın sinyalinin yapımcısıdır. Bunu bizzat kendisinden öğrendim.

PROF. DR. KEMAL ÇAKMAKLI İLE RÖPORTAJ 5 ARALIK 1991

PROF. DR. KEMAL ÇAKMAKLI KİMDİR?: Aile, Çocuk ve Gençlik Psikiyatrisi alanında çalışan Prof. Dr. Kemal Çakmaklı, Psikiyatrik Sosyal Çalışma Mütahassısıdır. İ.Ü.İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi bilim dalında öğretim üyesidir.

İstanbul Radyosu'nda iki yıl Aile ve Çocuk Kulübü programlarına uzman konuşmacı olarak katılmış, çok sayıda radyo konuşmaları yapmıştır.

Psiko-sosyal bilimlerin ve davranış bilimlerinin Türkiye tıbbına integrasyonunda öncü bilim adamlarımızdandır. American Biographical Institute ve International Biographical Centre tarafından alanında temayüz etmiş öncü bilim adamı seçilmiştir.

- Medyanın çocuklar üzerindeki etkileri (olumlu-olumsuz) nelerdir?

- Bir toplumun gelişmesinde, gerek sağlığında, gerek eğitiminde üzerinde önemle durulması gereken bir olay vardır. Biz buna "Halk Sağlığı Eğitimi" diyoruz. H.S.E.'de herkese düşen görevler vardır. H.S.E. iki şekilde yapılır. Biri direkt eğitim, diğeri de indirekt eğitimidir. İşte medya da bir indirekt Halk Sağlığı Eğitim aracıdır. Bunu belirttikten sonra sizin bana sorduğunuz medyanın olumlu ve olumsuz etkilerine geçebiliriz.

Norm dışı olayların medyada yer alması çocuğu olumsuz yönde etkiler. Norm, bildiğimiz gibi kanunlar, adetler ve geleneklerle belirlenmiş kurallar, hallerdir. Medya ise kitleler tarafından fazla ilgi çekmesi nedeniyle norm dışı olaylara oldukça fazla yer verir. Çünkü normal olaylar pek fazla ilgi çekmezler. Norm dışı olayları işlerken, "Çocuk bundan nasıl etkilenir?" diye düşünmek gerekir. Daha sosyal çevreyi tanımamış, psiko-sosyal yönden gelişmemiş olan çocuk elbette ki bunlardan olumsuz yönde etkilenecektir. Çünkü gerekli bilgileri henüz almamış olan çocuk, norm dışı olayları akıl süzgecinden geçiremez.

İnsan mediko-psiko-sosyal bir yaratıktır. Medya insanın psiko-sosyal yönüne hitap eden bir araç olduğuna göre; insanın psiko-sosyal gelişim evrelerini nazar-i itibara almak gerekir. Örneğin çocuk 3 yaş buhran döneminde benliğini keşfetmektedir. Bir filmi izlediğini düşününüz. Hafızasında kalan bölük, pörçük mesajlar, bünyesinde olumlu veya olumsuz etkiler bırakabilir. 6-8 yaş ise sosyal benliğini keşif dönemi. Çocuk burada, birinci dönemde keşfettiği benliğini bir yere oturtma çabasıdadır. Yani, anne, baba, öğretmen, ben ve diğer insanlar oryantasyonunu yapmaya çalışır. Yine 12-18 yaş cinsel kimliği arama buhran döneminde, çocuğa medya yolu ile yanlış bir mesaj verildiği takdirde, çocuk cinsel kimliğini yanlış keşfedebilir. Henüz kendi benliğini, sosyal benliğini, cinsel benliğini keşfetmeye çalışan çocuğa, medya aracılığı ile atipik sosyal olayları aktardığımızda, gönderdiğiniz mesajlara alacağınız tepki normal bir insanınkinden farklı olacaktır. Bu durumda iyi mi olur, kötü mü? Bu, yayının durumuna bağlıdır. Yayının durumuyla ilgili yorumlar çelişkili ise, o zaman sonuç tesadüflere kalır ki çocuğun eğitimini tesadüflere bırakmak son derece yanlıştır.

Gelişmiş ülkelerdeki yayınların olduğu gibi bizim medya araçlarında yer alması da oldukça sakinçlidir. Çünkü o toplumun genel gelişme süreci ile bizim toplumumuzun genel gelişme süreci farklı farklıdır. Bu aşamada toplumun genel kültür düzeyi, sosyal yapısı, çağdaşlık konusunda aldı-

ği genel hükümler değerlendirilmelidir. Gelişmiş bir ülkenin çocuklarına verilen mesaja, gelişmekte olan ülkenin çocukları aynı tepkiyi gösterecek mi? Bunlar şakaya gelir olaylar değildir. İnsanın psiko-sosyal gelişim evrelerini gözönünde bulundurmadan moda mod bir başka ülkeyi, bir başka insana yönelik eğitimi aynen bir başka insana aktarmak ne derece doğrudur!

– **Radyonun çocuklar üzerindeki etkileri nelerdir?**

– Genel anlamda medya için belirttiğimiz etkiler radyo için de geçerlidir. Önemli olan aracın ne şekilde kullanıldığıdır. Radyoyu faydalı bir biçimde kullanabiliyorsak, elbette ki etkileri olumlu olacaktır. Burada önemli olan programların niceliği ve niteliğidir.

– **Radyo çocuk programları nasıl hazırlanmalıdır?**

– Medyada yapılan bütün yayınlarda olduğu gibi radyodan yapılan yayınlarda da ilgili psiko-sosyal uzmanların görüşü alınmalıdır. O yayının altında bir psiko-sosyal uzmanın da imzası bulunmalıdır. Özellikle bizim gibi gelişmekte olan toplumlarda, genel eğitim seviyesi, gerekse çocukların yetiştirilme düzeyi hatırdan tutulmalıdır.

Yayınlarda hazırlanırken yönlendirme teknikleri nazar-i itibara alınmalıdır. Dünya her alanda ihtisaslaşmaya gidiyor. Dünyada otuz bin iş kolu var, ülkemizde ise beş bin. Yönlendirme teknikleri ile en olumlu, en iyi mesajın nasıl verilebileceği saptanmalıdır. Her alanda olduğu gibi bu alanda da ilme sarılmalıdır. Son olarak "gelin bilimde birleşelim" diyorum.

– **Teşekkür ederim.**

– Rica ederim. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

ŞEFİKA ÇORUH İLE RÖPORTAJ 9 OCAK 1992

ŞEFİKA ÇORUH KİMDİR?: 27 yıl ilkokul öğretmenliği yapan Şefika Çoruh, emekli olduktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı'nın tensibiyle 1950-1965 yılları arasında Çocuk Saati programlarında görev almıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın kurduğu bir komisyonda görev alarak beş yıl ilkokul Türkçe kitaplarının hazırlanmasında çalışmıştır. Pek çok radyofonik temsillerinin yanısıra; çeşitli mesleki dergilerde, çocuk yayınlarında, turizm mecmualarında mesleği ile ilgili yazıları yayınlanmıştır.

– **Çocuk programları yapmak üzere radyoya girişiniz ne zaman ve nasıl oldu?**

– Neriman Hazır'ın Çocuk Saati'nden ayrılmasından sonra, programların hazırlanması Ankara ilk ve orta okullarından seçilen bir grup öğretmene verildi. Ben de bu grup içerisinde yer aldım. Sayın M. Kâmil Su ile birlikte 1950'den itibaren on yıl Çocuk Saati programlarını hazırladık. 1960'da Sayın M. Kâmil Su'nun İstanbul'a gitmesinden sonra, 1965'e kadar tek başıma hazırladım.

– **Programların yapımını devraldığınız dönemde, çocuk programlarının durumu nasıldı?**

– Programların yapımını devraldığım da (1960) askeri yönetim vardı. Radyo Müdürü de askeri idi. İlk aylarda hazırladığım programlar asker müşavirler tarafından kontrol edilir, sonra yayına girerdi. Şunu belirtmeliyim ki, o zamanlar tek canlı yayın Çocuk Saati programlarıydı. Hiç tereddüt etmeden diyebilirim ki, Çocuk Saati programlarının altın çağı Neriman Hazır zamanındaydı:

– **Çalıştığınız dönemde Çocuk Saati'nin yayın saati, periyodu, süresi nasıldı? Hangi radyolarda yayınlanıyordu?**

– Benim çalıştığım dönemde Çocuk Saati, cumartesi günleri, saat 17.00-18.00 arası bir saat olmak üzere canlı yayınlanırdı. Yayın Ankara Radyosu'ndan yapılırdı. Yaptığım bazı programlar İzmir ve Kıbrıs Radyoları'nda da yayınlanıyordu.

– **Yaptığınız programların amacı neydi? Bir programı nasıl hazırlıyordunuz? Programda neler yer alıyordu? Nasıl sunuluyordu?**

– Programlar, çocuklarda yurt ve ulus sevgisini geliştirmek, büyüklere saygıyı, küçüklere sevgiyi aşılama, aile sevgisi, özellikle kardeşler arası sevgi ve paylaşmayı, özveriye pekiştirmek amacını güdüyordu.

Programlar şiir, şarkı, bilmece, anekdot, anılar, yarışma, piyes bölümlerinden oluşurdu. Programın sunuculuğunu yine bir ilkokul öğretmeni olan Perihan Bakanoğlu yapıyordu. Ayrıca özel ve ulusal günlerde yine çocuğa yönelik birer saatlik programlar yapıyordum.

– **Yaptığınız programların denetimi kimler tarafından, nasıl yapılıyordu? Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği nasıldı?**

– Çocuk Saati, Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetiminde idi fakat hiçbir program bugünkü anlamda öyle bir denetim mekanizmasından geçmedi. Kısacası Bakanlığın etkisi de yoktu, desteği de.

– **Dinleyicilerin programlara katılımı ve tepkisi ne ölçüdeydi?**

– Zaman zaman dinleyici çocuklar arasında yaptığımız anket, soru ve yarışmalara ilgi çok yüksek olurdu. Gelen mektuplar altından kalkılmayacak kadar çoktu. Ara sıra programa ilkokullardan öğrenci grubu davet eder, onların hazırladığı şiir, şarkı ve küçük oyunları yayınlardık.

O zaman Saat'in elemanları, ki aralarında lise ve üniversite öğrencileri de vardı. Bana yardım ederlerdi. Çok başarılı sonuçlar almıştık. İlginç bir gözlemim de sınıflarda başarı gösteremeyen, hatta silik çocuklar mikrofon önünde harikalar yaratıyorlardı. Demek ki mikrofon son derece etkili bir araç.

Yaptığım araştırmalara göre ilkokullarda, o zamanki Çocuk Saati programlarını I., II. ve III. sınıf çocukları daha çok dinliyorlardı. IV. ve V. sınıfa geldiklerinde bu ilgi azalıyor. Programın şiir, şarkı, bilmece, anılar, anekdot bölümünden çok, oyunlar ve yarışmalar bölümlerine ilgi duyuluyordu. En çok hoşlandıkları konular ise kahramanlık, aile, özveri, arkadaşlıktı. Kişileri az olan oyunlar ve hayvan hikâyeleri de tercih ettikleri piyeslerdi.

– Sizden sonra çocuk programlarının kimler tarafından ve nasıl yapıldığı hakkında bir bilginiz var mı?

– Ben 1965 yılında Çocuk Saati programlarından ayrıldıktan sonra o zaman soyadı Çongur olan genç bir arkadaş Oya bu görevi aldı.

– **Teşekkür ederim.**

– Ben teşekkür ederim. Seçtiğiniz konudan dolayı sizi kutlar, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

VEDAT DEMİRCİ İLE RÖPORTAJ 2 AĞUSTOS 1991

VEDAT DEMİRCİ KİMDİR?: 1992 yılında İstanbul'da doğan Vedat Demirci, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Süsleme Bölümü'nden mezundur. 1964 yılında TRT'ye prodüktör olarak girmiş, uzun yıllar İstanbul Radyosu'nda çocuk programları yapmıştır. 400'ün üzerinde program hazırlamış, 1979 yılında UNICEF Uluslararası Çocuk Yılı Özel Çocuk Ödülü almıştır. TRT Genel Müdürlüğü Özel Ödülleri ve teşekkürleri vardır. 1983 yılında TRT'den ayrılmıştır. İstanbul Kültür-Sanat Vakfı Genel Müdür Yardımcılığı da yapan Vedat Demirci halen İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda Protokol Müdürü'dür.

– Türkiye'deki ilk çocuk programı ve bu programın yapımcısı hakkında bir bilginiz var mı?

– İlk çocuk programı çocukların Ayşe Abla adıyla tanıdığı fakat bugün aramızda olmayan gerçek adı Nerimah Hızır olan pedagog-egitimci tarafından yapılmıştır. Bu programın adı ise Çocuk Saati idi. Çocuklara yönelik çok ilginç programlar hazırlardı. O devirlerde başka yayın organı olmadığından büyük-küçük herkes radyo başına koşardı. Koşardı diyorum, çünkü programın sinyal müziği de "koşun koşun radyo başına" diye başlardı.

Ben de o saatin tiryakilerindendim. Her saatte temsil olurdu, bir de şarkı öğretilirdi. Eğitim konularıyla ilgili bölümler olurdu, yaklaşık bir saat sürerdi.

Neriman Hızır Ankara Radyosu'ndan ayrıldıktan sonra, çocukların çok sevdiği Ayşe Abla adını kullanarak Özel Ayşe Abla İlkokulunu kurdu. Duyduğuma göre, bugün lisesi de varmış bu okulun. Ayşe Abla programlarından çok sayıda sanatçı, yazar-çizer, spiker yetişmiştir.

– Çocuk programı yapmak üzere radyoya girişiniz nasıl ve ne zaman oldu?

– 1964 yılında TRT'nin kurulmasıyla birlikte çocuk yayınlarının idaresine ve rejisörlüğüne atandım. Adnan Öztrak zamanında İstanbul Radyosu'nda göreve başladım.

– Programların yapımını devraldığınız dönemde, çocuk programlarının durumu nasıldı?

– Başladığım vakit ne yazık ki ne bir sistem, ne bir arşiv, ne bir doküman hiçbir şey yoktu. O zaman işimin çok zor olduğunu anladım.

– Yaptığınız programların amacı neydi? Bir programı nasıl hazırlıyordunuz? Programda neler yer alıyordu? Nasıl sunuluyordu?

– Gerek sosyal, gerek siyasî, siyasî derken çocukların seviyesinde, onları ilgilendirecek dozda, yapıcı, eğitici konulara dikkat çekmek; çevre ve aile sağlığına, yurt ekonomisine, güzel sanatlara ilgiyi çekmek; onları başarılı bireyler olarak yetiştirmek, Atatürk ilkelerini çocuklara aşılama yaptığım programların kaçınılmaz amacı olmuştur.

Bu saatlerde benim özenle üzerinde durduğum husus çocuk seviyesini tutturmaktı. Çocuk seviyesini açıklamak istiyorum: Çocuk seviyesi, çocuğun bulunduğu ortam, sosyal yaşamı ve onun gerek bölgesi, gerekse çevresi ile olan ilgi ve gerçeklerini gözönünde bulundurmadır. Bunların başında da gerçek ve yalın, açık seçik bir Türkçe ile onların anlayabileceği bir dille onlara hitap etmektir. Bunun için de Türkçe'yi çok iyi bilen, kullanan kişilerle çalışmak gerekir. Ben saatlerimde, çalıştı-

ğım çocukların çok düzgün telaffuz etmeleri hususuna bilhassa çok önem verdim. Kendim tiyatro yöneticisi ve tiyatrodan gelen bir eleman olduğum için onları bu yönde yetiştirme ve özendirme görevini de, görevlerimin başında tuttum. Onun için bu saatlerden çok sayıda rejisör, spiker dublaj ve tiyatro sanatçısı yetişmiştir. Çocuk Saatlerini hazırlarken sadece seslendiğim kentin çocuklarını değil, dağ başındaki çoban çocuğu da düşünmüştümdür. Çamaşır yıkıyan anneyi, ekin toplayan köylüyü de düşünmek gerekir.

Çocuklara yönelik, çeşitli konulara yer veren pek çok program yaptım. Mesela "Çalışan Çocuklar" adıyla yayınlanan bir program, Çalışan Çocuklar Kanunu'nun çıkmasına öncülük etmiştir. İlgililer bu programdan sonra bu konunun üzerine eğilmişlerdir.

Haftanan aktüalitesini de gözönüne alarak hazırladığım programların sunumu ise; Radyo Çocuk Kulübü elemanlarının yanısıra, İdil Öztamer gerçekleştirmiştir. İdil Öztamer'i hem sempatik, hem de çocuklara yakın olmasından ötürü özellikle seçmişimdir. Kendisi şimdi İzmir Radyosu'nda görevlidir.

– **Programın denetimi nasıldı?**

– Yayınlanan her program gibi çocuk programları da denetime tabi oluyordu tabii.

– **Dinleyicilerin programlara katılım ve tepkisi ne ölçüdeydi?**

– Bugün dahi yetişmiş, çocuk sahibi olmuş, hatta torun sahibi olmuş kişiler, "bizler size ailecek dinlerdik, o günleri, o yayınları unutamıyoruz" diye bize duygularını açıklamışlardır. Benim yıllarımda çocuk programları Milli Eğitim'in adeta kaynak yayını olma niteliğindedi. Program sonunda çeşitli okullardan, yöneticilerden, eğitimcilerden mektuplar, telefonlar gelir; programımda yayınladığım şiir, metin ve diğer eğitim malzemelerini kendilerine ulaştırılmasını isterlerdi. Demek ki bu yayınlar onlar için yararlıydı.

– **Sizce radyo çocuk programı nedir? Nasıl olmalıdır?**

– Hitap ettiği kitle çocuk olan programlardır. Nasıl olmalıdıra gelince seslendiği yaş seviyesi saptanmalıdır. Daha önce de söylediğim gibi çocuk seviyesi tutturulmalıdır.

– **Radyo çocuk programları arasında bir tür ayrımı yaparsak kaç bölümde inceleyebiliriz?**

– Kuşak programları, dramatize programlar, müzik programlar.

– **Çocuk programı yapmanın avantaj ve dezavantajları var mıdır? Nelerdir?**

– Avantajı; çocuklar stüdyoya tamamen kendi istekleriyle gelirler. Bir şeyler almak, öğrenmek isterler. Onları doğru yönde yönlendirmek ve kazanmak en büyük avantajdır.

Dezavantajı; işini bilmeyen bu işe hasbel kader gelmiş olanların yaptığı gibi çocukları yanlış yönde yönlendirmek, onları umutsuzluğa sevk etmek, stüdyoya gelen çocuklar dedim ama dinleyici çocuklar için de aynı şeyler geçerli.

– **Çocuk programcısı olmak için özel bir ihtisas ve yetenek gerekli midir? Bir çocuk programcısı nasıl olmalıdır?**

– Çocuk programcısının her şeyden önce çocukları çok sevmesi onları tanınması ve ilgi duyması gerekir. Bunun dışında bir eğitimci vasfının olması gerekir.

– **TV'deki çocuk programları ile radyodaki çocuk programları arasında ne gibi farklar vardır? Çocuklar için hangisi daha etkindir?**

– TV'nin imkânları çok geniş olmasına rağmen yeterince kullanıldığı kanısında değilim. Eğlence adına yapılan sululuklar çocukları küçük yaşta adam sendeciliğe, argo tabirlere, ucuz anlatıma ve sorumsuzluğa yönlendirmektedir. Bir çocuk programcısının saçlarıyla, takılarıyla, giyimiyle, çocukların karşısına çıkmasını pedagojik açıdan çok yanlış buluyorum. Görüntüye gelen kişinin, sunucunun en düzgün Türkçe'yi konuşması gerektiği gibi, en uygun giyiniş içinde de olması çocukların yetişmesi açısından önemlidir. Bu bakımdan bence hayal gücüne ve düşünceye yer veren radyo yayınları, TV yayınlarından çok daha başarılı. Hiç değilse o güzel sesin, telaffuzun kimin tarafından verildiğini çocuk göremez ama, kendi kafasında tehayyül eder. Tabii buna çevre ve mekan tasarımı da giriyor. Bence rodya programları daha kaliteli. TV ise hedef kitleye ulaşması açısından daha yaygın, nicel olarak üstün.

– **Teşekkür ederim.**

– Ben teşekkür ederim. Yıllar sonra beni hatıralara götürdünüz. Benim için de enteresan bir söyleşi oldu.

EK: 6

TURHAN DİLLİGİL'İN MEKTUBU 11 HAZİRAN 1992

TURHAN DİLLİGİL KİMDİR?: 1920 yılında Kafkas'da doğan Turhan Dilligil, Ankara Atatürk Lisesi mezunudur. Gazeteci, yazar ve tiyatro oyuncusu olarak çeşitli görevlerde bulunmuş, 1965-1969 yılları arasında ise Adana milletvekiliği yapmıştır. Çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından verilmiş ödülleri ve basılı eserleri bulunmaktadır.

Ankara, 11 Haziran 1992

Hatırlayabildiğim kadar:
Radyo Çocuk Saati'nden
Radyo Çocuk Kulübü'ne...

Turhan DİLLİGİL

"Türkiye Radyo Diffizyon Postaları"nın ilk güçlü yayını, Ankara'da inşaatı tamamlanan Radyo evi'nde Ekim 1928'de, Millî Şef İnönü'nün hazır bulunduğu görkemli bir törenle başlamıştı. Kurul, toplumun sanat ve kültür bakımından eğitilmesi görevini bilinçli olarak yerine getirebilmek için çok kaliteli yayın programları uyguluyordu. Bu arada, çocuklar da unutulmamış, belli saatlerde çocuklara dönük programların yayınlanması ele alınmıştı.

Başlangıçta yayın "Çocuklara Masallar" şeklinde uygulanıyor, dünya klasikleri arasına girmiş seçme masallar çoğunlukla Yayın Müdürü Münir Bener tarafından okunuyor, bazan fon müziği eşliğinde, değişik seslerle çocukların ilgilerinin sürdürülmesine çalışılıyordu.

Ankara Radyosu'nda ilk çocuk oyunu 1939 yılında yayınlanmıştır.

O yılın 30 Ağustos günü başlayan "Havacılık Haftası"nda, Radyo Temsil Kolu sanatçılarından Kemal Tözem'in yazdığı "Türk Kuşuna" adlı çocuklara yönelik radyofonik oyunun başrolü için uygun bir genç aranmış ve abim Avni Dilligil aracılığı ile rolün bana verilmesi kararlaştırılmıştı. O tarihte lise bitirme sınavlarına giriyor ve Türk Kuşunda uçuş eğitimi görüyordum. 5 Ağustos 1939 günü 18.30'da yayına başlanmıştı. Oyundan önce, benim yazdığım 10 dakikalık bir konuşmayı ben okudum. Konuşma da, oyun da çok beğenilmiş 10 Eylül 1939 günü Çocuk Saati'nde aynı program tekrarlanmış, ben ikinci oyun için "Türk Çocukları" başlıklı yeni bir konuşma yazıp okumuştum.

O tarihten sonra bir süre Fuat Münir Bener'in düzenlediği programlarda irili ufaklı çocukların da rol almaları ve yayına dramatik bir çeşni verilmesi yöntemi sürdürüldü. Bu arada klasik masalların radyofonik oyunlar halinde yayınlanması giderek radyofonik çocuk oyunları yazılması yolunu açtı. Benim yazdığım ilk oyun: "Yalancı" idi ve 14 Ocak 1940 günü çocuk saatinde yayınlandı.

Şubat 1941'e kadar "Radyo Çocuk Saat'i yayınlarını, Yayın Müdürü Münir Bener'in veya Müzik Şefi Mesut Cemil Bey'in sorumluluğunda, ama benim yönetimimde sürdürdük.

19 Şubat 1941'de "Radyo Çocuk Kulübü" kuruldu. Kulübü organize eden, Amerika'da pedagoji eğitimi görmüş, öğretmen Neriman Hızır'dı. Dil ve Tarih Coğraya Fakültesi'nde felsefe dersleri veren Nusret Hızır'la evliydi ve radyo yayınlarında "Ayşe Abla" adıyla tanınmayı tercih etmişti. O tarihten sonra yazdığım çocuk oyunları Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü'nden sonra, Ayşe Abla'nın

da onayıyla yayınlanabiliyordu. Bununla beraber Sayın Hızır, benim oyunlarımın kadrolarının oluşturulmasını ve mikrofona uyarlanması çalışmalarını bana bırakmıştı. Benim oyunlarım genellikle müzikliydi ve bestelerini önceleri Devlet Konservatuvarı'ndan mezun olan Tarık Bulut; O Amerika'ya gittikten sonra da Nedim Otyam ile Celal İnce yapmışlardı.

1939 ile 1944 arasında, Radyo Temsil Kolu'nun canlandırdığı iki telif oyunumun dışında, altısı telif, üçü kitaplardan uyarlama olmak üzere dokuz çocuk oyunum yayınlanmıştır. (Oyunlarından sekizinin metinleri kitaplarımdadır).

OYA FİŞEK İLE RÖPORTAJ 1 ARALIK 1991

OYA FİŞEK KİMDİR?: 1940 yılında İstanbul'da doğan Oya Fişek, 1960 yılında Ankara Radyosu'na ilse mezunu olarak girmiştir. Orada çalışırken Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin Coğrafya Bölümü'nü bitirmiş, daha sonra çocuk programlarında görev alınca Hacettepe Üniversitesi'nde iki yıl Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi, gene aynı fakültede bir yıl Çocuk Edebiyatı okumuştur. 1978 yılında UNESCO tarafından yaptığı çocuk programları nedeniyle ödüllendirilmiş, 1979 yılında Çağdaş Gazeteciler Derneği tarafından radyo söz programları dalında Yılın Gazetecisi seçilmiştir. TRT yönetim kurulu üyeliği de yapan Oya Fişek 1980 yılında TRT'den ayrılmıştır.

Halen Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyeliği ve Son Söz Gazetesi'nde köşe yazarlığı yapmaktadır.

– Çocuk programları yapmak üzere radyoya girişiniz ne zaman ve nasıl oldu?

– Ankara Radyosu'na 1960'da girdim. Dış yayınlarda spiker ve program yapımcısı olarak görev aldım. 1964'te Türk Dil Kurumu'na geçtim. TRT kurulunca tiyatro yazarı Turgut Özakman ve Radyo Müdürü Gültekin Orkut'un geri dönmem konusunda ısrarları oldu. Ben de "Çocuk programları yaparsam dönebileceğimi" söyledim. Şimdi "neden" diye soracağınıza eminim, çünkü ben, radyoya girdiğimde Çocuk Saati'ni Milli Eğitim bakanlığı'ndan atanan yaşlı (şu anda benim yaşımda olan) öğretmenler yönetiyordu. Bence çocuk programlarını genç insanlar yönetmeli. Çocuklara yakın olan, onları anlayabilen insanlar. Yaş bence bu konuda önemli biretmen. Kendi kendime "onları anlayamadığım an programı bırakacağım" diye söz verdim. Dediğimi de yaptım. Çocuk Saati'ni yapan kişi öğretmen olmamalı. Öğretmen imajı, disiplinle özdeş gibidir. Çocuk öğretmenlerden hep çekinir. Oysa Çocuk Saati'nde görevli çocuklar sınıf disiplini içinde olmamalı. Çünkü, bu programa da yansıyor. Programlar onlarla birlikte oluşturulmalıydı. Aralarında gülüşmeli, birbirlerine takılmalı, hatta tartışmalıydı. Dinleyen çocuklar, Çocuk Saati'ndeki çocukların kendileri gibi olduğunu bilmeliydi.

İşte bütün bu düşüncelerimi yöneticilerime uzun uzun anlatım. Ayşe Abla'nın başarısının sırrının da bu olduğunu, sonradan, kendisi ile tanışma onuruna erişince anladım. Yöneticilerim, söylediklerimi, çok ilginç buldu. Milli Eğitim Bakanlığı ile uzun süren bir mücadele sonunda Çocuk Saati, Radyo yönetimine geçti ve program bana verildi.

– Programların yapımını devraldığımız dönemde, çocuk programlarının durumu nasıldı?

– Sanıyorum bu sorunuzun bir bölümünü yanıtladım. Ekleme istediğim bir-iki şey olabilir:

Çocuklara yönelik yalnızca Çocuk Saati programı vardı. Çocuk Saati'nde görev alan çocuklar sınav sonucu alınmamıştı. Yöneticinin ya da Radyodakilerin tanıdıklarının çocukları görev almışlardı. Bazıları gerçekten yetenekliydi. Ama aralarında diksiyon problemi olan çocuklar da vardı.

– Yaptığınız programların amacı neydi? Bir programı nasıl hazırlıyordunuz? Programlarda neler yer alıyordu? Nasıl sunuluyordu?

– 1965-1979 yılları arasında çocuk programlarını tek başıma yürüttüm. Çünkü programcı çok azdı. Ben çocuk yayınlarını devraldığım zaman (uzun süreden sonra öğretmen olmayan 50 yaşın

altında -24 yaşındaydım, ilk kişiydim) İlk iş olarak, Çocuk Saati stüdyosundaki sıkı yönetimi kaldırdım. Çocuklarla birlikte günlerce oturduk nasıl bir, ya da birden çok program yapabiliriz diye tartıştık. Köy, gecekondlu, kent çocuklarıyla yaptığımız söyleşilerden çıkıyordu konular. Bana yalnızca o konuları masal, oyun, açık oturum, şiir, bilmece vs. içine yerleştirmek, eğlence arasında eğitim vermek kalıyordu. Bazen onların aklına gelmeyen şeyleri de ben ortaya atıyordum. Bu arada Çocuk Saati'nde çalışacak çocukları bulabilmek için sınav açtım. Bu, Ankara Radyosu'ndaki ilk çocuk sınavıdır. En çok dikkat ettiğim noktalardan biri de rol yapan çocuk ile dinleyen çocuk arasında uçurumlar olmamasıydı. Cici çocuklar, dinleyen çocukları hep itmiştir. Cici çocuk tarzı konuşma çocuğun günlük yaşamı içinde yoktur. Bunun yanı sıra programlarda, toplumdaki sosyal olayların da yer almasına dikkat ettim. Çocuğa özellikle "sosyal içerikli konular verilmez" diyenlere hemen yanıtlıklarını söyleyebilirim. Savaştan, ekonomiden, eğitim bozukluğundan, sağlıktaki yanlışlıktan vs. her şeyden çocuk da etkileniyor. Yanlışı doğruyu bilmek o yüzden onun da hakkı. Bütün bunları göz önüne alarak pek çok program yaptım. Örneğin Müzikli Çocuk Oyunları adıyla yaptığım bir program radyodaki ilk çocuk operetleridir. Benden sonra yapan olmadı. Ama yıllarda tekrarlandı. Türk bestecilerinin bestelediği, bu oyunlar halen arşivdedir. Oyunun müziklerinden, bestecileri daha sonra çok güzel parçalar ürettiler. Bütün radyolarda yayınlandı.

Bunların dışında programlarda kullandığım dile çok önem vermişimdir. Arı Türkçe onlara yakındır. O dönemde Arı Türkçe'ye gönül vermiş bütün programcılar bunu kullanmışlardır. Programları çocuklar sunuyordu. Özellikle Çocuk Saati'nde bir aile bireylerinin rahatlığı içinde sunuluyordu her şey.

- O dönemde teknik imkânların düzeyi nasıldı?

- 1965-1970 yılları arası özellikle efekt yönünden çok zorlandık. Ama 1970'de sanarım, piyano gibi modern bir efekt aleti alındı. Band bulmakta zorlanırdık. Bandlar eskiydi. İkide bir kopardı. Montaj makineleri öyle eskiydi ki, bazen tekmeleyerek çalıştırırdık. Tabii diskotek de çok zayıftı. Özellikle müzik bulmak (hele çocuk programı için) günlerimi haftalarımı alırdı. Başka kent ve köylere gitmek için izin ve araç-gereç almak başlı başına bir olaydı.

- Programların denetimi nasıldı?

- Ankara Radyosu'nun 1965-1971 tarihleri arasındaki dönemi bence altın dönemidir. 12 Mart ve sanrası gelen denetçiler arasından bir-ikisi dışındakilen inanılmaz insanlardı. Meslekten olmayan, dünyaya tersten bakan insanlara birşeyler anlatmak inanın deveye hendesk atlatmaktan zordur. TRT özerk olmadığı sürece denetim sansür şeklinde yürür. İlk zamanlar yapılan denetim, yol gösterme biçimindeydi. Bize ışık tutuyordu. Ama sonraki denetimler, sansür biçimine dönüştü.

- Dinleyicilerin programlara katılımı ve tepkisi ne ölçüdeydi?

- Programcılar arasında belki de en şanslısı çocuk programcılarıdır. Çünkü çocuklar çok yazar, çok dikkatli dinleyicilerdir. Mektupla, bizzat gelerek programlarına sahip çıkarlar. Yarışmalara, açikoturumlara katılırlar. Öykü, şiir, bilmece yazar yollarlar.

- Teşekkür ederim.

- Ben teşekkür ederim. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

EK: 8

EKREM OYMAK İLE RÖPORTAJ 1 AĞUSTOS 1991

EKREM OYMAK KİMDİR?: 1961 Denizli doğumlu olan Ekrem Oymak, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü'nden mezun olmuştur. 1986 yılında TRT'ye önce Resim Seçici olarak girmiş, daha sonra radyo ve televizyonda prodüktör olarak görev yapmıştır. Pek çok radyo ve televizyon programına imza atan ve çeşitli ödüller alan Ekrem Oymak 17 Ağustos 1991 günü, geçirdiği bir iş kazasında hayatını kaybetmiştir. Bu vesile ile kendisini bir kez daha saygı ve rahmetle anıyorum.

– Radyo çocuk programı nedir? Nasıl olmalıdır?

– Daha çok çocuk kitlesini hedefleyerek yapılan programlara çocuk programı denir.

Programlar sunuluş biçiminden, "hitap" şekline kadar "çocukça" olmalıdır. Çocukları sadece belli bir süre eğlendiren değil, (Radyo ya da TV farketmez), program bittikten sonra da ilgililerin sürmesini sağlayabilen programlardır. Bu programlar hedef kitleyle de bağıını kaybetmemelidir.

Biz, programlarımız sırasında küçük şehirlerden ve ilçelerden daha çok mektup alıyorduk. Üst ve alt sosyo-ekonomik gruplar ya bu programlara ulaşamıyorlar ya da ilgilerini çekmiyordu.

Çocuk programları her tür konuya eğilebilir. Aslolan programda "ne" olduğu değil, "nası"l işlendiğidir.

– Sızce radyo yayınları içinde çocuk programlarının yeri, oranı, süresi, yayın saati ne olmalıdır?

– Bu konuda saat vermeye ve genellemeye karşıyım. Ama hemen belirtemeliyim ki, Türkiye'deki radyo ve TV çocuk programları maalesef farklı kitlelere hitap etmektedir. Bunun da sebebi radyo ve TV çocuk programlarının yayın saatlerinin çakışmasıdır.

Bu yüzden çocukların dikkatlerini toplama yüzdeleri de gözönüne alınarak günün her saati değişik postalarda çocuk programları yerine, araştırmalarla ortaya çıkmış saatler belirlenmelidir.

Televizyon ile ilgili bir not olarak da şunu eklemeliyim. Batılı ülke televizyonlarındaki gibi "reklam mantığı"na dayalı olarak sabahdan akşama kadar çocuk kuşağı adı altında program yayınlamak sakıncalıdır. Ülkemiz kaynakları açısından da israftır. Çünkü çocuklar ya da insanlar gerek çalışma dönemleri, gerekse tatilde de olsalar sabahdan akşama kadar TV seyretmek için dünyaya gelmediler. Entellektüel insanı yetiştirmekten söz ettiğimiz her toplantıda, çocuklarımızı okumaya yazmaya, spora, oyuna vakit ayırmadıkları programlar yapmak pek akıllıca olmasa gerek.

– Radyo çocuk programları arasında bir tür ayırımı yaparsak kaç bölümde inceleyebiliriz?

– Çocuk programlarını pek tür ayırımına tabi tutamıyorum ama teknik olarak şöyle sıralayabilirim.

a) Dramatize,

b) Oyun (bilmece, bulmaca, yarışma ve performans vb.).

c) Kuşak.

– Bir programı nasıl hazırlıyorsunuz?

– Programlar pek çok aşamadan geçerek hedef kitleye ulaşır.

a) Araştırma

b) Program önerisi ve kabulü

c) Metin yazımı

d) Seslendirme ve montaj

e) Denetim

f) Yayın.

– **Çocuk programı yapmanın avantaj ve dezavantajları var mıdır? Nelerdir?**

– Çocuk programı yapmanın avantajı, ucsuz, bucaksız çocuk dünyasını tanımak, çocuk duyarlılığını tatmak, çocuklar gibi şen olmaktır.

Dezavantajı ise, yöneticilerinizden başlayarak, mesai arkadaşlarınıza, bütçenize, etkili ve yetkili çevrenize kadar "küçük çocuk" olarak algılanmaktır.

Ama bütün bunların yanında tek bir çocuğun, tek bir resminden, tek bir sözünden doyumsuz tad almaktır.

– **Çocuk programcısı olmak için özel bir ihtisas ve yetenek gerekli midir? Bir çocuk programcısı nasıl olmalıdır?**

– Sorunuzun birinci bölümüne tarafsız bir cevap veremem, çünkü böyle bir okuldan mezunum.

Çocuk programı yapımcısının en azından tek bir özelliğinin olması gerekir: "Çocukları çok sevmek."

– **TV'deki çocuk programları ile radyodaki çocuk programları arasında ne gibi farklar vardır? Çocuklar için hangisi daha etkindir?**

– Piaget der ki: "Görüntüler, zamanla kendi hayatlarını kazanırlar, görüntüler yalnız gerçeğin taklidi olmaktan çıkmakta, çocuğun taklit edebildiği zihni yapılar haline gelmektedir."

Piaget'in de dediği gibi görüntü insan (çocuk) için çok önemlidir. Görüntü daha kalıcıdır.

– **Teşekkür ederim.**

– Ben teşekkür ederim. Arşiv ve tarihçe konusunda yardımcı olamıyorum. Maalesef ülkemizde arşiv çalışmaları çok yetersiz. Bu konularda ben de sizin durumunuzdayım. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

MÜKERREM KÂMİL SU İLE RÖPORTAJ 29 EKİM 1991

MÜKERREM KÂMİL SU KİMDİR?: 1904 yılında Bursa'da doğan M. Kâmil Su, Çapa Kız Öğretmen Okulu mezunudur. Öğretmen, köşe yazarı, edebiyatçı, radyo elemanı olarak çeşitli görevlerde bulunmuştur. Basılmış 21 roman, 2 hikâye ve çocuk kitapları vardır. 1950-1960 yılları arasında gerçekleştirdiği çocuk programları ile Çocuk Vakfı'nın "son kırk yılda çocuk dünyasına hizmet ödülü"nü almıştır. Ankara'da yaşayan M. Kâmil Su basın şeref kartı sahibidir.

– **Çocuk programları yapmak üzere radyoya girişiniz ne zaman ve nasıl oldu?**

– Ankara Kız Lisesi'nde Türkçe ve Edebiyat öğretmeniydim. Bakanlığa çağırıldılar. O tarihlerde rahmetli Tevfik İleri Milli Eğitim Bakanı idi. Bakan'ın odasında Basın-Yayın Genel Müdürlüğü Talim ve Terbiye Dairesi üyeleri toplantı halindeydiler. Neriman Hızır'dan sonra 10 ay içinde birçok kişi gelmiş gitmiş Çocuk Saati'ni yürütmek için. Ancak, değişik ellerde iş yürümemiş ve yönetimi Milli Eğitim Bakanlığı üstlenmezse Çocuk Kulübü'nü kapamayı kararlaştırmışlar. Bakanlık da beni seçmiş. O gün her iki kuruluş yetkililerinin de söylediklerini anlatmak bana zor geliyor. Baştan başa özgü ve güven dolu konuşmalar. Öyle bir olup bitti ki reddedemedim. Yayına bir saat kala Radyo-evi'ne gittim. Küçük bir stüdyoda birkaç çocuk vardı. Onlara, "bugün yayın sizin, şiir, şarkı, bilmece, masal ne isterseniz birşeyler yapın. Çarşamba günü gelin, çalışmalarına başlarız" dedim. Böylece hem öğrenerek, hem öğreterek birşeyler yaptık.

– **Programların yapımını devraldığınız dönemde, çocuk programlarının durumu nasıldı?**

– Benden önce çocuk programlarını, Ankara Radyosu Çocuk Saiti'nin kurucusu Neriman Hızır yapıyordu. Kendisiyle aynı okulda çalışıyorduk. Rahmetli oğlumda Radyo Çocuk Kulübü'nün ilk elemanlarındandı. Sedat Tanaydı. Neriman Hızır ayrıldıktan sonra Kulübün kimler tarafından yönetildiğini bilmiyorum.

– **Yaptığınız programların amacı neydi? Bir programı nasıl hazırlıyordunuz? Programda neler yer alıyordu? Nasıl sunuluyordu?**

– Programları ben hazırlıyordum. Fakat bir ekip çalışması içinde gerçekleşiyordu herşey. Oyun, konuşma, masal, hikâye, bilmece, yarışma bölümlerinden oluşuyordu program. Müzik Erdoğan Çaplı yönetiminde bir harikaydı. Tabii bu türler nöbetleşe yayına girerdi.

İlk defa halk önünde canlı yayını biz başlattık. Stüdyo büyüktü dolar, taşardı. Özel günlerde, özel programlar yapardık. 10 Kasımların birinde rahmetli Adnan Menderes'den izinli olarak bir program yaptık. Memleket çapında yankı uyandırdı. Telefonlar, telgraflar, yağdı. Bir de Anneler Günü Özel programı, bizim Çocuk Saati'nden duyuldu. Stüdyoda kimler yoktu ki, Jülide Gülizar elinde mikrofon, tanınmış kişileri, anneleri üzerine konuşturdu. Sözün kısası zaman olur ki, hayali cihana değer.

Büyük bir dolapta arşivimiz vardı. Öğretmenlikten gelen alışkanlıkla haftalık programlarımızı tüm detaylarıyla büyük sarı zarflarda toplardım. Bir süre kullanılmış, sonra kaybolmuş. Neden korumadıklarını aklım almıyor.

Programın sunumun ilkokul öğretmenlerinden Perihan Bakanoğlu yapardı. Ve tabii her gün sa-

yıları artan Radyo Çocuk Kulübü elemanları. Bu dönem çocuklarından pek çoğu devlet katında, özel sektörde, sanat dünyasında önemli görevler almışlardır. Akımda kalan isimlerder bazıları: Kartal Tibet: Sinema sanatçısı, yönetmen, Alev Sezer: Tiyatro sanatçısı, Köksel Engür: Sinema sanatçısı, Ülkü Giray: Spiker, Can Akbel: Spiker, Erhan İsmet: TRT yöneticilerinden, Bengü Baydur: Ankara Radyosu Eğitim Kültür Yayınları Müdürü. Daha pek çok değerli isim var ama şu anda aklıma gelmiyor. Sevgi anlayış ve hoşgörü ile on küsur yılı böyle yaşadık. Çocuk Saati, o zamanlar, hem dinleyici çocuklar hem de Kulüp üyeleri açısından büyük bir okul vazifesi görmüştü.

– Çalıştığınız dönemde Çocuk Saati'nin yayın saati, periyodu, süresi nasıldı? Hangi radyolarda yayınlanıyordu?

– Programlar haftada bir cumartesi günleri 17.00-18.00 arası yayınlanıyordu. Süresi yaklaşık bir saattir. Yayın Ankara Radyosu'nda yapıyordu.

– O dönemde teknik imkânların düzeyi neydi?

– Bugünkü gibi gelişmiş efekt aletleri yoktu. Efektörümüz Tahsin Temren bardak, sürahi ve tabaklardaki sularla, kibrit kutularıyla, makaralarla, çubuklarla, oyuncak tekerlekler ve benzeri şeylerle öyle sesler çıkarırdı ki, görmedikçe inanılmaz. Trenler, vapurlar, arabalar, otolar yayını dinlerken önünüzden geçer giderdi. Tahsin Temren Çocuk Saati'nde önemli bir değerdi.

– Programların denetimi kimler tarafından nasıl yapıyordu? Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği nasıldı?

– Baştan başa övgü ve güven dolu konuşmalarla görev bana verilmişti. Bu güvenin etkisiyle benim yöneteceğim Saat için denetim söz konusu olmamıştır. Bakan; "Siz başarılı öğretmen, beğenilen romancı, hazırladığınız ders kitaplarıyla yurt çapında isim yapmış bir değersiniz, beni temsil edeceksiniz" diyerek yetkilerimi sınırlamaya lüzum görmediğini belirtti. Semra Güzel bunları söylerken sıkılıyor. Ama hiçbir surette denetim görmediğimizi anlatmanın gerekçesi sanırım budur. Bugünkü denetim sistemi olsaydı, sanırım o günkü kafamla ben, Çocuk Saati'nin sorumluluğunu üstlenmezdim. Belki çocukça bir düşünce bu, ama ne çare ki bu bir yaratılış meselesi.

– Dinleyicilerin programa katılımı ve tepkisi ne ölçüdeydi?

– O zamanlar radyo tüm yurttaki büyük bir değerdi. Radyosu olan evlerde hısımlar, akraba, eş-dost toplanır, tek bir radyodan birçok kişi yararlanırdı. Dinleyicilerin programa ilgisi çok büyüktü. Büyük-küçük herkesten sayısız mektup alırdık.

Rahmetli Celal Bayar zaman zaman yalnız, zaman zaman da torunlarıyla birlikte Çocuk Saati'ni ziyarete gelirdi. Çocuklar etrafını sarar, kendisiyle konuşurdu. Rahmetli, Müdür odasında çok güzel sözler söylerdi, çocuklar için. Bu stüdyonun çok yararı, bir okul görevini yaptığını, kendi zamanı ile bugünü kıyaslar, büyükler önünde konuşup, gülmenin ayıp sayıldığı bir zamanda yetiştikleri için topluluk karşısında rahat konuşamadıkları ileri sürer; "Sizin bu çocuklarınız bir Devlet Başkanı karşısında bile rahat konuşuyor, ona sorular sorabiliyor" derdi. O dönemde TBMM Başkanı, bazı bakanlar, vali, belediye başkanı ve daha niceleri Çocuk Saati'ni onurlandırmıştır. Zamanın Basın-Yayın Genel Müdürü Halim Alyont, rahmetli, devamlı gelir, çocukların arasında haftanın yorgunluğunu unuttuğunu söylerdi. Rahmetli Radyo Müdürü'de, "Cumartesi 1 numaralı stüdyonun kapısında durup baktığım zaman gördüklerime hayran olur, grur duyarım" derdi.

Basında da Çocuk Saati, ile ilgili haberler sıkça yer alırdı.

– **Sizden sonra programların kimler tarafından ve nasıl yapıldığı hakkında bir bilginiz var mı?**

– 1960 yılında rahmetli eşimin İstanbul'a tayini nedeniyle Çocuk Saati'nden ayrıldım. Saat'in yönetimini, uzun süredir birlikte çalıştığım Şefika Çoruh'a devrettim.

– **Teşekkür ederim.**

– **Asıl ben teşekkür ederim. Çalışma hayatımın çok güzel bir dönemini bana yeniden yaşatmış oldunuz. Sağ olun, başarılı olmanızı içtenlikle dilerim.**

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN İLE RÖPORTAJ 1 OCAK 1992

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN KİMDİR?: 1955 yılında Of'ta doğan Mustafa Ruhi Şirin, A. İ. T. İ. A. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'nun Radyo-Televizyon Program Uzmanlığı Bölümü'nden mezun olmuştur. İstanbul Radyosu'na 1981 yılında prodüktör olarak atanmış, çocuk yayınlarını yönetmiştir. Radyo ve Televizyonda 500'ün üzerinde çocuk programı hazırlamıştır. Halen İstanbul Radyosu'nda yöneticidir.

1986 yılından bu yana İ. Ü. Radyo Televizyon Yayıncılığı Yüksek Okulu'nda mesleki dersler vermektedir. Türkiye'de çocuklara yönelik ilk vakıf olan "Çocuk Vakfı"nı 1990 yılında kuran M. Ruhi Şirin çağdaş çocuk edebiyatımızın da öncü yazarlarındandır. Çeşitli dergilerde yayınlanmış denemeleri ve bazıları yabancı dillere de çevrilmiş masal, hikâye ve şiir kitapları ile birlikte çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından verilmiş ödülleri bulunmaktadır.

– Radyo çocuk programı nedir? Nasıl olmalıdır?

– Çocuklar için yapılan edebiyata çocuk edebiyatı, müziğe çocuk müziği, tiyatroya çocuk tiyatrosu deyince bir çerçeve çizmiş oluyoruz.

Çocuklar için yapılan herşey çocuk programı değildir. Bütün ilgi alanları için geçerlidir bu ilke. Bir şeyin çocuklar için olması, çocuk dünyasının çocuk duyarlıklarını yansıtmasına bağlı. Biliyorsunuz dünyada çocuklara yönelik etkinlikleri büyükler hazırlıyor. Hepsinin çocuğa göre, çocuğu yansıttığı söylenemez. Radyo çocuk programları için de geçerli bu durum. Radyo çocuk programı deyince form olarak radyoyu düşünmeliyiz. Hâlâ sihirli kutu mu değil mi? tartışması bir yana radyo en yaygın iletişim aracı. Ve onun en hazır alıcıları çocuklar. Radyo çocuk programı tanımını günümüz için yenilemek gerekirse: Çocuğun dünyasının duyarlıklarına göre hazırlanmış, çocuksuluğu ile anlatımını gerçekleştirmiş, çocukların, işte bu benim programım dediği, yayın bittikten sonra da etkisi devam eden radyo program türüdür.

Radyo çocuk programı neleri anlatmalıyım sorusunu, nasıl anlatmalıyım sorusu ile bütünleştirerek oluşmaya başlar. "Burada yalnızca, bir tema nasıl anlatılırsa çocuğa ulaşır?" sorusunun karşılığını bulmakla konu tamamlanmış olmuyor. Sunulan programın dinleyiciye ulaşıp ulaşmadığı da önemli. Çocuksu dünyanın kültürel sembolleri radyo çocuk programının ana kaynağı durumundadır. Çocuğa felsefî bakışı kavramış, psikolojik çerçevesini özümsemiş, bir çocuk nasıl eğitilir, incitmeden, onu hafife almadan, sorunlarının içini sezebilen, çocuğu içten tanıyan, çocuk ruhu ile kucaklaşabilen insanlar çocuk programının nasıl olması gerektiğini ortaya koyabilirler. Doğrusu bu çok keyifli, insanı çoğaltan, mutluluk verici bir yaşama biçimi.

– Sizce, radyo yayınları içinde çocuk programlarının yeri, oranı, süresi, yayın saati ne olmalıdır?

– Ülkenin üçte biri çocuk nüfustan oluşuyor. Buna yakın oranı da genç nüfus. En düşük program oranı ise bu iki gruba yönelik olarak hazırlanıyor. Çocuk programları daha çok hafta sonu prototiplerine alınıyor. Televizyon bu yönde daha önde. Dünyada çocuk radyoları her geçen gün çoğalıyor. Bizde 1992 yılı itibarıyla haftada 125 dakikalık radyo çocuk kuşağı hazırlanıyor. Henüz çocuk

programcılığı amaç olarak algılanamıyor. Bir araç olarak görülüyor, eğitime yardımcı olmak ilke ve öğretileri bu yayın aracılığı ile çocuğa ulaştırmak. Müzik olarak da bu oranda bir yayın yapılıyor. Radyo çocuk programları nüfusa oranla yetersiz. Ülkemizde en çok konuşulan konu çocuk konusu. Çocuk programlarının yeri, oranı ve süresi bir çocuk radyosu kurmayı, gerektiricek önemde. Çocuk televizyonunu da buna bağlı olarak düşünmeli. Buna hazır olmalıyız.

– **Radyo çocuk programları arasında bir tür ayrımı yaparsak, kaç bölümde inceleyebiliriz?**

– Çocukların dünyasına yönelik programları birkaç türlü açıklamak eksik olur. Dahası yanlış Radyoculukta türlerin genel çerçevesi söz ve müzik ayrımı yanında kuşak ve drama yapımlar olarak belirtilir. Oysa ne kadar konu varsa, o kadar tür vardır çocuk programcılığında. Bizde yapılan uygulamalar sınırlı kaldığı sürece bu yaklaşıma ulaşmak kolay olmayacak BBC 1925'te okul radyosu yayınlarına başlamıştı. Bizde bu tarih 1941 Neriman Hızır'ın (Ayşe Abla) hazırladığı "koşun koşun radyo başına" sözleriyle başladığı bu program. Milli Eğitim Bakanlığı'nın koordinesi ile gerçekleştirildi. 1964-1965 yıllarına kadar bu yayın Okul Radyosu görevini yerine getirdi. Daha sonraki yıllarda "Okul Radyosu" her gün iki kere tekrarlanan bir program olarak eğitim programlarına yardımcı bir tür oluşturdu. Biz de radyo çocuk programcılığı, kuşak program biçiminde başladı. 70'li yıllarda "Çocuk Bahçesi" örnekleri verilmeye başlandı. Daha önceki yıllarda çocuk oyunları süreklilik taşımadan sunulmuştu. Kuşaklar yanında, söz programlar üzerinde yeterince durulmadı. Müzik programları en yaygın tür olarak belirdi bizde. Kuşak programlar müzikle desteklenerek bize has bir program türü oluştu sanki, yirmi beşe yıldır bu türlerin ötesine geçilmedi. Birinci kuşak olarak 1960'lara kadar ulaşan anlayış TRT'nin kuruluş ile değişmedi. Ve üçüncü kuşak 80'li yıllarda kuşak anlayışını tüketircesine kullandı. Bunun yanında konusu çocuk olan ama yetişkinlere yönelik programlardan da sözedilebilir. Bu tür programlar eğitim programları olarak radyolarımızda her geçen gün sayıları azalarak yayınlanıyor.

– **Çocuk programı yapmanın avantaj ve dezavantajları var mıdır? Nelerdir?**

– Çocukları hafife alanlara göre çocuk programı hazırlamak avantajları çok olan bir tür. Bence çocuk sineması, çocuk tiyatrosu, çocuk müziği, çocuk edebiyat en zor türlerdir. Başarılı örneklerinin ortaya çıkarılması çok zordur. Sıradan işler çoktur, övgüye değer olanları çok azdır. Radyo programı hazırlayan bir yapımcı, diğer türler yanında çocuk programı alanına kolay kolay giremez. Her radyo yapımcısı çocuk programı hazırlayabilir. Yaratıcılığı olmayan hamarat yapımcılar yayını doldurabilir. Ama bu çocuk programlarının zor yanları üzerinde durmak gerekir. Çocuksuz bir dili, bir anlamda çocuk dilini kullanacaksınız. Bilgiden çok, bilginin kültüre dönüşen yönünü yansıtacaksınız. Çoklarının yaptığı gibi anlatmayacaksınız, psiko-drama örneğinde olduğu gibi yaşayacaksınız konuyu. Bilgileri hayatın bir parçası gibi sunacaksınız. Yan ilgi alanları ile konunuzu zenginleştireceksiniz. Çok sesliliği program formuna yansıtacaksınız. Her programın konusu biçimini belirler. Anlatımını ve sunuluşunu estetize etmeden bütünlüğü sağlamak güçleşir. Çocuk programının bu açıdan özel bir formu vardır. Çocuksuz şemsiyenin altında, çocuk dilini kavramış yapımcıların yürü-yebileceği ipincecik bir yol. Çocuğu keşfedebilen yapımcı ona neleri, nasıl vereceğini başaracaktır.

– **Çocuk programcı olmak için özel bir ihtisas gerekir mi? Bir çocuk programcısı nasıl olmalıdır?**

– Çocuklar için herkes yazamıyor. Büyük yazarlar çocukluk hatıraların yazmakla yetinmişler. Çocuklar için herşeyler yapmak bilgiden önce duyarlılığı gerektirir. Sevgi, yola çıkarken çıkış kapısı olabilir. Ama bunlardan daha önemli olan, içinizdeki çocuğun dünyası ile çocukların dünyasına ruhunuzu açmamız durumunda çocukların dünyasına ilk adımı atabilirsiniz. Çocuklar için iyi şeyler yapmak isteyenlerin çocukluk üzerine özel ilgilerinin olması bu bakımdan gerekli ve önemli.

– **TV'deki çocuk programları ile radyodaki çocuk programları arasında ne gibi farklar vardır? Çocuklar için hangisi daha etkindir?**

– Radyo programı kulağa seslenir, televizyon programı göze ve kulağa. Radyonun müzik ve efekt dışında anlatım aracı sözdür. Televizyon her türlü görüntüyü, hareketi kullanır. Daha gerçekçi bir form kullanır televizyon. Radyo. "konuş ki seni seyreydim" ilkesine dayanan dramatik örgüye daha yakın bir anlatımı, yayın dilini kullanır. Televizyonda yayın dili daha gerçekçi ve görüntü ile uyumlu, olarak kullanılır. Televizyonda yayın dili daha gerçekçi ve görüntü ile uyumlu olarak kullanılır. Televizyon görsel olarak zengin malzeme kullanır. Radyo imajı dönük kulvarda bir yol izler. Hayaldeki arkadaşına seslenen bir boyut sergiler.

Radyo ve televizyonun etkisi iki aracın farklı yapısından kaynaklanır. Hedef kitle bakımından sosyal ilgi alanı, kültürel düzey, eğitim durumu bu araçların etki alanlarını belirler. Her birinin etki gücü farklıdır. Yine de radyo eğitim düzeyi düşük kitle üzerinde daha çok etkili olmaya devam ediyor. Yani bu grup için radyo hâlâ haber kaynağı.

Eğer bir program çocuğa görelilik ilkesine uygun olarak hazırlanmışsa radyo veya televizyon programı olara etkisini gösterir. Farklılıklar veya birinin diğerine üstün olması önemli değildir. Amaçlar farklı ise farklı etkileme olacaktır. Televizyon önde duruyor, cazibesi var.

– **Teşekkür ederim.**

– Rica ederim. Çalışmalarında başarılar dilerim.

SUMRU YAVRUCUK İLE RÖPORTAJ 9 OCAK 1992

SUMRU YAVRUCUK KİMDİR?: Ankara Devlet Konservatuvarı Şan ve Tiyatro Bölümü'nden 1982 yılında mezun olan Sumru Yavrucuk, İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda oyuncu olarak görev yapmaktadır. Çeşitli TV dizileri ve sinema filmlerinde de rol almıştır. Yıldız Ünversetise'nde iki oyun sahneye koymuş, sağır ve dilsizlerden oluşan sessiz tiyatrodaki yönetmenlik yapmıştır. İstanbul Radyosu Çocuk Kulübü'nde 1985-86 yıllarında seslendirme yönetmenliği yapan Sumru Yavrucuk, 28. Antalya Film Festivali'nde en iyi kadın oyuncu seçilmiştir.

– İstanbul Radyosu Çocuk Kulübü'nün seslendirme yönetmenliğini yapmak üzere Radyo'ya girişiniz ne zaman ve nasıl oldu?

– Ben, 1985-86 yıllarında bu görevi yaptım. O sıralar İstanbul Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü olan Raik Alınışık kendisine bir teklif yapıldığını ve benim de yanında asistan olarak görev almamı istedi. Bir süre birlikte çalıştık daha sonra Raik Bey ayrıldı. Bu işi ben sürdürmeye başladım ve 1985-86 yıllarında iki yıl süreli olarak İstanbul Radyosu Çocuk Kulübü'nün seslendirme yönetmenliğini yaptım.

– Programlar nasıl seslendiriliyordu? Karşılaştığınız güçlükler nelerdi?

– O dönemde yeni birşey başlatmıştık. Çocuk Kulübü yeni baştan oluşturulacaktı. Sınavla aldığımız çocuklar henüz radyo adına birşey bilmiyor, mikrofonu tanımıyorlardı. Diksiyonla ilgili problemler vardı. Bu yüzden çok tekrarlarımız oluyordu. Kurumun bana getirdiği bir güçlük olmadı. Aksine bizim birim olarak özgürdük.

Çocuklarla doğaçlama, eldeki metni yaşanır hale getirme, dramatize etme çalışmaları yaptık. Radyoda sadece mikrofon vardır. Oyuncu her şeyi sesiyle yapmak sesini bir caz gibi kullanmak zorundadır. Sesiyle her şeyi, herkesin hayal edebileceği şekilde anlatmak durumundadır. Tüm bunları dikkate alarak, özellikle dramatize programlarda, çok sesliliğe, devamlı değişen ses renklerine, doğal efektlere bunun yanısıra çocuklarla südyoda empurze olarak yaptığımız efektlere yer verecek; çok canlı cıvil cıvil seslendirmelerle çocukların iç dünyasını somut hale getirmeye çalıştık.

– Sizce radyo çocuk programları nasıl seslendirilmeli?

– Daha önce de belirttiğim gibi radyoda sadece mikrofon vardır yine buna bağlı olarak da sadece sesin vardır. Sesinle her şeyi yapmak, sesini bir caz gibi kullanmak zorundasın. Ve en önemlisi bunu radyo başındaki dinleyiciye duyurmalısın. Bu açıdan radyo benim çok heyecanlandığım ve sevdiğim birşey. Aynı zamanda da çok zor birşey. Parasal açıdan tatmin edici olmadığından, insan böyle bir projede ancak inandığı için yer alabilir ve buna yürek koyabilir. Çocukları örgütlemek, sesleriyle bir armoni oluşturmak çok önemli. Sanıyorum buna da pek uyulmuyor. Bence yeni bir kan gerekiyor. Sanıyorum tek elden çıkıyor bu programlar. Oysa ekip çalışması yapılarak çok daha iyi sonuçlar elde edilebilir. Zira akıl akılı doğurur. Sanatta her şey doğallığa gidiyor. Oyunculuk da doğal bir kanala giriyor. Eskiden bir takım abartılar vardı. Çocukların sesi çocuk sesi gibi değildi. Büyümüşte küçülmüş insanların sesi gibiydi. Gerçekten de doğal malzeme olan çocuktan faydala-

nımalı. Radyo ancak çok daha dinamik, çok daha canlı programlarla TV ve sinemayla başa çıkabilir.

- Radyodaki bu görevinizden niçin ayrıldınız?

- Bir süre sonra yaptıklarımız hep aynı olmaya başladı ve monotonluğu girdi. Bana gelen textler tek düze olmaya başladı. Bu da beni sarmadı ve radyodaki seslendirme yönetmenliği görevimi bıraktım. Çünkü oyunculukta ve diğer çalışmalarım geri planda kalabiliyordu. Fakat daha akılcı, daha geniş kitlelere ulaşan, değişik programlar yapabilseydik yine de kalırdım.

- Teşekkür ederim.

- Rica ederim. Çalışmalarında başarılar dilerim.

PROF. DR. HALUK YAVUZER İLE RÖPORTAJ 24 ARALIK 1991

HALUK YAVUZER KİMDİR?: 1944 yılında İstanbul'da doğan Haluk Yavuzer, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Pedagoji Bölümü mezunu olup, aynı fakültede Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı'dır. Aynı zamanda ÖSYM il yöneticisidir. Türkiye'de ana-baba okullarını açan ilk kişidir. Çocuk Psikolojisi, Ana-Baba ve Çocuk, Çocuk ve Suç isimli üç kitabı bulunmaktadır.

– **Medyanın çocuklar üzerindeki etkileri (olumlu-olumsuz) nelerdir?**

– Çocuk, yaşamının ilk yıllarında evrim modeli olarak anne ve babayı örnek alır. Kişiliğinin oluşumunda anne-baba modelinin önemi büyüktür. Anne-babadan sonra, çocuğun yaşamına oyun arkadaşları, TV'deki çizgi film kahramanları, radyo oyunu kahramanları, sinema kahramanları, reklam filmi kahramanları, kitap-dergi kahramanları vesaire girer. Tüm bu kahramanları evrim modeli olarak alan çocuk, şüphesiz ki, bunlardan olumlu ve olumsuz yönde etkilenir. Ve, bu kahramanların özelliklerini günlük yaşamına, oyunlarına yansıtmaya başlar. Küçük yaşlardan itibaren başlayan bu etkileşim, modelin niteliğine bağlı olarak gelişimini sürdürür.

Medya bilgiyi, tiyatroyu, konferansı vermesi; görsel ve işitsel duyulara hitap etmesi açısından oldukça önemli. Bunu hiç kimse yadsıyamaz. Tabii işin hazin tarafı kitap okumanın azalması, TV tutkusunun artması. Üstelik de TV'deki eğitici yayınların kalitesinin düşük olması. TV'de yer alan çizgi-filmlerin çoğunu şiddet ögesi içeriyor. İşte şiddet ögesi oluşturan bu çizgi filmler, özellikle hiperkinetik (aşırı hareketli) çocukları olumsuz açıdan etkiliyor. Çocuk şiddet ögesi içeren bu kahramanı evrim modeli olarak alıyor. Her şiddet ögesi içeren film her çocuğu etkiler demiyorum. Ancak, özellikle hiperaktif, hiperkinetik çocukları etkiliyor ve çocuk bu şiddet öğelerini çevresine uygulamaya başlıyor:

TRT Kurumu'nda kontrol diye birşey yok. Batı ülkelerinde Norveç'te İngiltere'de çocuklara yönelik program yapılırken önce bir uzman denetiminden geçiriliyor. Sonra bir deney, bir de kontrol grubu alınıyor. Vizyona girecek programa önce deney grubuna gösteriliyor ve bir süre tanınıyor. Kontrol grubu ile deney grubu arasında, eğer davranış farkı varsa, "bu tehlikelidir" deniyor ve vizyona sunulmuyor. Ülkemizde böyle birşey hiç yok.

Bugün Star-1 (İnter Star) diye bir TV var. Bu TV'de de hiçbir kontrol yok. Çocukları çıplaklık ve cinsellikle uyaran yayınlar sıkça yapılıyor bu TV'den. Hiç tutucu olduğumu düşünmeyin. Ben çocuk psikoloğuyum. Bu açıdan en azından çocuk ve gençlerin uyku saatlerine kadar olan dönemin Star (İnter Star) dahil mutlaka kontrolden geçmesini istiyorum. Saat 01.00'den sonra konuluyorsa cinsel film benim umrumda değil. Meraklısı olan yetişkin otursun seyretsin. Ben orada değilim. Burada uyarılan, henüz cinsel kimliğini bulamamış olan çocuk. Çocuk orada belli bir uyaran karşısında. Çocuklara başka alternatifler sunmak gerek. Anneler, babalar alsın çocuklarını müzeye, tiyatroya, kitapçı dükkanına götürsün. Böylece bir denge sağlanmış olur, sürekli TV izlemek dediğim gibi kişiyi edilgen bırakıyor.

Bu bağlamda diyorum ki, medya iyi kullanıldığı, yerinde kullanıldığı takdirde son derece olumlu ve yararlıdır. Kötü kullanıldığı takdirde olumsuzdur.

- Radyonun çocuklar üzerindeki etkileri nelerdir?

- Radyo medya içinde TV ile kıyaslandığında sönük kalıyor. Fakat ben radyonun eğitici, genel kültürü arttırıcı etkisinin çok olduğunu düşünüyorum. Çünkü TV daha ziyade eğlencelik, üstelik kalitesiz ve yoz bir eğlence anlayışı var. Fakat çocuklar radyoyu az dinliyor. Ama ben radyoyu hep yeğlerim. Kahramanla özdeşleşme bağlamında radyonun zararı, hemen hemen hiç yok. Radyoda herhangi bir oyunu dinleyen çocuk, aynı oyunu tiyatrodaki izlemeyi isteyebilmekte ve tiyatroya gitmek için motive olabilmektedir. Gene radyoda yer alan bir öyküyü dinleyen çocuk, daha sonra bu öykünün kitabını okumayı isteyebilmektedir. Radyonun güdüleyici bir rolü var.

Tutum ve davranışların değişiminde, hayal gücünü artmasında radyo çok etkin. Hayal gücünün artması, çocukta zihinsel gelişmenin ilerlemesi açısından oldukça olumludur.

Radyo yalnızca ses unsuruna dayanıldığı için iyi bir dil öğreticisidir. Tabii burada önemli olan radyo da konuşan kişilerin son derece iyi bir Türkçe ile konuşmasıdır. Çocuk belli bir modelde kendini özleştirdiği için doğru duyarsa doğru, yanlış duyarsa yanlış öğrenir. Önemli olan modelimizi sağlıklı tutmaktır.

- Radyo çocuk programları nasıl hazırlanmalıdır?

- Önce bir uzman heyetin varlığına inanıyorum. Çocuk psikoloğu çocukla ilgili yayınlarda mutlaka söz sahibi olmalıdır. Radyo - TV yayınlarında kameraman, efektör, montajcı, yönetmen ne kadar gerekliyse, çocuk psikoloğu da o kadar gereklidir. Bir denetçi gibi orada oturması lâzımdır.

Programların yayına girmeden önce çocukların üzerinde denenmesi, çocukların tutm ve davranışlarını ne kadar etkilediği saptanmalıdır.

İdeal olan, bir çocuk kanalının olmasıdır. Çocukların uyku dilimi düşünölmeli, 21.00 - 21.30 'a kadar çocuklara yönelik yayınlar tamamlanmış olmalıdır.

- Teşekkür ederim.

- Rica ederim. Ben teşekkür eder, başarılar dilerim.

KAYNAKÇA

AKILLIOĞLU, Serpil, Aziz, Aysel – ÇOLAKOĞLU, Nuri – DAĞLI, Nevzat – GÖRÜN, Nurten – SAYDAMER, Hilkat – TANIK, Mihribah, "Dünden Bugün'e Radyo-Televizyon 1927-1990" Ankara, 1990.

ALPÖGE, Gülçin, "Çocuk ve Dil", Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ekim 1991.

AZİZ, Aysel, "Radyoda Program Yapımı", A. Ü. B. Y. Y. O. Yayınları No: 6, Ankara, 1985.

AZİZ Aysel, "Elektronik Yayıncılıkta Temel Bilgiler", TRT Eğitim Dairesi Başkanlığı, No.: 3, TRT Basım ve Yayım Müdürlüğü Yayınları, No: 210, Ankara, 1989.

ÇONGUR, FİŞEK, Oya "Çocuk Saat'nde Dün Bugün Özel Programı" (radyo progra bandı), Ankara, 1 Mayıs 1969.

ÇORUH, Selâh "Çocuklar İçin Yapılan Yayınlar ve Ehemmiyeti", c. 3., sayı: 2, Başvekaâlet Basın - Yayın Umum Müdürlüğü, Ankara, 15 Mart 1944.

ERGUN, Sezi -U KURTTEKİN, Zehra, "Türkiye Radyolarının 60. Yıl Özel Programı", (program metni), İstanbul, 1987.

ERTUĞ, Hasan Refik, "Radyo İşletmeciliği", İ. Ü. İ. F. G. E., Siyasi İlimler Mecmuası, Siyasi İlimler Yayınevi No: 10 İkinci basım, İstanbul, 1965.

HALL ORAN- MASSON - BROWN - MC QUAIL, "Televizyonun Etkileri" İstanbul Reklam Yayınları No: 28, İstanbul, 1973 (Çeviren: Ayselli ULUATA).

HIZIR, Neriman, "Radyomuzunda Çocuk Saati" Radyo Dergisi, c. 1 sayı: 1 Başvekâlet Matbuat Umum Müdürlüğü, ANKara, 15 Birincikânun 1942.

HIZIR, Neriman, "Çocuk Saati" Radyo Dergisi, c. 1, sayı: 2, Başvekâlet Matbuat Umum Müdürlüğü, Ankara, 15 Sonkânun 1942.

HIZIR, Neriman, "Radyo Çocuk Kulübü Sanatkârları", Radyo Dergisi, c. 1., Sayı: 6, Matbuat Umum Müdürlüğü, Ankara, 15 Mayıs 1942.

HIZIR, Neriman, "Radyo Çocuk Kulübü Korosu" Radyo Dergisi, c. 1, sayı: 14, Başvekâlet Basın-Yayın Umum Müdürlüğü, Ankara, 15 İkincikânun 1943.

HIZIR, Neriman, "Radyo Çocuk Kulübü Üç Yaşında", Radyo Dergisi, c. 3, Sayı: 27, Başvekâlet Basın-Yayın Umum Müdürlüğü, Ankara, 15 Şubat 1944.

KÜR, İsmet, "Türkiye'de Süreli Çocuk Yayınları", Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı: 50, Ankara, 1991.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI, "Ankara Radyosu Çocuk Saati Çalışmaları", Ankara, 1953.

ÖZAKMAN, Turgut, "Radyo Notları", TRT, Basılı Yayınlar Müdürüğü Yayınları No.: 6, Ankara, 1969.

ŞAHİN, Nail, "Televizyondn Öğrenme", Türkiye'de Çocuğun Durumu, UNICEF, Ankara, 1991.

ŞENYAPLI, Önder- AZİZ, Aysel- GÜREL, İnci, "Televizyonun Türk Toplumuna Etkileri", Milliyet Yayınları, Karacan Armağanı Yarışması, 1976, İstanbul, 1977.

TRT, "TRT Çocuk Yayınları Semineri 26 - 28 Ekim 1979" Program Planlama Dairesi Başkanlığı, Yayın No: 8, Seminer Dizisi: 2, Ankara 1980.

TRT, "TRT 1991 Genel Yayın Plânı" Yayın Planlama Koordinasyon ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, No: 10 Basım ve Yayın Müdürlüğü Yayınları No: 222 Ankara, 1990.

TRT, "Radyo - Televizyon Çocuk Programları Kamuoyu Araştırması (1 Mayıs 1988)", TRT Yayın Plânı Koordinasyon ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, No: 8, TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü Yayınları No: 201, Ankara, 1988.

UYGUÇ, Ünal, "Radyo - Televizyon Haberciliği", İ. Ü. Yayın No: 3406, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayın No: 1, İstanbul, 1987.

YAVUZER, Haluk "Çocuk Psikolojisi", İstanbul, 1991.

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi